ANNEX 5

CBDRM Manual

คู่มือ
การจัดการภัยพิบัติ
สำหรับประชาชน

: ตามหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน
(Community Based Disaster Risk Management : CBDRM)

สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย

คู่มือ
การจัดการภัยพิบัติ
สำหรับประชาชน

: ตามหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน
(Community Based Disaster Risk Management : CBDRM)

เอกสารประกอบการฝึกอบรมผู้นำชุมชน ตามโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน
ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าภัยพิบัติทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ได้สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในทุกภูมิภาค และมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้นการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเร่งเสริมสร้างให้เกิดขึ้น และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อให้หมู่บ้าน/ชุมชน ในพื้นที่เสี่ยงภัยสามารถป้องกันและช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งช่วยเหลือชุมชนข้างเคียงได้ ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างดี

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงได้เริ่มดำเนินโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 - ปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน คือ ชุมชน/หมู่บ้าน ที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสาธารณภัยในเบื้องต้น มีการจัดทำแผนชุมชนในการป้องกันภัย การปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินเมื่อเกิดภัย การอพยพประชาชนเมื่อเกิดภัย อันเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือประชาชนในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานฉบับนี้ นอกจากจะเป็นเอกสารประกอบการฝึกอบรมผู้นำชุมชนตามโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่ายในการนำไปถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

(นายฉัตรชัย พรหมเลิศ)
อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
ธันวาคม 2555

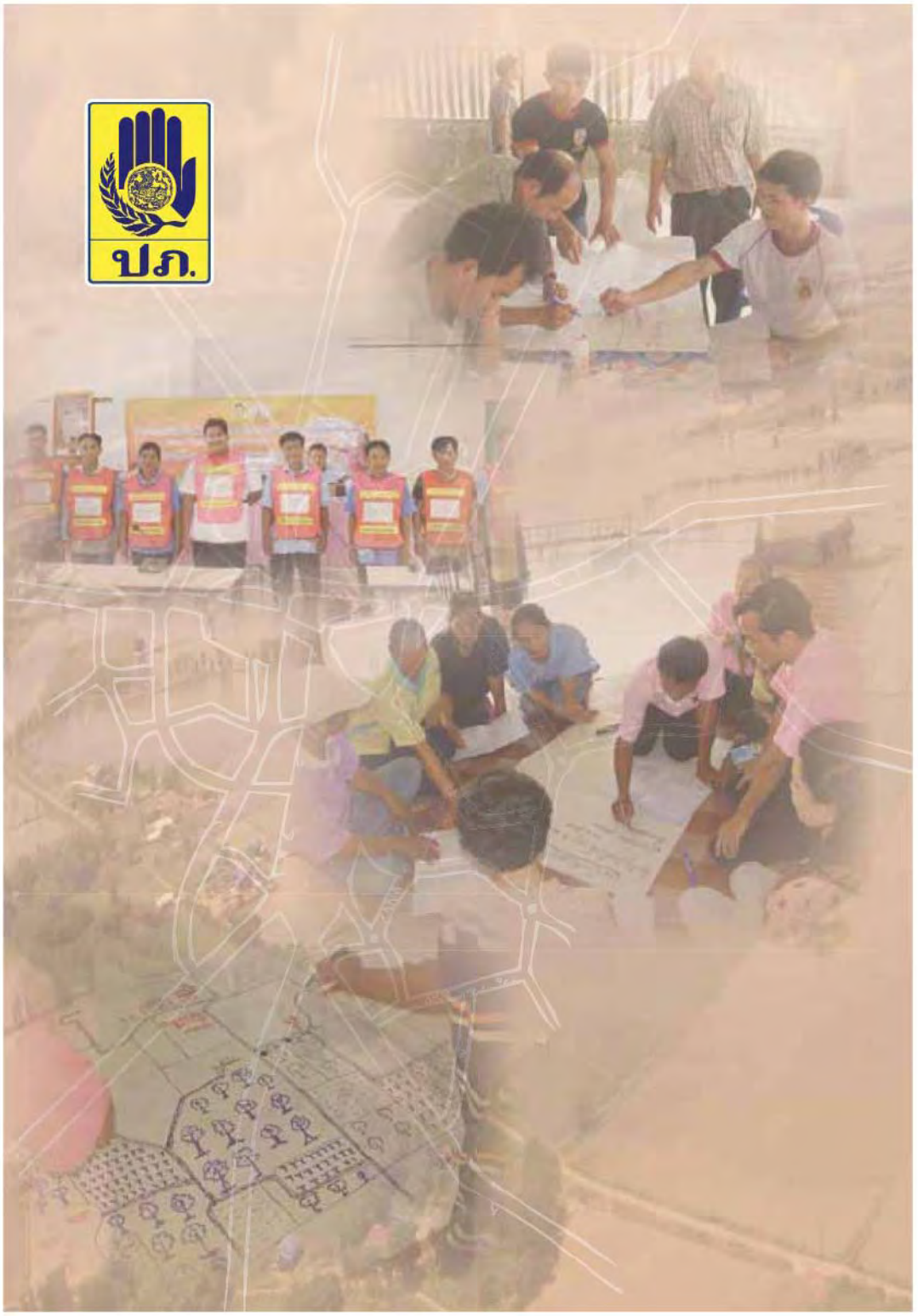

สารบัญ

		หน้า
1.	ความเป็นมาในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	7
2.	การจัดการภัยพิบัติในอดีตและปัจจุบัน	8
3.	การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานคืออะไร?	11
4.	ขั้นตอนของการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน	14
5.	แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน/หมู่บ้าน	22
6.	การแจ้งเตือนภัย	50
7.	ตัวอย่างคำประกาศแจ้งเตือนภัยพิบัติสำหรับชุมชน/หมู่บ้าน	57
8.	การอพยพ	59
9.	ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัย	62
10.	การปฐมพยาบาลเบื้องต้น	105
11.	การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ	116
12.	การเตรียมความพร้อมในระดับครัวเรือน	121
13.	ศูนย์พักพิงชั่วคราวระดับชุมชน/หมู่บ้าน	128
14.	สายด่วนต่างๆ ในประเทศไทย	135

1. ความเป็นมาในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ และมีภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งในด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงเห็นว่าแนวทางในการลดความสูญเสียจากภัยพิบัติที่ดีแนวทางหนึ่ง คือ การเตรียมความพร้อมให้แก่ประชาชนในการรับมือกับภัยพิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย ให้มีความตระหนักถึงความร้ายแรงของภัย และมีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกัน แก้ไข เพื่อให้ชุมชนของตนมีความปลอดภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนทัศนคติเดิมของประชาชนที่ว่า **“ภัยพิบัติเป็นเรื่องของเวรกรรม”** และเมื่อเกิดภัยขึ้นก็จะรอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพียงอย่างเดียว ไม่จำเป็นจะต้องช่วยเหลือตัวเอง ให้เป็นทัศนคติใหม่ว่า **“ภัยพิบัติเป็นเรื่องที่ป้องกันและบรรเทาได้ถ้ามีการเตรียมพร้อมที่ดี”** โดยได้นำ

แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานมาใช้และเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2547 ภายใต้ชื่อโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน คือ ชุมชน/หมู่บ้าน ที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยมีความรู้ความเข้าใจถึงภัยในท้องถิ่น และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการภัยในเบื้องต้น ในรูปแบบขององค์กรชุมชนฝ่ายต่างๆ มีการจัดทำแผนชุมชนในการเตรียมพร้อมรับภัย และมีการฝึกซ้อมแผนอพยพประชาชนในภาวะฉุกเฉินเมื่อเกิดภัย

2. การจัดการภัยพิบัติในอดีตและปัจจุบัน

ในอดีตการบริหารจัดการภัยพิบัติของชุมชนจะเริ่มหลังการเกิดภัยพิบัติ กล่าวคือ

ก่อนเกิดภัย ประชาชนจะดำเนินชีวิตประจำวันกันตามปกติ

ขณะเกิดภัย ก็พยายามรักษาชีวิตให้รอด หรืออพยพหนีภัยเพื่อรอรับความช่วยเหลือ

หลังเกิดภัย ก็มีการฟื้นฟู บูรณะ ทั้งสภาพบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง ถนนหนทาง การประกอบอาชีพ และสภาพจิตใจ

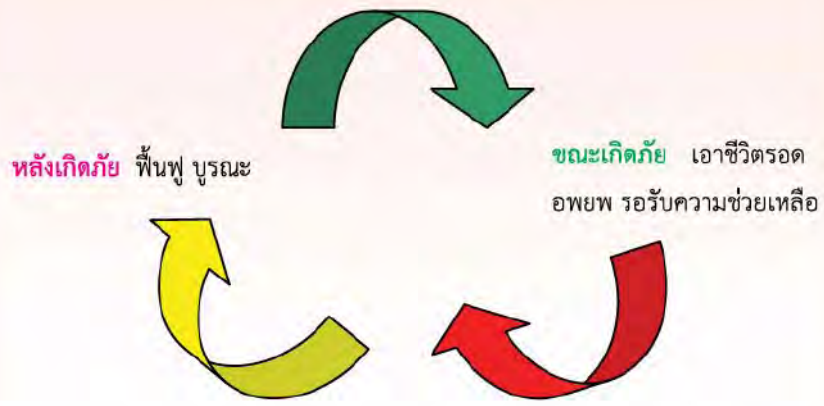

เป็นที่ยอมรับกันในระดับสากลว่า รูปแบบของการจัดการภัยพิบัติในอดีตที่ผ่านมาไม่ใช่รูปแบบที่เหมาะสม เพราะเป็นเพียงการดำเนินงานของหน่วยราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืน อีกทั้งไม่สนองตอบความต้องการของชุมชนที่เสี่ยงภัยอย่างเพียงพอ

รูปแบบการจัดการภัยพิบัติที่นำมาใช้ในปัจจุบัน

ในการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ มีการเสนอให้มีการใช้พลังของคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนลดความเสี่ยง และเสริมสร้างขีดความสามารถของคนในชุมชนให้มีการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านแผนการแจ้งเตือนภัย แผนการอพยพประชาชน และมีการฝึกซ้อมแผนกันเป็นประจำสม่ำเสมอ ซึ่งเรียกโดยรวมว่า **“การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน”**

3. การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานคืออะไร ?

เป็นการจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการป้องกัน แก้ไข บรรเทา ฟื้นฟูความเสียหายจากภัยพิบัติโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ กำหนดแนวทางแก้ปัญหาและบริหารจัดการภัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเสี่ยงภัยของชุมชน และเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนได้ระงับบรรเทาภัยได้ก่อนที่หน่วยงานภายนอกจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ

ทำไมชุมชนจึงต้องมีการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน?

เหตุเพราะความเสียหายและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ ส่งผลกระทบโดยตรงกับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ

ตราบใดที่ไม่อาจโยกย้ายชุมชนออกจากพื้นที่เสี่ยงภัยได้ ไม่ว่าจะด้วยเพราะความรักถิ่นฐานบ้านเกิด หรือเพราะเป็นพื้นที่ทำกินแห่งเดียว หรือเพราะความขาดแคลนทุนทรัพย์ในการโยกย้ายถิ่นฐาน ที่ทำให้ประชาชนต้องดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน ทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย จึงได้มีการนำแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานมาใช้ โดยเริ่มตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา มีหลักมุ่งเน้นการบรรเทา การลดความเสี่ยงภัยและความล่อแหลม ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดการจัดการภัยพิบัติแบบดั้งเดิม ที่มุ่งเน้นการตั้งรับและการให้ความช่วยเหลือเท่านั้น และในการประชุมนานาชาติที่เมืองโยโกฮามา ประเทศญี่ปุ่น เมื่อ พ.ศ. 2537 ได้นำเรื่องภัยพิบัติมาเป็นประเด็นสำคัญในการประชุม และได้มีฉันทามติให้มีโครงการบรรเทาภัยพิบัติที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางแผนและการดำเนินงานบรรเทาภัยพิบัติต่างๆ อีกทั้งในการประชุมที่เมืองโกเบ จังหวัดเฮียวโกะ ประเทศญี่ปุ่น ผู้แทนรัฐบาลจาก 168 ประเทศ ได้มีฉันทามติให้นำกรอบงานเฮียวโกะ สำหรับปฏิบัติในการลดภัยพิบัติมาใช้ในการดำเนินการป้องกันภัยพิบัติ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นอันดับแรก ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ
2. รู้ถึงความเสี่ยงภัยของตนเองและแนวทางปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงภัย
3. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักให้แก่ประชาชน เช่น สอดแทรกความรู้ในการเรียนการสอน หรือผ่านสื่อประเภทต่างๆ
4. ลดปัจจัยของความเสี่ยง เช่น ให้ชุมชนย้ายถิ่นฐานบ้านเรือนออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย สร้างอาคารและถนนหนทางให้สามารถทนต่อผลกระทบจากภัยพิบัติได้ เป็นต้น

5. สร้างเสริมการเตรียมความพร้อมในการตอบโต้ภัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกระดับ ทั้งในด้านการพัฒนาและการฝึกซ้อมแผนในภาวะฉุกเฉินอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแผนการเตรียมความพร้อมที่มีประสิทธิภาพและการจัดการอย่างเป็นระบบจะช่วยให้สามารถรับมือกับภัยพิบัติขนาดต่างๆ ได้ โดยได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

สำหรับประเทศไทยได้นำกรอบงานดังกล่าว มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ โดยเน้นการสร้างความเข้มแข็งในการช่วยเหลือตนเอง เพื่อป้องกันโดยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ บรรเทาหรือลดความรุนแรงของภัยโดยให้เกิดพลังความคิดของคนในชุมชน ดังนั้น การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานจึงเป็นแนวทางที่ดีที่คนในชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัย จะสามารถพึ่งพาตนเองให้มีความปลอดภัย โดยการเตรียมตนเองและเตรียมชุมชนให้มีความพร้อมที่จะเผชิญภัยพิบัติโดยได้รับผลกระทบน้อยที่สุด หรือสามารถอยู่ร่วมกับภัยได้อย่างสงบสุขและพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกให้น้อยที่สุด ซึ่งการทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเตรียมพร้อมป้องกันภัยจึงเป็นการเพิ่มศักยภาพชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง

4. ขั้นตอนของการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัตินั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน โดยชุมชนจะต้องจัดให้มีการประชุมชาวบ้านเพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผนและร่วมกันทำงาน ซึ่งจะมีขั้นตอนการเตรียมความพร้อม ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลภัยของชุมชน / หมู่บ้าน

การศึกษาข้อมูลภัยที่เคยเกิดขึ้น จะสามารถช่วยให้ชุมชนสามารถ คาดเดาได้ว่า มีโอกาสมากน้อยเพียงใดที่จะมีภัยเกิดขึ้น และเมื่อเกิดแล้วจะได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใด ซึ่งข้อมูลภัยที่ได้นี้จะทำให้ชุมชนสามารถวางแผนล่วงหน้า เพื่อป้องกันภัย เผชิญเหตุขณะเกิดภัย อันจะสามารถป้องกันความเสียหายหรือลดความรุนแรงของภัย ซึ่งจะช่วยลดการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินลงได้ในระดับหนึ่ง โดยศึกษาในหัวข้อเหล่านี้

- <u>ประเภทของภัยและช่วงเวลาที่เกิดภัย</u> โดยบันทึกว่าในอดีต - ปัจจุบัน เคยเกิดภัยประเภทใดขึ้นในชุมชนบ้าง ภัยแต่ละครั้งเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเป็นประจำหรือไม่ และภัยประเภทใดก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายมากที่สุด โดยจัดทำในรูปแบบของปฏิทินภัย

- <u>การสำรวจพื้นที่</u> ชุมชนจะทราบดีว่า บริเวณใดในชุมชนเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย เช่น เป็นพื้นที่แอ่งกระทะเสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วมขัง ที่เชิงเขาเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม ก็กำหนดให้บริเวณนั้นเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย และบริเวณใดเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับผลกระทบและอันตรายจากภัย ก็กำหนดให้บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ปลอดภัยและเป็นจุดอพยพ กำหนดเส้นทางอพยพ โดยการจัดทำแผนที่ชุมชน

- <u>แหล่งทรัพยากรภายในพื้นที่</u> ชุมชนควรจะต้องสำรวจข้อมูล เครื่องมือ/เครื่องจักร/อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเผชิญเหตุและกู้ภัยว่า มีอะไรบ้าง และอยู่ที่ใด เพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นข้อมูลติดต่อประสานงานยามเกิดภัย โดยอาจบันทึกในรูปแบบของตาราง เช่น

รายการ	จำนวน	ผู้เป็นเจ้าของ	สถานที่ติดต่อ/โทรศัพท์
1. รถบรรทุก 6 ล้อ	3 คัน	เสี่ยส่ง	ท่าข้าว ก. เจริญพาณิชย์ โทร.....
2. เรือท้องแบน	4 ลำ	อบต. มะละกอ	อบต. มะละกอ โทร.....
3. เครื่องสูบน้ำ	8 เครื่อง	นายดำรง มีบุญ	บ้านเลขที่ ..... โทร.....
4. เครื่องปั่นไฟ	2 เครื่อง	วัดชัยมงคลราม	วัดชัยมงคลราม โทร.....
ข้อมูลเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....			

ทั้งนี้ จะต้องมีการติดต่อประสานงานกับผู้เป็นเจ้าของไว้ล่วงหน้าในยามปกติ

การสำรวจและรวบรวมข้อมูลหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ชุมชนควรจะต้องสำรวจและรวบรวมข้อมูลของหน่วยราชการ/องค์กร/มูลนิธิ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันบรรเทาภัย ให้การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลติดต่อประสานงาน แจ้งเหตุ หรือขอรับการช่วยเหลือเมื่อเกิดภัย โดยอาจบันทึกในรูปแบบของตาราง เช่น

หน่วยงาน	ให้ความช่วยเหลือด้าน	สถานที่ติดต่อ	หมายเลขโทรศัพท์
• สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด			
• เหล่ากาชาดจังหวัด			
ข้อมูลเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....			

2. การวิเคราะห์ข้อมูลภัยของชุมชน / หมู่บ้าน

เมื่อทราบถึงประเภทภัย และช่วงเวลาที่มักเกิดภัยแล้ว ชุมชนจะต้องร่วมกันคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญว่าภัยประเภทใดก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ต่อการประกอบอาชีพ ต่อพื้นที่ โดยจะต้องมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า จะให้ความสำคัญในการเลือกป้องกันและบรรเทาภัยประเภทใดเป็นลำดับแรก และร่วมกันวิเคราะห์ว่า ภัยที่ชุมชนเลือกมีสาเหตุมาจากอะไร

สาเหตุเกิดจากปัจจัยภายใน/นอก ชุมชน

- ปัจจัยภายใน เช่น มีการทิ้งขยะมูลฝอยลงในคูคลอง ทำให้คูคลองตื้นเขิน เมื่อเกิดฝนตกหนักจึงทำให้น้ำฝนระบายลงสู่คูคลองไม่ทัน จึงเกิดน้ำท่วมขังภายในชุมชน

- ปัจจัยภายนอก เช่น ส่วนราชการเข้ามาสร้างถนนที่ตัดผ่านชุมชน โดยถนนที่สร้างขวางทางน้ำ เมื่อเกิดฝนตกหนักจึงทำให้น้ำฝนระบายลงสู่ทางไหลตามธรรมชาติไม่ได้ จึงเกิดน้ำท่วมขังภายในชุมชน

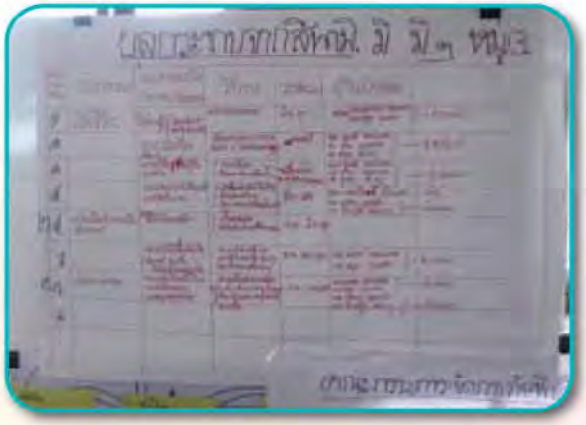

วิธีดำเนินการแก้ไข หากเกิดจากปัจจัยภายในชุมชนก็สามารถแก้ปัญหาเองได้ และควรจะต้องรีบดำเนินการทันทีเพราะจะเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันไม่ให้ภัยครั้งใหม่เกิดขึ้น หรือหากเกิดก็จะลดความเสียหายลงได้ ทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สิน แต่หากเกิดจากปัจจัยภายนอก ชุมชนต้องร่วมกันร้องเรียนและเสนอเรื่องแก้ไขไปที่หน่วยงานตามลำดับ เช่น อบต./เทศบาล อำเภอ และจังหวัด เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหา

3. การแจ้งเตือนภัย

ชุมชนจะต้องตกลงกันและยอมรับร่วมกันว่า เมื่อเกิดภัยหรือเหตุฉุกเฉินจะมีการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าอย่างไร เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนรับรู้กันได้อย่างทั่วถึงในระยะเวลาที่สั้นที่สุด เพื่อจะได้มีเวลาเพียงพอที่จะอพยพหนีภัยไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัย เช่น แจ้งเตือนทางหอกระจายข่าวของชุมชน แจ้งเตือนโดยใช้เสียงกลองเพล แจ้งเตือนโดยใช้เสียงปืน หรือใช้สัญญาณต่างๆ ผสมกันเพื่อให้ได้รับรู้ได้ในเวลาอันรวดเร็ว

4. การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน / หมู่บ้าน

ชุมชน/หมู่บ้าน จะต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาภัยในพื้นที่ร่วมกัน โดยจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบทั้งก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย ตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน/หมู่บ้าน เช่น

คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ มีหน้าที่เสาะหาความรู้เกี่ยวกับการเกิดภัยและวิธีป้องกัน มาบอกเล่าให้คนในชุมชนฟังโดยตรง หรือผ่านหอกระจายข่าว หรือจัดหาเอกสาร เช่น โปสเตอร์ หนังสือ หรือสื่ออื่นๆ ไว้ประจำชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ให้คนในชุมชนรู้กันอย่างทั่วถึง

คณะกรรมการฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย มีหน้าที่จัดเวรคอยเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย เช่น เมื่อเกิดฝนตกหนัก คณะกรรมการจะต้องจัดเวรยามเพื่อเฝ้าระวังจดบันทึกปริมาณน้ำฝนจากกระบอกวัดปริมาณน้ำฝน หากมีปริมาณมากเกินปกติและฝนยังคงตกหนักอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มว่าอาจเกิดน้ำท่วมฉับพลันเนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในหุบเขา และเคยเป็นพื้นที่ที่เคยเกิดน้ำท่วมฉับพลันอยู่เป็นประจำ ก็ควรแจ้งเตือนภัยตามที่ได้มีการตกลงกันไว้

คณะกรรมการฝ่ายอพยพ มีหน้าที่ในการจัดเจ้าหน้าที่ ยานพาหนะ เส้นทางที่ใช้ในการอพยพ ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ปลอดภัยและเป็นระเบียบ

คณะกรรมการฝ่ายสถานที่ มีหน้าที่ในการปรับปรุงพื้นที่ภายในชุมชนให้มีความปลอดภัย จัดเตรียมสถานที่อพยพให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และมีระบบสาธารณูปโภคพร้อมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกตามความจำเป็น

- **คณะกรรมการฝ่ายเสบียง** มีหน้าที่จัดเตรียมเสบียง เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำดื่ม ไว้ใช้ประกอบอาหารไว้เลี้ยงชาวบ้านยามฉุกเฉิน ในสถานที่ที่ใช้เป็นจุดอพยพ
- **คณะกรรมการฝ่ายปฐมพยาบาล** มีหน้าที่ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ชาวบ้านที่ได้รับบาดเจ็บจากภัย ก่อนที่จะส่งต่อไปสถานพยาบาล
- **คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน** มีหน้าที่ในการแจ้งเหตุภัยของชุมชนให้หน่วยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อขอรับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ
- ฯลฯ

ทั้งนี้ อาจให้คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีอยู่แล้วปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอีกหน้าที่หนึ่งก็ได้

5. การจัดทำและฝึกซ้อมแผน

หลังจากมีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน/หมู่บ้าน และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบฝ่ายต่างๆ แล้ว ขั้นตอนต่อไปซึ่งสำคัญที่สุด คือ การจัดทำและฝึกซ้อมแผน เพราะหากเกิดภัยจะได้มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่สับสนวุ่นวาย สำหรับการฝึกซ้อมแผนในระดับชุมชนนั้น อาจทำได้โดยการสร้างสถานการณ์สมมุติว่า ได้มีภัยเกิดขึ้นในพื้นที่ คณะกรรมการแต่ละฝ่ายจะเริ่มปฏิบัติการอย่างไร และเมื่อปฏิบัติหน้าที่ของตนแล้ว จะส่งหน้าที่ต่อให้แก่คณะกรรมการชุดใด จนกระทั่งภัยได้ผ่านพ้นไป

6. การประเมินผล

ภายหลังจากเมื่อมีการฝึกซ้อมแผนแล้ว คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ และชาวบ้านจะต้องร่วมกันประเมินผลและแสดงความคิดเห็นว่า ยังมีสิ่งใดบกพร่อง และควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไร และเมื่อปรับปรุงแล้วก็ควรดำเนินการฝึกซ้อมเป็นระยะจนคณะกรรมการทุกฝ่ายรู้หน้าที่และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ชุมชนก็อาจจัดทำและฝึกซ้อมแผนป้องกันภัยประเภทอื่นที่มีความสำคัญเป็นลำดับต่อไป

บทสรุป

การที่ชุมชน/หมู่บ้าน มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมที่จะรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น จะเป็นการลดผลกระทบและความสูญเสียจากภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างยั่งยืน และทำให้สามารถอยู่ในชุมชนเสี่ยงภัย ซึ่งเป็นทั้งที่เกิด ที่อาศัย ที่ทำกิน และเป็นที่ที่จะใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยและมีความสุขไปจนวาระสุดท้าย การที่ความหวังเหล่านี้จะประสบความสำเร็จและเป็นจริงได้หรือไม่นั้น อยู่ในมือของพวกท่านทุกคน

5. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน/หมู่บ้าน

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน / หมู่บ้าน จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ชุมชน / หมู่บ้าน เตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับภัยได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน / หมู่บ้าน ควรประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์
2. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน / หมู่บ้าน ได้แก่
   - ข้อมูลสภาพพื้นที่
   - ประชากร
   - การประกอบอาชีพ
   - รายได้
   - สถานที่สำคัญต่างๆ ของชุมชน
   - สภาพความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ
   - ปฏิทินฤดูกาลและปฏิทินการเกิดภัย
   - ฯลฯ

3. แผนที่เสี่ยงภัยของชุมชน / หมู่บ้าน
   - พื้นที่เสี่ยงภัย
   - พื้นที่ปลอดภัย
   - เส้นทางอพยพ
4. การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยชุมชน / หมู่บ้าน และแผนผังคณะกรรมการฯ พร้อมบทบาทหน้าที่ต่างๆ

5. ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน / หมู่บ้าน ได้แก่
   - ก่อนเกิดภัย
   - ขณะเกิดภัย
   - หลังเกิดภัย

   ซึ่งจะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน

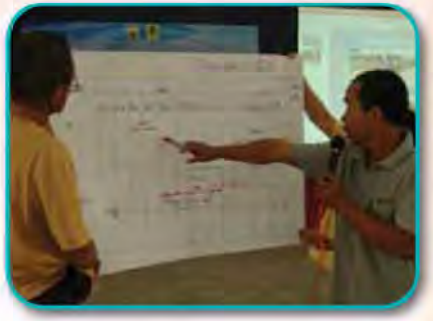

6. ภาคผนวกของแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน / หมู่บ้าน
   - แผนผังระบบแจ้งเตือนภัยของชุมชน
   - บัญชีรายชื่อประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะจะต้องจัดทำแยกเป็นประเภทบัญชีรายชื่อ เด็ก คนชรา คนพิการ สตรีมีครรภ์ ที่จะต้องดำเนินการช่วยเหลือก่อนเป็นลำดับแรกเมื่อเกิดภัยพิบัติ
   - บัญชีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และทรัพยากรในชุมชน ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการภัยพิบัติ
   - ยานพาหนะ ที่จะนำมาใช้ในการจัดการภัยพิบัติ
   - บัญชีรายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ
   - ฯลฯ

ทั้งนี้ ในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน / หมู่บ้าน ควรจะใส่รายละเอียดเกี่ยวกับชุมชนให้ชัดเจนและให้ได้รายละเอียดมากที่สุด เพื่อประโยชน์ของชุมชนเองในการเตรียมพร้อมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน และควรนำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชนที่ได้มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นไปฝึกซ้อมแผนเพื่อจะได้นำแผนฯ มาปรับปรุงแก้ไขให้ดีและเหมาะสมกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างที่กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้

ตัวอย่าง

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของชุมชน / หมู่บ้าน

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน / หมู่บ้าน

ชื่อบ้าน..... หมู่ที่ ..... ตำบล .....

อำเภอ..... จังหวัด.....

พ.ศ. .....

(รูปแบบอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม)

1. ความสอดคล้อง

- แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด พ.ศ. .....

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อม การแจ้งเตือนภัย และการดำเนินการช่วยเหลือกรณีเกิดสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สับสนในการปฏิบัติ

2.2 เพื่อให้ประชาชน (ชื่อบ้าน).....มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากเหตุสาธารณภัย

2.3 เพื่อจัดทำมาตรฐานในการปฏิบัติงานด้านระบบการเตือนภัยและการอพยพสำหรับประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย

3. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน / หมู่บ้าน

3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ชื่อบ้าน.....หมู่ที่.....

ตำบล.....

อำเภอ.....

จังหวัด.....

ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล.....

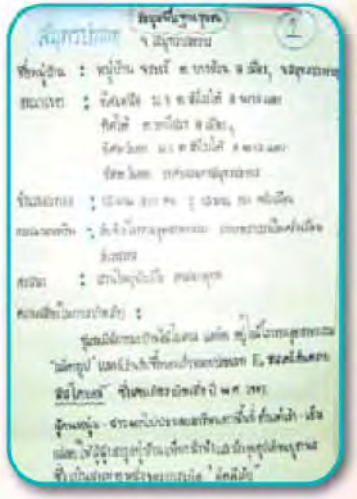

มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับ.....

ทิศใต้ติดต่อกับ.....

ทิศตะวันออกติดต่อกับ.....

ทิศตะวันตกติดต่อกับ.....

3.2 ประชากร ศาสนา

ประชากรเป็นชาว.....นับถือศาสนา.....

จำนวนประชากรทั้งสิ้น.....คน เพศชาย.....คน เพศหญิง.....คน

จำนวนครัวเรือน .....ครัวเรือน

3.3 การประกอบอาชีพ / รายได้ของชุมชน

ประชากรร้อยละ.....ประกอบอาชีพ.....

อาชีพอื่นๆ (ระบุ).....

รายได้ของชุมชน

ประชากรมีรายได้ประมาณ..... บาท ต่อครัวเรือนต่อปี

4. ข้อมูลด้านสังคมและเศรษฐกิจ

สถานที่ต่างๆ ในชุมชน / หมู่บ้าน

1. โรงเรียน.....
2. สถานีอนามัยตำบล.....
3. วัด.....
4. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล / เทศบาล.....
5. หน่วยดับไฟป่า.....
6. ร้านอาหาร.....
7. อื่นๆ (ระบุ).....

5. สภาพความเสี่ยงต่อสาธารณภัยของชุมชน

5.1 ปฏิทินฤดูกาล / ปฏิทินการเกิดภัย

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
(ระบุกิจกรรมของชุมชน)												
(ระบุภัยที่เกิดในชุมชน)												

ตัวอย่างการทำปฏิทินฤดูกาล

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูดำนา					←—	—→						
อุทกภัย						↔						

หมายเหตุ

การทำปฏิทินฤดูกาลช่วงห้วงของเดือนควรใช้สัญลักษณ์ ↔ ดังตัวอย่าง

5.2 ประวัติการเกิดภัย

ปี พ.ศ.	ภัยที่เกิด	สภาพความเสียหาย	หมายเหตุ
(ระบุ).....	.....	.....	.....
(ระบุ).....	.....	.....	.....
(ระบุ).....	.....	.....	.....
(ระบุ).....	.....	.....	.....
(ระบุ).....	.....	.....	.....

6. แผนที่ของชุมชน

แผนที่แสดงที่ตั้งและเส้นทางคมนาคมบ้าน.....

แผนที่เสี่ยงภัยของบ้าน.....

แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้านเรือน พื้นที่เสี่ยงภัย
พื้นที่ปลอดภัยและเส้นทางอพยพ

บริเวณพื้นที่ปลอดภัย (ระบุ)

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

การอพยพสู่จุดปลอดภัย

หัวหน้าครอบครัวนำสมาชิกสู่พื้นที่ปลอดภัยตามแผนที่เส้นทางอพยพ

7. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยบ้าน.....

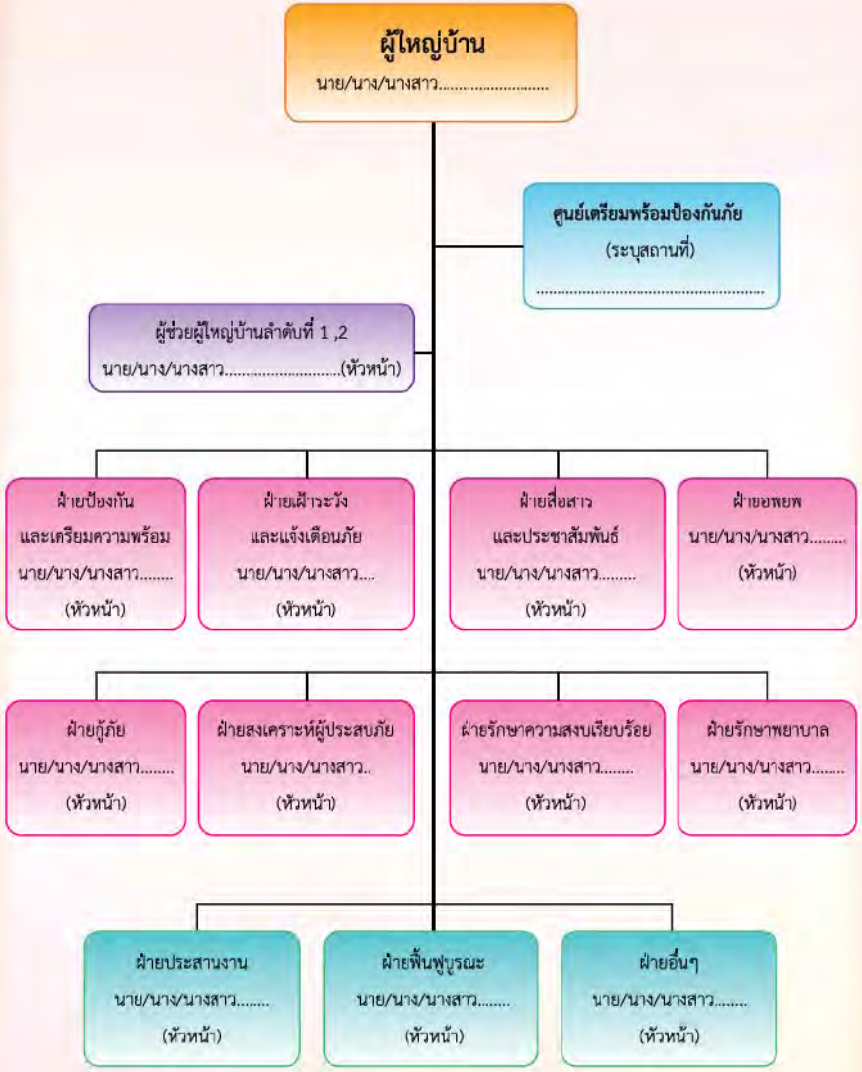

7.1 คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยบ้าน.....

มีรายชื่อดังนี้

1. นาย/นาง/นางสาว.....ประธาน
   โทร.....
2. นาย/นาง/นางสาว.....รองประธาน
   โทร.....
3. นาย/นาง/นางสาว.....รองประธาน
   โทร.....
4. นาย/นาง/นางสาว.....เลขานุการ
   โทร.....
5. นาย/นาง/นางสาว.....กรรมการ
   โทร.....
6. นาย/นาง/นางสาว.....กรรมการ
   โทร.....

   ฯลฯ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. สำรวจ ตรวจสอบ และประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติต่างๆ ในชุมชนอย่างละเอียดและสม่ำเสมอ
2. พิจารณากำหนดมาตรการ แนวทางในการป้องกันและการเตรียมความพร้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกคนและร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานใกล้เคียง
3. พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน / หมู่บ้าน ตามที่คณะกรรมการเสนอ

4. เฝ้าระวังติดตามสถานการณ์เกิดภัยพิบัติต่างๆ ในชุมชน
5. ทำกิจกรรมและประสานการดำเนินการกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
6. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ) .....

7.2 คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ

7.2.1 คณะกรรมการฝ่ายป้องกันและเตรียมความพร้อม

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด
  โทร.....
- นาย/นาง/นางสาว.....
  โทร.....
- นาย/นาง/นางสาว.....
  โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. จัดฝึกอบรมด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติแก่ชุมชน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนในสิ่งที่ควรทำก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย
2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมเผชิญเหตุ จัดการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
3. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ).....

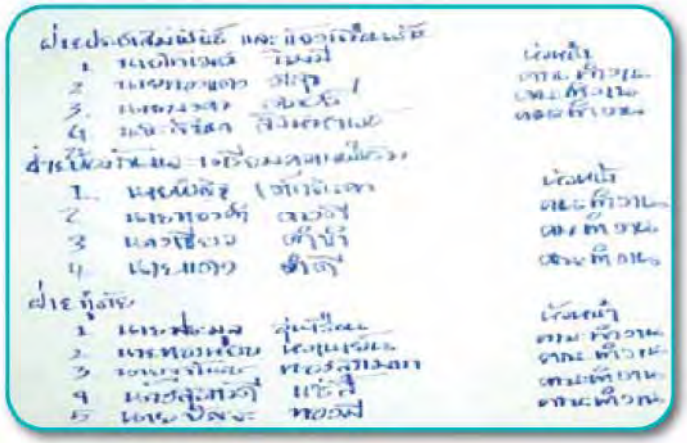

7.2.2 คณะกรรมการฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด
  โทร.....
- นาย/นาง/นางสาว.....
  โทร.....
- นาย/นาง/นางสาว.....
  โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. เฝ้าระวังติดตามสถานการณ์สาธารณภัยอย่างสม่ำเสมอ
2. แจ้งเตือนภัยเมื่อมีสาธารณภัยให้ชุมชนทุกคนได้รับทราบพร้อมแนวทางปฏิบัติสำหรับการอพยพ
3. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ).....

7.2.3 คณะกรรมการฝ่ายสื่อสารประชาสัมพันธ์

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. รับข่าวสารแจ้งเตือนภัยจากทางราชการแล้วกระจายข่าวให้ตัวแทนนำไปบอกชาวบ้าน
2. รายงานสถานการณ์สาธารณภัยให้กับทางราชการได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทางราชการสามารถประเมินสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ติดต่อประสานงานกับหน่วยราชการในการขอความช่วยเหลือ
4. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ).....

7.2.4 คณะกรรมการฝ่ายอพยพ

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ประสานงานกับคณะกรรมการฝ่ายเฝ้าระวัง
2. ดำเนินการอพยพประชาชนจากจุดเสี่ยงภัยไปยังจุดปลอดภัย
3. ดำเนินการอพยพประชาชนกลับสู่บ้านเรือน เมื่อเหตุการณ์สาธารณภัยคลี่คลายแล้ว
4. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ).....

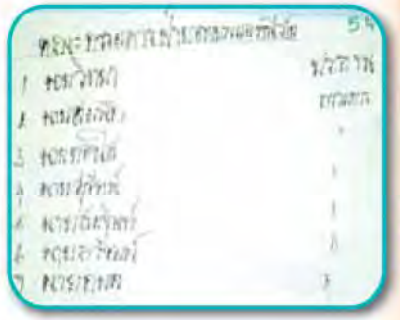

7.2.5 คณะกรรมการฝ่ายค้นหากู้ภัย และช่วยชีวิต

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. การดำเนินการค้นหา กู้ภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัย
2. ดำเนินการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัย และส่งต่อให้กับสถานพยาบาล
3. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ).....

7.2.6 คณะกรรมการฝ่ายสงเคราะห์

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

-นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ดำเนินการให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะจัดหาอาหารสำเร็จรูป น้ำดื่ม ยารักษาโรค เสื้อผ้า
2. รับบริจาคเครื่องอุปโภค บริโภค และดำเนินการมอบให้แก่ผู้ประสบภัย
3. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ).....

7.2.7 คณะกรรมการฝ่ายรักษาพยาบาล

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

-นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ดำเนินการรักษาพยาบาลแก่ผู้เจ็บป่วยหรือผู้ได้รับบาดเจ็บจากสาธารณภัย
2. ฟื้นฟูสภาพจิตใจ วิถีชีวิตของผู้ประสบภัย
3. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ).....

7.2.8 คณะกรรมการฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด

  โทร.....

- นาย/นาง/นางสาว.....

  โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ดูแลรักษาความปลอดภัยบ้านเรือนและทรัพย์สินอื่นๆ ของผู้อพยพ
2. อำนวยความสะดวกด้านการสัญจร การจราจรของผู้อพยพขณะดำเนินการอพยพ
3. หน้าที่อื่นๆ (ระบุ).....

7.2.9 คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน

- นาย/นาง/นางสาว..... หัวหน้าชุด

  โทร.....

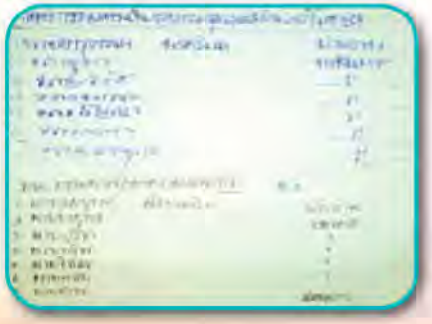

- นาย/นาง/นางสาว.....

โทร.....

-นาย/นาง/นางสาว.....

โทร.....

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ประสานงานกับ อบต./ เทศบาล อำเภอ สถานีอนามัย สถานีตำรวจ ในการรายงานเหตุการณ์เพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนการบรรเทาภัยต่อไป

2. ประสานงานกับหน่วยปฏิบัติการกู้ชีพ – กู้ภัย ของ อบต./ เทศบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง

8. ขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัย

ระยะเวลา	ภาระหน้าที่	ผู้รับผิดชอบ
1. ก่อนเกิดภัย	1. เตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์แจ้งเตือนภัย เช่น เครื่องไซเรนมือหมุน กระบอกปริมาณน้ำฝน วิทยุสื่อสาร	- ฝ่ายป้องกันและเตรียมความพร้อม
	2. สำรวจพื้นที่เสี่ยงภัยเส้นทางอพยพและพื้นที่ปลอดภัยเพื่อรองรับการอพยพ	- ฝ่ายป้องกันและเตรียมความพร้อม
	3. แจ้งข่าวสารและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับภัยพิบัติ	- ฝ่ายป้องกันและเตรียมความพร้อม

ระยะเวลา	ภาระหน้าที่	ผู้รับผิดชอบ
	4. ติดตามข่าวสารการพยากรณ์อากาศ เฝ้าระวังเหตุ ประเมินสถานการณ์ภัย	- ฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย
	5. จัดให้มีการแจ้งเตือนภัย	- ฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย
2. ขณะเกิดภัย	1. การเตรียมการอพยพ	- ฝ่ายอพยพ
	1.1 การเรียกรวมพล จุดรวมพล	
	1.2 การสำรวจยอด ทำบัญชี ผู้อพยพ	
	1.3 จัดให้มีผู้ควบคุมการอพยพ	
	1.4 แจ้งชุมชนให้เตรียมพร้อมอพยพ	
	1.5 เตรียมที่พักฉุกเฉิน	
	2. การอพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัย	
	2.1 การบริหารการอพยพ	- ฝ่ายอพยพ
	2.2 ตรวจสอบจำนวนผู้อพยพ	- ฝ่ายอพยพ
	2.3 การดูแลความปลอดภัยและความสงบของศูนย์อพยพ	- ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย
	2.4 การให้บริการทางการแพทย์	- ฝ่ายพยาบาล
	3. ดำเนินการค้นหา ช่วยชีวิต ผู้ประสบภัย	- ฝ่ายค้นหา กู้ภัย และช่วยชีวิต

ระยะเวลา	ภาระหน้าที่	ผู้รับผิดชอบ
3. หลังจากเกิดภัย	1. การสำรวจความเสียหายและการช่วยเหลือ 1.1 จัดให้มีการสำรวจความเสียหายทั้งด้านคน (คนเจ็บ, คนตาย, คนสูญหาย) ด้านทรัพย์สิน (บ้านพังทั้งหลัง, บ้านพังบางส่วน) เครื่องมือประกอบอาชีพ (เช่น รถ เรือ เรือกสวนไร่นา บ่อเลี้ยงปลา กระชัง เป็นต้น) ด้านสาธารณูปโภคเสียหาย (เช่น ถนน สะพาน ฝาย) 1.2 ทำบัญชีรายการเสนออำเภอเพื่อขอรับการช่วยเหลือตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยกรณีฉุกเฉิน	- ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย
	2. ฟื้นฟูบูรณะซากปรักหักพังเพื่อให้สัญจรไปมาหรือคืนสภาพเดิม	- ฝ่ายฟื้นฟูบูรณะ
	3. ซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ สิ่งสาธารณูปโภค เช่น ระบบประปาหมู่บ้าน เท่าที่ทำได้ไปก่อน	- ฝ่ายฟื้นฟูบูรณะ
	4. ประสานขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกหมู่บ้าน	- ฝ่ายประสานงาน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บัญชีรายชื่อเครื่องมือ อุปกรณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ที่	รายการ	จำนวน	สถานที่ติดตั้งหรือเก็บรักษาไว้ใช้งาน	หมายเหตุ
1				
2				
3				
4				
5				

ภาคผนวก ข

แบบสำรวจยานพาหนะเพื่อเตรียมการอพยพประชาชน

ที่	รายการ	จำนวน	จำนวนที่บรรทุกได้	เจ้าของ
1				
2				
3				
4				
5				

ภาคผนวก ค

บัญชีรายชื่อบุคคลที่จะต้องช่วยเหลือ ขนย้าย อพยพ ก่อนเป็นลำดับแรก

เด็ก

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	ด.ช./ด.ญ.....		
2	ด.ช./ด.ญ.....		
3	ด.ช./ด.ญ.....		

คนชรา

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	นาย/นาง/นางสาว.....		
2	นาย/นาง/นางสาว.....		
3	นาย/นาง/นางสาว.....		

คนพิการ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	นาย/นาง/นางสาว.....		
2	นาย/นาง/นางสาว.....		
3	นาย/นาง/นางสาว.....		

สตรีมีครรภ์

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	.....		
2	.....		
3	.....		

หมายเหตุ ข้อมูลบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะต้องอพยพก่อนเป็นลำดับแรก จะต้องมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ

ภาคผนวก ง รายชื่อบุคคลสำคัญในชุมชนและโทรศัพท์ติดต่อ

ชื่อ – สกุล	ตำแหน่ง	บทบาทหน้าที่	โทรศัพท์ติดต่อ
1. นาย/นาง/นางสาว.....			
2. นาย/นาง/นางสาว.....			
3. นาย/นาง/นางสาว.....			

ภาคผนวก จ ส่วนราชการที่ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้าน และตำบล

1. ..... โทร .....
2. ..... โทร .....
3. ..... โทร .....

ภาคผนวก ฉ รายชื่อหน่วยงานราชการ อำเภอ.....

1. ..... โทร .....
2. ..... โทร .....
3. ..... โทร .....

ภาคผนวก ช แผนผังระบบแจ้งเตือนของบ้าน.....

ระบบเตือนภัยล่วงหน้าของบ้าน

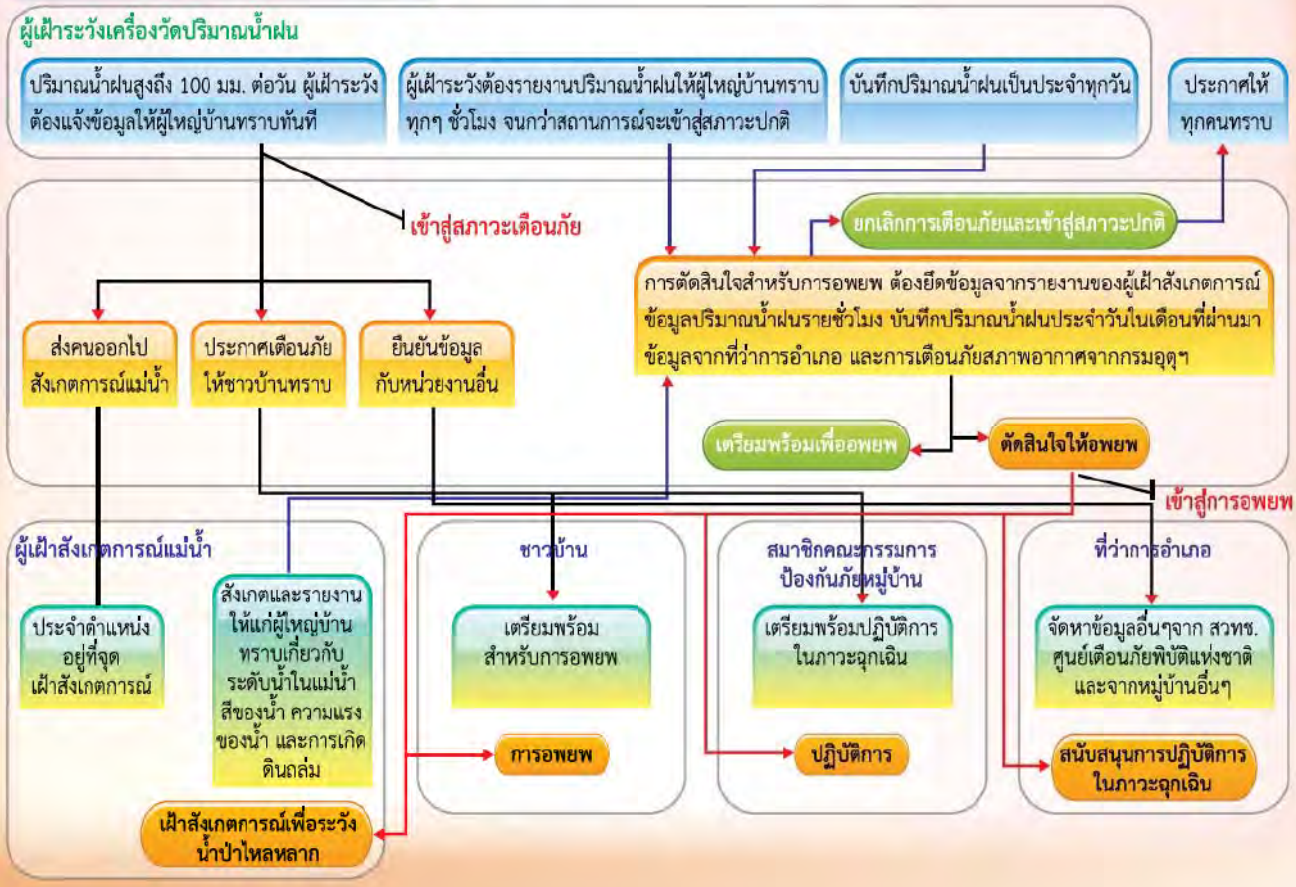

ภาคผนวก ๑

รายชื่อและที่อยู่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ

หน่วยงาน (ระบุชื่อ)	ที่อยู่ (ระบุที่อยู่)
1.....	1.....
1.....	1.....
1.....	1.....
1.....	1.....
1.....	1.....
1.....	2.....

6. การแจ้งเตือนภัย

การแจ้งเตือนภัยเป็นการบอกให้คนที่อยู่ในหมู่บ้านหรือพื้นที่เสี่ยงภัยประเภทต่างๆ เตรียมตัวให้พร้อมและหนีภัยได้ทัน แบ่งได้ 2 ระยะ ดังนี้

1. การแจ้งเตือนเพื่อเตรียมพร้อม

ภัยประเภทที่สามารถแจ้งเตือนได้ก่อนล่วงหน้า คือ ภัยที่เกิดตามฤดูกาล เช่น วาตภัย และน้ำท่วม ในช่วงฤดูฝน หรือฤดูน้ำหลาก ฝนมักจะตกบ่อยครั้ง เหตุการณ์ดินถล่มหรือน้ำท่วมก็มักจะเกิดในช่วงนี้ ดังนั้นเมื่อมีข่าวการพยากรณ์อากาศว่าจะมีฝนตกหนัก หรือการแจ้งเตือนจากทางราชการ ผู้ที่มีหน้าที่ในการเตือนภัย หรือ **"มิสเตอร์เตือนภัย"** ก็จะต้องบอกให้ชาวบ้านเตรียมตัวเก็บข้าวเก็บของให้เรียบร้อย รวมทั้งเอกสารสำคัญ เช่น ทะเบียนบ้าน โฉนดที่ดิน และอื่นๆ รวมไว้ด้วยกันให้หยิบฉวยได้ง่ายเมื่อจะต้องอพยพ ข้าวของที่เสียหายง่ายเมื่อถูกน้ำท่วมก็ให้วางไว้บนที่สูงให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความเสียหาย

แผนการเตือนภัยและอพยพ

การแจ้งเตือนภัยทุกประเภทและการอพยพจะต้องจัดทำแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน ในเรื่องการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในช่วงฤดูฝน หรือเมื่อมีการแจ้งเตือนให้ระวังการหนีภัย การอพยพฯ **"มิสเตอร์เตือนภัย"** จะต้องประสานกับผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคุ้ม (หัวหน้าป๊อก) และชาวบ้าน รวมทั้งหน่วยราชการในพื้นที่จัดทำแผนร่วมกัน เนื่องจากคนในหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่มานานจึงรู้สภาพพื้นที่ดี และแผนจะเป็นประโยชน์ในการช่วยชีวิตทุกคนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย

แผนการแจ้งเตือนภัยและอพยพ ประกอบด้วย

1) ข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยจากน้ำท่วม/ดินโคลนถล่ม/วาตภัย/สึนามิ/แผ่นดินไหว/ฯลฯ จะต้องมีการประชุมชาวบ้านเพื่อกำหนดและรับรู้ร่วมกันว่า มีบ้านไหนบ้างที่เสี่ยงภัย รวมถึงพื้นที่ทำกินด้วย

2) ข้อมูลพื้นที่ปลอดภัย เขียนไว้ในแผนให้รู้ว่าพื้นที่ไหนบ้างปลอดภัยจากน้ำท่วม/ดินโคลนถล่ม/วาตภัย/สึนามิ/แผ่นดินไหว/ฯลฯ พื้นที่ปลอดภัยโดยปกติจะเป็นพื้นที่สูง ซึ่งสามารถใช้เป็นจุดรวมพล และอพยพได้

3) เส้นทางคมนาคม คือ ถนนหรือทางเดินเท้าที่สามารถไปยังจุดปลอดภัยได้ จะต้องเขียนไว้ในแผนให้รู้ว่า เมื่อได้รับการเตือนให้หนีภัยจะหนีไปยังจุดรวมพลและศูนย์อพยพโดยเส้นทางใดและโดยวิธีใด ตกลงกันไว้ให้ชัดเจนจะได้ไม่ต้องเบียดเสียดกันทำให้เดินทางได้ช้า

4) สัญญาณที่ใช้ในการเตือนภัย เช่น การหมุนไซเรน ตีเกราะไม้ ตีกลองรัว เป่านกหวีด

5) วิธีการอพยพ บอกวิธีการหนีภัย และการเดินทางไปศูนย์อพยพ หรือจุดรวมพล

6) การรายงานตัว และการจัดศูนย์อพยพ

"แผนการแจ้งเตือนภัยและอพยพ จะต้องแบ่งพื้นที่และกำหนดคนรับผิดชอบให้ชัดเจน"

เมื่อกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่ปลอดภัย รวมทั้งเส้นทางหนีภัยฯ แล้ว ให้แบ่งพื้นที่หมู่บ้านเพื่อให้ดูแลกันได้ทั่วถึง โดยอาจแบ่งตามคุ้มบ้านหรือป๊อกบ้าน ให้หัวหน้าคุ้มหรือหัวหน้าป๊อกเป็นคนดูแลแจ้งเตือนและประสานกับคนในคุ้มบ้านหรือป๊อกบ้าน

สาระสำคัญในการแจ้งเตือนภัย

ในการแจ้งเตือนภัย **"มิสเตอร์เตือนภัย"** จะต้องบอกวิธีปฏิบัติแก่ชาวบ้านดังนี้

1) ให้คอยติดตามข่าวสารการพยากรณ์อากาศจากวิทยุ โทรทัศน์อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนและหน้ามรสุม เพราะอาจมีข่าวเตือนถึงสภาวะฝนตกและโอกาสการเกิดน้ำท่วมหรือดินถล่มในบางพื้นที่ หรืออาจมีข่าวการเกิดแผ่นดินไหว/สึนามิที่มีผลกระทบกับประเทศไทย

2) ต้องเรียนรู้และร่วมกันวางแผนในการหนีภัย บอกสมาชิกในครอบครัวให้ทราบด้วย ร่วมกันกับชาวบ้านคิดว่าถ้าเกิดภัยขึ้น เราควรจะอพยพตนเองและครอบครัวไปยังสถานที่ปลอดภัยที่ไหน และจะอพยพไปอย่างไร รวมทั้งร่วมในการฝึกซ้อมทุกครั้ง เมื่อเวลาเกิดภัยจะได้ช่วยตนเองและครอบครัวให้ปลอดภัย

3) ควรรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างในยามฉุกเฉินไว้ให้พร้อม ในกรณีที่อาจต้องมีการสร้างบ้านเรือนชั่วคราวในระหว่างเกิดภัยหรือหลังเกิดภัย

4) จดรายละเอียดของสถานที่ติดต่อของทางราชการไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน เช่น เบอร์โทรศัพท์ หรือที่อยู่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ สถานีดับเพลิง โรงพยาบาล สถานีอนามัย ไฟฟ้า หรือประปา เป็นต้น ในกรณีที่เราต้องการติดต่อขอความช่วยเหลือเร่งด่วน

5) ควรนำเอกสารสำคัญจัดรวบรวมไว้ให้สะดวกและพร้อมเสมอเมื่อต้องอพยพหนีภัย เช่น บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน สำเนาทะเบียนรถยนต์ ใบขับขี่ โฉนดที่ดิน เป็นต้น โดยเก็บไว้ในถุงกันน้ำได้

6) สิ่งของมีค่า เช่น เครื่องประดับฯ จัดเก็บไว้ให้เรียบร้อย ให้หยิบฉวยได้ง่ายเมื่อเกิดภัยขึ้น

7) เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในยามฉุกเฉินไว้เสมอ เพื่อใช้ในยามจำเป็น ได้แก่

- วิทยุกระเป๋าหิ้ว ไฟฉาย และถ่านไฟฉายใหม่ (สำรองไว้)
- เทียนไขและไม้ขีดไฟ
- เชือก
- เครื่องมือประกอบอาหาร เช่น หม้อข้าว จาน ชาม ช้อน
- กักตุนน้ำดื่มสะอาด อาหารกระป๋อง และอาหารแห้ง ไว้ให้อยู่ได้ก่อนที่จะได้รับการช่วยเหลือ
- ยารักษาโรคและเครื่องมือปฐมพยาบาล
- รองเท้าบู๊ทและถุงมือยาง (ถ้ามี)
- เสื้อผ้า ผ้าห่ม และเครื่องใช้จำเป็นเพื่อใช้ในเวลาน้ำท่วม

8) อย่าปล่อยให้เด็กเล็กว่ายน้ำ หรือพายเรือเล่นตามลำพังโดยไม่มีผู้ใหญ่อยู่ด้วยในช่วงฤดูฝนเด็ดขาด

9) หากเกิดดินโคลนถล่มและติดอยู่ในน้ำ อย่าว่ายน้ำหนี เพราะอาจถูกซากไม้ก้อนหินที่ไหลมากับโคลนกระแทกถึงตายได้ ให้หาต้นไม้หรือสิ่งปลูกสร้างที่แข็งแรงและปีนขึ้นไปบนที่สูง

วิธีเตือน

1) ประกาศเสียงตามสาย

2) ประชุมกรรมการหมู่บ้านและให้ไปบอกต่อ

3) ประชุมชาวบ้าน

4) ประกาศในงานทำบุญที่วัด

5) ติดประกาศที่ศาลากลางหมู่บ้าน โรงเรียน วัด

2. การแจ้งเตือนเพื่อหนีภัย

เป็นการบอกให้รู้ว่าเกิดภัยในเวลาอันใกล้นี้ เนื่องจากมีการแจ้งเตือนจากหน่วยงานราชการมาเป็นระยะ **"มิสเตอร์เตือนภัย"** ต้องบอกให้ชาวบ้านหนีหรืออพยพไปยังที่ปลอดภัยตามที่ตกลงกันไว้ในทันที

วิธีเตือน

ต้องตกลงกันไว้ก่อนว่าจะเตือนโดยวิธีใด ซึ่งอาจใช้ได้หลายวิธี ดังนี้

1) ไซเรนมือหมุน หมุนให้เกิดเสียงดังให้ชาวบ้านได้ยินและหนีไปตามแผนที่ได้ตกลงกันไว้

2) ตีเกราะไม้ที่หมู่บ้านใช้เวลามีเหตุร้าย

3) ตีกลองเพล โดยต้องตกลงกันไว้ก่อนว่าถ้าตีในเวลาที่ไม่ใช่เวลาปกติให้ถือว่าเป็นการเตือนภัย

4) เป่านกหวีดเสียงยาว

5) จุดพลุ

การเตือนภัยโดยใช้ไซเรนเตือนภัยแบบมือหมุน

ไซเรนเตือนภัยเป็นอุปกรณ์สำหรับให้สัญญาณเตือนภัยในหมู่บ้าน ชุมชน หรืออื่นๆ ตามที่ผู้ควบคุมและผู้รับฟังสัญญาณไซเรนจะทำข้อตกลงนำไปกำหนดใช้งาน และสามารถใช้งานในสถานที่ที่ไม่มีไฟฟ้าได้ โดยใช้มือหมุนซึ่งง่ายต่อการใช้งานและการบำรุงรักษา

ส่วนประกอบของไซเรนเตือนภัยแบบมือหมุน

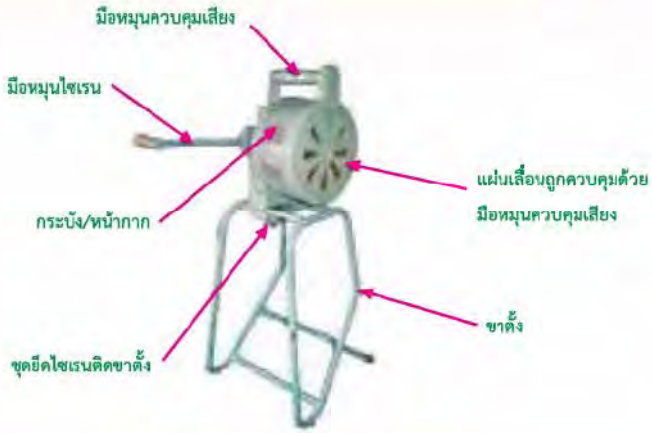

วิธีการใช้งานและการบำรุงรักษา

1) วิธีการใช้งาน

หมุนด้ามที่จับที่อยู่ด้านข้างของตัวเครื่องในทิศทางตามเข็มนาฬิกา (หมุนออกจากตัวของผู้ใช้ไปยังตัวเครื่อง) และเพื่อให้ได้เสียง 2 เสียง (Two Tone) จะต้องหมุนด้ามจับสำหรับควบคุมเสียงที่อยู่ด้านบนของตัวเครื่องด้วย เพื่อให้การหมุนนี้ไปหมุน

การทำงานของแผ่นเลื่อนภายในตัวเครื่องด้านในซึ่งจะทำให้เกิดเสียงสองเสียงสลับไปมา (Two Tone)

2) วิธีการบำรุงรักษา

- ใช้ถุงคลุมตัวเครื่อง เพื่อป้องกันฝุ่นและความชื้น
- หยอดน้ำมันหล่อลื่นตรงตำแหน่งที่มีการเคลื่อนไหว ทุกครั้งหลังใช้งาน
- ทดสอบหมุนเครื่องเพื่อสังเกตการณ์ทำงานว่าปกติดีหรือไม่อย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง
- ใช้ผ้านุ่ม ฟองน้ำ เช็ดทำความสะอาดทุกครั้งหลังจากมีการทดสอบหรือใช้งาน

7. ตัวอย่างคำประกาศแจ้งเตือนภัยพิบัติสำหรับชุมชน/หมู่บ้าน

ประกาศเตือนภัย "อุทกภัย" เพื่อเตรียมการอพยพ

ประกาศ (ซ้ำ) กรม/ศูนย์/.....(ชื่อหน่วยงานที่แจ้งเตือน) ได้ประกาศแจ้งเตือนว่า มี.....(ร่องความกดอากาศต่ำ / ร่องฝนกำลังแรง) พาดผ่านภาค.....ของประเทศไทย ทำให้บริเวณดังกล่าวเกิดฝนตกหนักถึงหนักมากเป็นบริเวณกว้าง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัด.....คาดว่าจะเกิด..... อุทกภัย / น้ำป่าไหลหลาก / ดินโคลนถล่ม..... ซึ่งมีผลกระทบต่อ..... จึงขอให้.....(พ่อ แม่ พี่น้อง / ประชาชน).....ที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่เสี่ยงภัยในบริเวณดังกล่าว นัดหมายบุคคลในครอบครัว จัดเตรียมเอกสารสำคัญ สัมภาระที่จำเป็น และสัตว์เลี้ยง เพื่อเตรียมการที่จะอพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัยได้ทันท่วงที และหากจะต้องอพยพจะประกาศแจ้งเตือนมาให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง

ประกาศเตือนภัย "อุทกภัย" เพื่ออพยพ

ประกาศ (ซ้ำ) กรม/ศูนย์.....(ชื่อหน่วยงานที่แจ้งเตือน) ได้ประกาศแจ้งเตือนว่า มี.....(ร่องความกดอากาศต่ำ / ร่องฝนกำลังแรง) พาดผ่านภาค.....ของประเทศไทย ทำให้บริเวณดังกล่าวเกิดฝนตกหนักถึงหนักมากเป็นบริเวณกว้าง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัด.....คาดว่าจะเกิด..... อุทกภัย / น้ำป่าไหลหลาก / ดินโคลนถล่ม..... ซึ่งมีผลกระทบต่อ..... จึงขอให้.....(พ่อ แม่ พี่น้อง / ประชาชน).....ที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่เสี่ยงภัยในบริเวณดังกล่าว ดำเนินการอพยพบุคคลในครอบครัว สัตว์เลี้ยง เอกสารสำคัญ และ

สัมภาระที่จำเป็นออกจากที่อยู่อาศัย เพื่ออพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัยเป็นการชั่วคราว และเมื่อสถานการณ์เข้าสู่สภาวะปกติ จะประกาศให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง

ประกาศเพื่ออพยพกลับที่อยู่อาศัยเมื่อเข้าสู่สถานการณ์ปกติ

ประกาศ (ซ้ำ) กรม/ศูนย์.....(ชื่อหน่วยงานที่แจ้งเตือน) ได้ประกาศว่า ขณะนี้สถานการณ์เข้าสู่สภาวะปกติและปลอดภัยแล้ว จึงขอแจ้งให้.....(พ่อ แม่ พี่น้อง/ประชาชน).....ที่อพยพไปอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ดำเนินการอพยพบุคคลในครอบครัว สัตว์เลี้ยง เอกสารสำคัญ และสัมภาระกลับเข้าที่อยู่อาศัยของท่านได้ดังเดิม และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

****

8. การอพยพ

การอพยพเป็นส่วนหนึ่งของการหนีภัย เพื่อไปยังจุดปลอดภัย ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการอพยพดังนี้

1. แจ้งเตือนประชาชนไปยังจุดปลอดภัย เป็นการแจ้งประชาชนให้ทราบว่าเมื่อได้รับการแจ้งให้หนีภัยแล้ว ให้รีบหนีไปยังพื้นที่สูงหรือที่ปลอดภัย โดยปฏิบัติดังนี้

1) แจ้งคนในครอบครัวให้ทราบ และรวบรวมคนในครอบครัว ให้พร้อมและไปด้วยกัน สำหรับหัวหน้าคุ้มบ้านหรือหัวหน้าป๊อกให้แจ้งคนในคุ้มบ้านหรือป๊อกบ้านให้ทราบ และอพยพโดยทันที

2) เก็บของมีค่า และเอกสารสำคัญซึ่งได้จัดเตรียมไว้แล้วไปกับตัว

3) หนีไปที่สูงตามเส้นทางที่ตกลงกันไว้ตามแผนอพยพไปยังที่ปลอดภัย

2. เมื่อแต่ละคนแต่ละครอบครัวหนีภัยจากจุดที่เกิดภัยถึงที่ปลอดภัยแล้วให้ไปรายงานตัวที่จุดรวมพลตามที่ตกลงกันไว้โดยให้ **"มิสเตอร์เตือนภัย"** ปฏิบัติดังนี้

1) สำรวจยอดผู้อพยพ โดยจดชื่อ-นามสกุล ให้ทราบว่าเป็นหญิงกี่คน เป็นชายกี่คน เด็กชายกี่คน เด็กหญิงกี่คน คนชราอายุเกิน 60 ปีกี่คน มีคนบาดเจ็บกี่คน และรวบรวมไว้

2) ประสานกำหนดคนออกติดตามผู้ตกค้างซึ่งอาจพลัดหลงระหว่างทางที่อพยพ

3) เมื่อติดตามผู้อพยพตามเวลาสมควรแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

- ถ้าตามมาได้ครบไม่มีผู้สูญหาย ให้เดินทางไปศูนย์อพยพโดยทันที

- ถ้าพยายามตามแล้ว แต่มาไม่ครบมีผู้สูญหายให้จดชื่อผู้สูญหายไว้เพื่อแจ้งผู้ใหญ่บ้าน และประธานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหมู่บ้านทำการค้นหา และให้ความช่วยเหลือต่อไป

4) รายงานยอดจำนวนผู้อพยพให้ผู้ใหญ่บ้านและประธานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทราบ (ถ้าสามารถรายงานทางเครื่องมือสื่อสารได้) เพื่อจัดเตรียมพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการอพยพของประชาชน

3. แบ่งกลุ่มผู้อพยพออกเป็นส่วนๆ โดยมีผู้ดูแลในแต่ละกลุ่มเพื่อให้ช่วยเหลือดูแลกันได้ทั่วถึงระหว่างเดินทางไปศูนย์อพยพ

4. เมื่อเดินทางไปถึงศูนย์อพยพแล้วให้แจ้งยอดผู้อพยพให้ผู้รับผิดชอบประจำศูนย์เพื่อประสานอำนวยความสะดวกในการจัดพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อพยพ รวมถึงการให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้บาดเจ็บ

5. ประสานกับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการจัดสถานที่และจัดระเบียบประชาชนเข้าที่พักในศูนย์อพยพโดยจัดให้พักเป็นครอบครัว กรณีที่เป็นชายโสดและหญิงโสดไม่มีครอบครัวให้จัดที่พักแยกกันอย่าจัดที่พักปนกัน รวมทั้งจัดที่ไว้สำหรับการรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วยและผู้บาดเจ็บด้วย

6. แบ่งหน้าที่ให้ผู้อพยพช่วยเหลือกันดูแลศูนย์อพยพในเบื้องต้น โดยแบ่งเป็นฝ่ายดังนี้

1) ฝ่ายจัดเตรียมอาหาร มีหน้าที่จัดเตรียมหุงหาอาหารให้แก่ผู้อพยพ

2) ฝ่ายจัดเตรียมน้ำ มีหน้าที่จัดเตรียมน้ำสะอาดสำหรับดื่มและสำหรับชำระล้าง (อาบน้ำ น้ำใช้ในห้องน้ำ น้ำสำหรับซักล้าง)

3) ฝ่ายจัดเตรียมเครื่องนอน มีหน้าที่จัดเตรียมเครื่องนอนแก่ผู้อพยพโดยประสานกับผู้ดูแล ศูนย์อพยพ จัดหาหมอน เสื่อ ผ้าห่ม ที่นอน เพิ่มเติมแก่ผู้อพยพนอกเหนือจากสิ่งของที่นำติดตัวมา

4) ฝ่ายจัดเตรียมส้วม ที่อาบน้ำ และที่ซักล้าง มีหน้าที่

- จัดเตรียมห้องส้วมแยกชาย-หญิง โดยทำความสะอาดส้วมที่มีอยู่แล้วหรือประสานกับเจ้าหน้าที่ศูนย์อพยพในการจัดทำส้วมเพิ่มเติม

- จัดเตรียมที่อาบน้ำแยกชาย-หญิง

- จัดเตรียมที่ซักเสื้อผ้า ล้างจานชามเครื่องใช้

- ประสานกับฝ่ายจัดเตรียมน้ำ จัดหาภาชนะเก็บน้ำ และเก็บน้ำไว้ให้แก่ผู้บริโภคใช้ตามพื้นที่ที่จัดเตรียมไว้ (ส้วม ที่อาบน้ำ ที่ซักล้าง)

5) ฝ่ายรักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยแก่ผู้อพยพ ไกล่เกลี่ยและป้องกันการทะเลาะวิวาทระหว่างผู้อพยพ

9. ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัย

9.1 ภัยธรรมชาติ

ภัยธรรมชาติ หมายถึง ภัยอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติไม่ว่าจะเป็น แผ่นดินไหว ภัยแล้ง ภัยหนาว และอื่นๆ ซึ่งการเกิดแต่ละครั้งนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์เป็นอย่างมาก มนุษย์ได้พยายามที่จะเรียนรู้และศึกษาถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติและค้นพบว่าภัยธรรมชาตินั้น มีความยิ่งใหญ่สุดที่มนุษย์จะสามารถควบคุมได้ หนทางเดียวที่ดีที่สุดที่พึงกระทำตอนนี้คือ พยายามเรียนรู้ธรรมชาติของภัยต่างๆ เพื่อหาทางป้องกันและลดความเสียหายที่จะเกิดจากภัยธรรมชาติเหล่านั้นให้มากที่สุด

ภัยธรรมชาติสามารถแบ่งเป็น 8 ประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. วาตภัย
2. อุทกภัย
3. ภัยแล้ง
4. คลื่นพายุซัดฝั่ง
5. แผ่นดินไหว
6. แผ่นดินถล่ม
7. ไฟป่า
8. คลื่นยักษ์ (สึนามิ)

1. วาตภัย

วาตภัย หมายถึง ภัยหรืออันตรายที่เกิดจากลมพายุ ซึ่งลมพายุที่ก่อให้เกิดวาตภัยขึ้นในประเทศไทยนั้น มีหลายชนิด คือ

1.1 พายุดีเปรสชั่น เป็นลมพายุที่มีกำลังอ่อน โดยมีความเร็วลมที่จุดศูนย์กลางไม่เกิน 61 กิโลเมตรต่อชั่วโมง และทำให้เกิดฝนตกทั่วไปในบริเวณที่พัดผ่าน

1.2 พายุโซนร้อน เป็นพายุที่มีความเร็วลมที่จุดศูนย์กลางตั้งแต่ 62 - 117 กิโลเมตรต่อชั่วโมง มีกำลังแรงปานกลาง ก่อให้เกิดฝนตกหนัก และมีอำนาจทำลายพอสมควร

1.3 พายุไต้ฝุ่น เป็นพายุที่มีกำลังรุนแรงและมีอำนาจในการทำลายทั้งชีวิต อาคารบ้านเรือนและทรัพย์สินมากที่สุด เพราะมีความเร็วลมที่จุดศูนย์กลางตั้งแต่ 118 กิโลเมตรต่อชั่วโมงขึ้นไป

1.4 พายุฝนฟ้าคะนอง หรือพายุฤดูร้อน จะเกิดขึ้นระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม ซึ่งเป็นระยะที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี โดยอากาศร้อนในระดับต่ำจะลอยสูงขึ้น อากาศข้างเคียงที่เย็นกว่าไหลเข้ามาแทนที่ อากาศร้อนที่มีไอน้ำเมื่อลอยตัวสูงขึ้นกระทบกับความเย็นในระดับสูง ไอน้ำจะกลั่นตัวเป็นเมฆและทวีความสูงมากขึ้น มีฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เกิดพายุฝนฟ้าคะนอง ลมกระโชกแรง บางครั้งมีลูกเห็บ หากฝนตกต่อเนื่องหลายชั่วโมง อาจเกิดน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลัน และอาจเกิด

พายุลมหมุนหรือพายุงวงช้างซึ่งมีลมแรงมากและทำความเสียหายบริเวณที่เคลื่อนผ่าน โดยเฉพาะในเดือนมีนาคม - พฤษภาคม พายุที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรงกว่าปกติ

สำหรับประเทศไทยนั้นช่วงที่มีพายุเกิดขึ้นบ่อยที่สุด คือระหว่างเดือนสิงหาคม – กันยายน แต่พายุในช่วงนี้จะมีกำลังอ่อนและไม่เป็นอันตรายเท่ากับพายุที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน ซึ่งเป็นพายุที่มีกำลังแรง และมักจะก่อความเสียหายได้มาก ดังนั้น เพื่อเป็นการไม่ประมาทและป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นเราจึงควรเตรียมตัวและเพิ่มความระมัดระวังอันตรายจากพายุต่างๆ โดยการปฏิบัติดังนี้

1. ฟังข่าวความเคลื่อนไหวของการเกิดลมพายุจากทางราชการอยู่ตลอดเวลา และปฏิบัติตามคำแนะนำโดยเคร่งครัด และมีการเตรียมตัวเตรียมใจรับสถานการณ์อย่างมีสติ พร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดเวลา

2. ถ้าอาศัยอยู่ในบริเวณที่ลุ่มใกล้ทะเล หรือปลายแหลมที่ยื่นออกไปในทะเล ให้รีบทำการอพยพผู้คน สัตว์เลี้ยงและทรัพย์สินต่างๆ ที่จำเป็นขึ้นไปอยู่ในที่สูงที่มีความมั่นคงแข็งแรงพอที่จะป้องกันลมพายุและน้ำท่วมได้ สำหรับเรือและแพต่างๆ จะต้องลงสมอและผูกยึดให้มั่นคงแข็งแรง

3. บริเวณที่อยู่อาศัยทั้งที่อยู่อาศัยเดิมซึ่งมีความมั่นคงแข็งแรงพอสำหรับป้องกันพายุ หรือในสถานที่ที่จะอพยพไปอยู่ใหม่ควรจะได้มีการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น เช่น อันตรายจากต้นไม้ใหญ่ล้มทับ โดยการตัดทอนกิ่งไม้ที่ไม่มั่นคงแข็งแรงลง ต้นไม้ตายยืนต้นก็ให้โค่นลง และไฟในเตาหรือในที่อื่นๆ เมื่อใช้เสร็จแล้วควรจะดับให้เรียบร้อยทุกครั้ง รวมทั้งสิ่งของที่อาจหล่นลงมาแตกหักได้ง่ายก็จะต้องจัดวางไว้ในที่ปลอดภัยหรือผูกยึดให้แน่นหนา

4. จัดเตรียมเสบียงอาหารสำรอง เช่น ข้าวสาร น้ำดื่ม อาหารกระป๋อง ตลอดจนอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น วิทยุกระเป๋าหิ้วเพื่อติดตามข่าวสาร เครื่องหุงต้ม ตะเกียง ไฟฉาย ไม้ขีดไฟ เทียนไข เครื่องดับเพลิง เวชภัณฑ์ที่จำเป็นในการปฐมพยาบาล ไว้ให้พร้อมที่จะหยิบใช้ได้ทันท่วงที

5. เมื่อเกิดลมพายุไม่ควรออกไปที่โล่งแจ้งเพราะอาจถูกกิ่งไม้ ต้นไม้ล้มทับ ตลอดจนเศษไม้ หลังคาสังกะสี กระเบื้อง อาจปลิวมากระทบร่างกายจนได้รับบาดเจ็บได้ ควรอยู่ในอาคารที่มั่นคงแข็งแรงปิดประตูหน้าต่างให้เรียบร้อยอย่าให้เปิดได้ขณะมีพายุพัดผ่าน

6. เมื่อลมพายุสงบในระลอกแรกอย่าเพิ่งสรุปว่าพายุสงบแล้ว เพราะพายุอาจพัดหวนกลับมาอีกได้ ต้องรอให้พายุสงบถึง 3 ชั่วโมง จึงจะเป็นที่แน่ใจว่าไม่มีพายุอีกต่อไป

วาตภัยเป็นภัยธรรมชาติที่คนเราไม่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดได้ แต่เราสามารถเตรียมการที่จะป้องกันเพื่อลดความเสียหายให้น้อยที่สุดได้

2. อุทกภัย

อุทกภัย หมายถึง ภัยและอันตรายที่เกิดจากสภาวะน้ำท่วมขัง หรือน้ำท่วมฉับพลันอันมีสาเหตุมาจากการเกิดฝนตกหนักหรือฝนตกต่อเนื่องเป็นเวลานาน

2.1 ภัยจากน้ำท่วมหรืออุทกภัย สามารถแบ่งได้ดังนี้

- อุทกภัยจากน้ำป่าไหลหลากและน้ำท่วมฉับพลัน มักจะเกิดขึ้นในที่ราบต่ำหรือที่ราบลุ่มบริเวณใกล้ภูเขาต้นน้ำ เมื่อมีฝนตกหนัก

เหนือภูเขาต่อเนื่องเป็นเวลานาน จะทำให้จำนวนน้ำสะสมมีปริมาณมากจนพื้นดินและต้นไม้ดูดซับไม่ไหว ไหลบ่าลงสู่ที่ราบต่ำเบื้องล่างอย่างรวดเร็ว ความแรงของน้ำสามารถทำให้บ้านเรือน อาคาร ถนน สะพาน พังทลายเสียหาย และอาจทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้

- อุทกภัยจากน้ำท่วมขังและน้ำเอ่อล้น เกิดจากน้ำในแม่น้ำลำธารล้นตลิ่ง หรือมีระดับสูงจากปกติ เอ่อท่วมล้นไหลบ่าออกจากระดับตลิ่งในแนวระนาบ จากที่สูงไปยังที่ต่ำเข้าท่วมอาคารบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา ได้รับความเสียหาย หรือเป็นสภาพน้ำท่วมขังในเขตเมืองใหญ่ที่เกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องเป็นเวลานาน และมีระบบการระบายน้ำไม่ดีพอ มีสิ่งก่อสร้างกีดขวางทางระบายน้ำหรือเกิดน้ำทะเลหนุนสูง

2.2 การป้องกันอันตรายจากอุทกภัย

- ติดตามสภาวะอากาศ ฟังคำเตือนจากกรมอุตุนิยมวิทยา
- ฝึกซ้อมการป้องกันภัยพิบัติ เตรียมพร้อมรับมือ และวางแผนอพยพหากจำเป็น
- เตรียมน้ำดื่ม เครื่องอุปโภค บริโภค ไฟฉาย แบตเตอรี่ วิทยุกระเป๋าหิ้ว เพื่อติดตามข่าวสาร
- ซ่อมแซมอาคารให้แข็งแรง เตรียมป้องกันภัยให้สัตว์เลี้ยงและพืชผลการเกษตร

- เตรียมพร้อมเสมอเมื่อได้รับแจ้งให้อพยพไปที่สูงเมื่ออยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย และฝนตกหนักต่อเนื่อง ไม่ลงเล่นน้ำ ไม่ขับรถผ่านน้ำหลากแม้อยู่บนถนน ถ้าอยู่ใกล้แม่น้ำควรเตรียมเรือเพื่อการคมนาคม
- หากอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมขังจะต้องเตรียมป้องกันโรคระบาดโดยระวังเรื่องน้ำและอาหารซึ่งต้องทำให้สุกและสะอาดก่อนบริโภค

2.3 ก่อนเกิดอุทกภัยควรปฏิบัติตนเมื่อได้รับคำเตือน ดังนี้

- เชื่อฟังคำเตือนอย่างเคร่งครัด
- ติดตามรายงานพยากรณ์อากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาอย่างต่อเนื่อง
- เคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย และสิ่งของไปอยู่ในที่สูงซึ่งเป็นที่พ้นระดับน้ำที่เคยท่วมมาก่อน
- ทำคันดินหรือกำแพงกั้นน้ำโดยรอบ
- เคลื่อนย้ายพาหนะ เช่น รถยนต์หรือล้อเลื่อนไปอยู่ที่สูง หรือทำแพสำหรับที่พักรถยนต์อาจจะใช้ถังน้ำขนาด 200 ลิตร ผูกติดกัน แล้วใช้กระดานปูก็ได้
- เตรียมกระสอบใส่ดินหรือทราย เพื่อเสริมคันดินที่กั้นน้ำ ให้สูงขึ้นเมื่อระดับน้ำขึ้นสูงท่วมคันดินที่สร้างอยู่
- ควรเตรียมเรือไม้ เรือยาง หรือแพไม้ เพื่อใช้เป็นพาหนะในขณะน้ำท่วมเป็นเวลานาน
- เตรียมเครื่องมือช่างไม้ ไม้กระดาน และเชือกไว้สำหรับต่อแพเพื่อช่วยชีวิตในยามคับขัน เช่น เมื่อน้ำท่วมมากขึ้นสามารถใช้เครื่องมือช่างไม้เปิดหลังคาหรือฝาไม้เพื่อใช้ช่วยพยุงตัวในน้ำได้

- เตรียมอาหารกระป๋อง หรืออาหารสำรอง พอที่จะรับประทานเมื่อน้ำท่วมเป็นระยะเวลาหลาย ๆ วัน
- เตรียมน้ำดื่มเก็บไว้ในขวดหรือภาชนะที่มีฝาปิดแน่นๆ เพราะน้ำสะอาดที่ใช้ตามปกติจะขาดแคลนลง และระบบการส่งน้ำประปาอาจหยุดชะงักเป็นเวลานาน
- เตรียมเครื่องเวชภัณฑ์ เช่น ยาแก้พิษแมลงป่อง ตะขาบ งู และสัตว์อื่นๆ กัดต่อย เป็นต้น เพราะเมื่อเกิดน้ำท่วมพวกสัตว์มีพิษเหล่านี้จะหนีน้ำขึ้นมาอยู่บนบ้านและหลังคาเรือน
- เตรียมเชือกมนิลา มีความยาวไม่น้อยกว่า 10 เมตร เพื่อใช้ปลายหนึ่งผูกมัดกับต้นไม้เป็นที่ยึดเหนี่ยว ในกรณีที่กระแสน้ำเชี่ยว หรือมีคลื่นลูกใหญ่ชัดกวาดผู้คนลงทะเลจะช่วยไม่ให้ไหลลอยไปตามกระแสน้ำ
- เตรียมวิทยุที่ใช้ถ่านไฟฉายเพื่อไว้ติดตามฟังรายงานข่าวลักษณะอากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยา
- เตรียมไฟฉาย ถ่านไฟฉาย และเทียนไข ไว้ใช้เมื่อไฟฟ้าดับ

2.4 ขณะเกิดอุทกภัย ควรตั้งสติให้มั่นคง อย่าตื่นกลัวหรือตกใจ ควรเตรียมพร้อมที่จะเผชิญเหตุการณ์ด้วยความสุขุม รอบคอบ และควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ตัดสะพานไฟ และปิดแก๊สหุงต้มให้เรียบร้อย
- อยู่ในอาคารที่แข็งแรง และอยู่ในที่สูงพ้นระดับน้ำที่เคยท่วมมาก่อน
- ทำให้ร่างกายอบอุ่นอยู่เสมอ
- ไม่ควรขับขี่ยานพาหนะฝ่าลงไปในกระแสน้ำหลาก
- ไม่ควรเล่นน้ำหรือว่ายน้ำเล่นในขณะน้ำท่วม

- ระวังสัตว์มีพิษ เช่น งู แมลงป่อง ตะขาบ เป็นต้น ซึ่งหนีน้ำท่วมขึ้นมาอยู่บนบ้าน และหลังคาเรือน กัดต่อย
- ติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เช่น สังเกตลม ฟ้า อากาศและติดตามคำเตือนเกี่ยวกับลักษณะอากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยา
- เตรียมพร้อมที่จะอพยพไปในที่ปลอดภัยเมื่อสถานการณ์จวนตัว หรือปฏิบัติตามคำแนะนำของทางราชการ
- เมื่อจวนตัวให้คำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สิน

2.5 หลังเกิดอุทกภัย เมื่อระดับน้ำลดลงจนเป็นปกติ การบูรณะซ่อมแซมสิ่งต่างๆ จะต้องเริ่มต้นทันที งานบูรณะต่างๆ เหล่านี้จะประกอบด้วย

- การอพยพขนส่งคนกลับยังภูมิลำเนาเดิม
- การช่วยเหลือในการรื้อสิ่งปรักหักพัง ซ่อมแซมบ้านเรือนที่พัง และถูกทำลาย
- การเก็บกวาดสิ่งปรักหักพังทั่วไป การทำความสะอาด บ้านเรือนและถนนหนทางที่เต็มไปด้วยโคลนตมให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว
- ซ่อมแซมบ้านเรือน อาคาร โรงเรียน ที่พักอาศัย สะพานที่หักพังชำรุดเสียหายและหากเสียหายมากจนไม่อาจซ่อมแซมได้ก็ให้รื้อถอน เพราะจะเป็นอันตรายได้
- ซ่อมแซมสิ่งสาธารณูปโภค เช่น การไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น ให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็วที่สุด

- ภายหลังน้ำท่วมจะมีซากสัตว์ตายปรากฏในที่ต่างๆ ซึ่งจะต้องจัดการเก็บฝังโดยเร็วเพื่อป้องกันการระบาดของโรค
- ซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม เช่น ถนน สะพาน และทางรถไฟที่ขาดตอนชำรุดเสียหายให้กลับสู่สภาพเดิม เพื่อให้สามารถใช้การได้โดยเร็วที่สุด
- สร้างอาคารที่อยู่อาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ที่ประสบอุทกภัยที่บ้านเรือนถูกทำลาย
- การสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัย เช่น การแจกเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และอาหารแก่ผู้ประสบภัย ซึ่งควรจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยบรรเทาทุกข์หรือมูลนิธิโดยรวดเร็ว

3. ภัยแล้ง

ภัยแล้ง คือ ภัยที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเวลานาน ฝนแล้งไม่ตกต้องตามฤดูกาล จนก่อให้เกิดความแห้งแล้งและส่งผลกระทบต่อชุมชน สำหรับภัยแล้งในประเทศไทย ส่วนใหญ่เกิดจากฝนแล้งและทิ้งช่วง ซึ่งฝนแล้งเป็นภาวะปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล กับการเคลื่อนผ่านของพายุหมุนเขตร้อนที่น้อยกว่าปกติ

วิธีการแก้ปัญหาภัยแล้ง

- การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น แจกน้ำให้ประชาชน ขุดเจาะน้ำบาดาล สร้างศูนย์จ่ายน้ำ จัดทำฝนเทียม
- การแก้ปัญหาระยะยาว โดยพัฒนาลุ่มน้ำ เช่น สร้างฝาย เขื่อน ขุดลอกแหล่งน้ำ รักษาป่าและปลูกป่า ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดทำและพัฒนาชลประทาน

4. คลื่นพายุซัดฝั่ง

คลื่นพายุซัดฝั่ง คือ คลื่นซัดชายฝั่งขนาดใหญ่อันเนื่องมาจากความแรงของลมที่เกิดขึ้นจากพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวเข้าหาฝั่ง โดยปกติมีความรุนแรงมากในรัศมีประมาณ 100 กิโลเมตร แต่บางครั้งอาจเกิดได้เมื่อศูนย์กลางพายุอยู่ห่างมากกว่า 100 กิโลเมตร ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของพายุ และสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ชายฝั่งทะเล หรือได้รับอิทธิพลเสริมความรุนแรงจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะทำให้เกิดอันตรายมากยิ่งขึ้น บริเวณที่มีความเสี่ยงและมีโอกาสเกิดคลื่นพายุซัดฝั่งได้มาก ได้แก่ บริเวณชายฝั่งภาคใต้ฝั่งตะวันออก ตั้งแต่จังหวัดเพชรบุรีจนถึงจังหวัดสงขลา รวมทั้งภาคตะวันออก ตั้งแต่จังหวัดชลบุรี จนถึงจังหวัดตราด

การเตรียมการป้องกันภัยจากคลื่นซัดฝั่ง ***ควรปฏิบัติดังนี้***

- สร้างแนวเขื่อนกั้นคลื่นพายุซัดฝั่ง ให้มีความแข็งแรงและสูงพอสมควร โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัยสูง
- สิ่งปลูกสร้างบริเวณชายฝั่งควรเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มั่นคง แข็งแรง และถาวร
- ให้คำแนะนำ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพายุหมุนเขตร้อน และคลื่นพายุซัดฝั่งกับประชาชนที่อยู่อาศัยหรือประกอบกิจการอยู่ในบริเวณชายฝั่ง ตลอดทั้งแนวภาคใต้ฝั่งตะวันออกและภาคตะวันออก รวมทั้งประชาชนโดยทั่วไป
- เผยแพร่ความรู้ไปยังนักท่องเที่ยวโดยผ่านหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และโรงแรมต่างๆ ตามสถานที่ท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล
- ติดตามข่าวเตือนภัยพายุหมุนเขตร้อน และเตือนภัยคลื่นพายุซัดฝั่งจากกรมอุตุนิยมวิทยาอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลเกิดคลื่นพายุซัดฝั่ง
- นำเรือไปหลบคลื่นในบริเวณที่อับลมหรือที่ปลอดภัย
- เคลื่อนย้ายทรัพย์สินไปไว้ยังสถานที่ที่ห่างจากฝั่งทะเลพอสมควร
- ควรมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวกับกรมอุตุนิยมวิทยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวและกำหนดมาตรการป้องกันให้เหมาะสม
- มีการกำหนดมาตรการและแผนการป้องกันและลดภัยพิบัติจากคลื่นพายุซัดฝั่งที่เหมาะสมทั้งระยะยาวและระยะสั้น

5. แผ่นดินไหว

แผ่นดินไหว หมายถึง ภัยธรรมชาติซึ่งเกิดจากการปลดปล่อยพลังงานใต้พิภพ ทำให้แผ่นดินเกิดการสั่นสะเทือน อาจทำให้เกิดภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินเลื่อนและถล่ม แผ่นดินไหวหรือการสั่นสะเทือนของพื้นดิน เกิดขึ้นได้ทั้งจากการกระทำของธรรมชาติและมนุษย์

△ ส่วนที่เกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ การเคลื่อนตัวของเปลือกโลกโดยฉับพลันตามแนวขอบของแผ่นเปลือกโลก หรือตามแนวรอยเลื่อน การระเบิดของภูเขาไฟ การยุบตัวของโพรงใต้ดิน แผ่นดินถล่ม อุกกาบาตขนาดใหญ่ตก เป็นต้น

△ ส่วนที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การระเบิดต่างๆ การทำเหมือง สร้างอ่างเก็บน้ำใกล้รอยเลื่อน การทำงานของเครื่องจักรกล การจราจร เป็นต้น

5.1 สาเหตุการเกิดแผ่นดินไหวในประเทศไทย

- แผ่นดินไหวขนาดใหญ่ที่มีแหล่งกำเนิดจากภายนอกประเทศที่ส่งแรงสั่นสะเทือนมายังประเทศไทย โดยมีแหล่งกำเนิดจากตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน พม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทะเลอันดามัน ตอนเหนือของเกาะสุมาตรา ส่วนมากบริเวณที่รู้สึกสั่นไหวได้แก่ บริเวณภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพมหานคร

- แผ่นดินไหวเกิดจากแนวรอยเลื่อนที่ยังสามารถเคลื่อนตัว ซึ่งอยู่บริเวณภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศ เช่น รอยเลื่อนเชียงแสน รอยเลื่อนแม่ทา รอยเลื่อนแพร่ รอยเลื่อนเถิน รอยเลื่อนเมย รอยเลื่อนอุทัยธานี รอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ รอยเลื่อนเจดีย์สามองค์ รอยเลื่อนคลองมะรุย เป็นต้น

5.2 บริเวณที่มีความเสี่ยงต่อภัยแผ่นดินไหวสูงในประเทศไทย ได้แก่

- บริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งกำเนิดแผ่นดินไหว ตามแนวรอยเลื่อนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ส่วนใหญ่อยู่บริเวณภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทย
- บริเวณที่เคยมีประวัติหรือสถิติแผ่นดินไหวในอดีตและมีความเสียหายเกิดขึ้น จากนั้นเว้นช่วงการเกิดแผ่นดินไหวเป็นระยะเวลานานๆ บริเวณนั้นจะมีโอกาสการเกิดแผ่นดินไหวที่มีขนาดใกล้เคียงกับสถิติเดิมได้อีก
- บริเวณที่เป็นดินอ่อนซึ่งสามารถขยายการสั่นสะเทือนได้ดี หรือบริเวณที่มีดินเหนียวอยู่ใต้พื้นดินเป็นชั้นหนา เช่น บริเวณที่ลุ่ม หรืออยู่ใกล้ปากแม่น้ำ เป็นต้น

5.3 การปฏิบัติตนเมื่อเกิดแผ่นดินไหว

เมื่อเกิดแผ่นดินไหว ให้อยู่อย่างสงบ มีสติ คิดหาหนทางที่ปลอดภัย หมอบอยู่บริเวณที่สามารถป้องกันสิ่งของหล่นใส่ เช่น บริเวณใต้โต๊ะ ใต้เตียง หลีกเลี่ยงให้ห่างจากหน้าต่างหากอยู่นอกอาคารให้อยู่ในที่โล่ง อยู่ให้ห่างจากสิ่งห้อยแขวนต่างๆ ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันตนเองจากภัยแผ่นดินไหว เป็นต้น

ข้อควรปฏิบัติ

ก่อนเกิดแผ่นดินไหว

- เตรียมอุปกรณ์ปฐมพยาบาล สิ่งอุปโภคบริโภคกรณีฉุกเฉิน
- เตรียมพร้อมสมาชิกในครอบครัว และวางแผนอพยพหากจำเป็น
- ไม่วางของหนักบนชั้นสูงๆ ยึดตู้หนักไว้กับผนังห้อง

ขณะเกิดแผ่นดินไหว

- อยู่ในอาคารสูง ควบคุมสติ หลบใต้โต๊ะแข็งแรง ไม่วิ่งลงบันได ไม่ใช้ลิฟต์
- ขับรถให้หยุดรถ ควบคุมสติ อยู่ภายในรถจนการสั่นสะเทือนหยุดลง
- อยู่นอกอาคาร ให้ออกห่างจากอาคารสูง กำแพง เสาไฟฟ้า ไปอยู่ที่โล่งแจ้ง

หลังเกิดแผ่นดินไหว

- ออกจากอาคารสูง รถยนต์ สำรวจผู้ประสบภัย และ ตรวจสอบความเสียหาย
- ปฐมพยาบาลผู้ได้รับบาดเจ็บ ส่งแพทย์หากเจ็บหนัก
- ยกสะพานไฟ อยู่ห่างจากสายไฟที่ไม่อยู่กับที่และซ่อมแซมสายไฟส่วนที่สึกหรอทันที

6. แผ่นดินถล่ม

แผ่นดินถล่ม เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของการสึกกร่อนชนิดหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบริเวณพื้นที่ที่เป็นเนินสูงหรือภูเขาที่มีความลาดชันมาก เนื่องจากขาดความสมดุลในการทรงตัวบริเวณดังกล่าว ทำให้เกิดการปรับตัวของพื้นดินต่อแรงดึงดูดของโลก และเกิดการเคลื่อนตัวขององค์ประกอบธรณีวิทยาบริเวณนั้นจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ

แผ่นดินถล่มมักเกิดในกรณีที่มีฝนตกหนักมากบริเวณภูเขา และภูเขานั้นอุ้มน้ำไว้จนเกิดการอิ่มตัวโดยเฉพาะภูเขาหินแกรนิต ซึ่งมีพันธุ์ไม้ปกคลุมน้อย และต้นน้ำลำธารถูกทำลาย มักจะเกิดเมื่อมีฝนตกหนักหลายชั่วโมง แผ่นดินถล่มในประเทศไทย ส่วนใหญ่มักเกิดภายหลังฝนตกหนักมากบริเวณภูเขาซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารบริเวณตอนบนของประเทศ โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสเกิดแผ่นดินถล่มเนื่องมาจากพายุหมุนเขตร้อนเคลื่อนผ่านในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ในขณะที่ภาคใต้จะเกิดในช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม

การป้องกันแผ่นดินถล่ม

- ติดตามสภาวะอากาศ ฟังคำเตือนจากกรมอุตุนิยมวิทยา
- อนุรักษ์ต้นน้ำ ลำธาร ปลูกหญ้าแฝกยึดหน้าดิน และปลูกป่าเพิ่มเติม
- สร้างแนวป้องกันดินถล่ม โดยเฉพาะบริเวณติดทางคมนาคม
- เตรียมอุปกรณ์ฉุกเฉิน

- ซักซ้อมและเตรียมพร้อมเสมอ หากต้องอพยพไปอยู่ที่สูงและปลอดภัย

7. ไฟป่า

ไฟป่า เป็นภัยธรรมชาติซึ่งเกิดจากมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ เช่น การเผา หาของป่า เผาทำไร่เลื่อนลอย เผากำจัดวัชพืช มีเพียงส่วนน้อยที่เกิดจากธรรมชาติโดยการเสียดสีของต้นไม้แห้ง ไฟป่าทำให้เกิดมลพิษในอากาศมากขึ้น ผงฝุ่น ควันไฟจะกระจายในอากาศทั่วไป ไม่สามารถลอยขึ้นเบื้องบนได้ ทำให้มองเห็นไม่ชัดเจน สุขภาพเสื่อมโทรม พืชผลการเกษตรด้อยคุณภาพ แหล่งทรัพยากรลดลง

7.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากไฟป่า ***ได้แก่***

- ***คน*** ทำให้เกิดทัศนะวิสัยไม่ดี เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมและทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ทำให้เกิดโรคทางเดินหายใจ ส่งผลเสียต่อสุขภาพและจิตใจ
- ***ต้นไม้*** นอกจากได้รับอันตรายหรือถูกทำลายโดยตรงแล้ว ยังมีผลกระทบทางอ้อม เช่น ทำให้เกิดโรคและแมลงบางชนิดระบาดรุนแรงยิ่งขึ้น
- ***สังคมพืช*** เปลี่ยนแปลง พืชบางชนิดจะหายไปและมีพืชชนิดอื่นมาทดแทน เช่น บริเวณที่เกิดไฟไหม้ซ้ำๆ หลายครั้ง หญ้าคาจะยิ่งขึ้นหนาแน่น

- ***โครงสร้างของป่า*** เปลี่ยนแปลง เช่น ไฟป่า จะเป็นตัวจัดชั้นอายุของลูกไม้ให้กระจัดกระจายกันอย่างมีระเบียบ
- ***สัตว์ป่า*** ลดลง มีการอพยพของสัตว์ป่า รวมทั้งทำลายแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ที่หลบภัยและแหล่งน้ำ
- ***คุณสมบัติของดิน*** เปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านฟิสิกส์ เคมีและชีววิทยา เช่น ดินมีอุณหภูมิสูงขึ้น ความชื้นลดลง อินทรีย์วัตถุและจุลินทรีย์ในดินเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก เถ้าถ่าน
- ***ภูมิอากาศ*** ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลง เช่น อุณหภูมิสูงสุด ต่ำสุด การหมุนเวียนของอากาศ ความชื้นในอากาศ เป็นต้น รวมทั้งองค์ประกอบของอากาศเปลี่ยนไป เช่น คาร์บอนมอนอกไซด์ ไฮโดรคาร์บอน เขม่าและควันไฟเพิ่มขึ้น ส่งผลเสียต่อร่างกายมนุษย์
- สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงาม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

7.2 การป้องกันไฟป่า

- ติดตามสภาวะอากาศ ฟังคำเตือนจากกรมอุตุนิยมวิทยา
- ดับไฟ บุหรี่ ธูป เทียน กองไฟ ทุกครั้งทั้งในบ้านหรือกลางแจ้ง
- ตัดแต่งกิ่งไม้ให้ห่างจากเสาไฟฟ้า หมั่นตรวจสอบคุณภาพอุปกรณ์ไฟฟ้า
- ติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงฉุกเฉินประจำอาคาร
- เก็บวัสดุ อุปกรณ์ไวไฟ สารเคมี ให้อยู่ในที่ปลอดภัย
- ซักซ้อม วางแผนหนีไฟ และเตรียมพร้อมเสมอ

8. คลื่นยักษ์ (สึนามิ)

สึนามิ (Tsunami) เป็นภาษาญี่ปุ่น แปลว่า คลื่นท่าเรือจะพัดจากทะเลเข้าสู่ฝั่งอย่างรวดเร็วและรุนแรงเกินกว่าคนจะวิ่งหนีได้ทัน จำนวนคลื่นที่เกิดมีหลายลูกและมีขนาดไม่เท่ากัน เกิดขึ้นในมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเป็นแนวของภูเขาไฟใต้น้ำทะเล เกิดขึ้นได้ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน สามารถเคลื่อนตัวสู่แม่น้ำที่เชื่อมทะเลและมหาสมุทรได้ สึนามิเป็นภัยธรรมชาติที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมหาศาล

สาเหตุการเกิดสึนามิ

สึนามิ เกิดจากการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลกบริเวณที่มีน้ำทะเลจำนวนมหาศาล ทำให้น้ำทะเลเหนือบริเวณดังกล่าวและบริเวณใกล้เคียงมีการไหลเวียนอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดคลื่นขนาดใหญ่บริเวณจุดศูนย์กลางและกระจายออกไปทุกทิศทาง สาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงเปลือกโลกในปัจจุบันมี 4 ประการ คือ

1. แผ่นดินไหว
2. ภูเขาไฟระเบิด
3. แผ่นดินถล่ม
4. อุกกาบาตพุ่งชนโลก

ลักษณะการเกิดสึนามิ

โดยปกติหากเปลือกโลกไม่มีรอยแตกและเคลื่อนไหว ระดับน้ำทะเลจะขึ้น – ลงตามแรงดึงดูดของดวงจันทร์ โลก และดวงอาทิตย์

แต่หากเปลือกโลก 2 ชั้นมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงระดับจากเดิมในทิศทางที่ลดลงหรือเพิ่มขึ้น จะทำให้ระดับน้ำทะเลบริเวณชายฝั่งมีการเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างรวดเร็วไปรวมกันที่บริเวณจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลก หลังจากนั้นน้ำทะเลจำนวนมหาศาลจะไหลย้อนกลับยังชายฝั่งทุกทิศทาง ก่อให้เกิดคลื่นขนาดยักษ์มีความรุนแรงและรวดเร็วทำลายทุกสิ่งที่กีดขวาง

ข้อเท็จจริงสำคัญเกี่ยวกับคลื่นสึนามิที่ควรทราบ

คลื่นสึนามิที่ซัดเข้าชายฝั่งทะเลในมหาสมุทรแปซิฟิกมักเกิดจากแผ่นดินไหวโดยแผ่นดินไหวอาจเกิดขึ้นใกล้หรือไกลจากบริเวณชายฝั่ง บางครั้งก่อนเกิดคลื่นสึนามิน้ำบริเวณชายฝั่งอาจลดลงจนเห็นพื้นมหาสมุทรได้ คลื่นสึนามิจะมีขนาดใหญ่มากในบริเวณชายฝั่งโดยอาจมีความสูงถึง 30 ฟุต (ในครั้งที่ร้ายแรงที่สุดเคยสูงถึง 100 ฟุต) นอกจากนี้ยังเคลื่อนที่ได้รวดเร็วเกินกว่าที่คนจะสามารถวิ่งหนีได้ทัน คลื่นสึนามิหนึ่งลูกจะประกอบด้วยคลื่นจำนวนหลายระลอก ซึ่งคลื่นลูกแรกอาจจะไม่ใช่คลื่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุด และหลังจากคลื่นลูกแรกอาจจะกินเวลาหลายชั่วโมงจึงจะเกิดคลื่นลูกต่อมา คลื่นสึนามิบางลูก มีพลังความแรงมหาศาลสามารถพัดพาก้อนหินขนาดใหญ่ที่มีน้ำหนักหลายตัน พร้อมทั้งเรือและซากปรักหักพังอื่นๆ ขึ้นมาบนฝั่งได้ในระยะหลายร้อยฟุต สามารถซัดถล่มบริเวณชายฝั่งทะเลที่อยู่ในระดับต่ำได้ทั้งหมด รวมทั้งสามารถทำลายอาคารบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย และทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อเกิดคลื่นสึนามิ

ในกรณีที่อยู่บนฝั่ง

1. กรณีที่อยู่ในโรงเรียนและได้ยินเสียงเตือนภัยเกี่ยวกับ คลื่นสึนามิ จะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของอาจารย์

2. กรณีที่อยู่ในบ้านและได้ยินเสียงเตือนภัยเกี่ยวกับคลื่นสึนามิ ควรแน่ใจว่าสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดได้ยินเสียงเตือนภัยนั้น และถ้าอยู่ในบริเวณที่อาจจะได้รับอันตรายจากคลื่นสึนามิควรรีบอพยพครอบครัวไปยังสถานที่ปลอดภัยนอกเขตอันตราย และควรปฏิบัติตามคำแนะนำของประกาศภาวะฉุกเฉินในท้องถิ่น

3. กรณีที่อยู่ในบริเวณชายหาดหรือใกล้มหาสมุทร และรู้สึกว่าแผ่นดินสั่นสะเทือนควรรีบหนีห่างจากชายฝั่งไปยังพื้นที่ที่สูงกว่าทันทีโดยไม่ต้องรอให้มีเสียงประกาศเตือนภัย เนื่องจากคลื่นสึนามิที่เกิดจากแผ่นดินไหวในท้องถิ่นสามารถโจมตีในบางบริเวณก่อนที่จะมีการประกาศเตือน และควรอยู่ห่างจากแม่น้ำหรือลำธารที่ไหลลงมหาสมุทร

4. คลื่นสึนามิที่เกิดบริเวณสถานที่ห่างไกล ผู้คนจะมีเวลาพอที่จะอพยพไปอยู่บนที่สูง แต่สำหรับคลื่นที่เกิดภายในเมืองริมชายฝั่งทะเลจะมีเวลาเพียงไม่กี่นาทีที่ผู้คนจะหนีไปอยู่บนที่สูง ดังนั้น ชั้นบนสุดของโรงแรมหรืออาคารที่มีความสูงหลายๆ ชั้นจะเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยและสามารถใช้หลบภัยได้ **"คำแนะนำเมื่อมีการเตือนภัยเกี่ยวกับคลื่นสึนามิเพื่อความปลอดภัยควรอยู่ห่างจากบริเวณที่ต่ำชายฝั่งทะเลให้ไกลให้มากที่สุด"**

ในกรณีที่อยู่บนเรือ

ในมหาสมุทรเปิดจะไม่สามารถรับรู้เกี่ยวกับการเกิดคลื่นสึนามิ เพราะคลื่นสึนามิจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำอย่างรวดเร็วและเกิดกระแสน้ำที่อันตรายซึ่งไม่สามารถคาดการณ์ได้เฉพาะบริเวณท่าเรือและชายฝั่งทะเลเท่านั้น ดังนั้นหากมีประกาศเตือนภัยจากสึนามิขณะอยู่บนเรือในทะเลจึงไม่ควรนำเรือกลับเข้าฝั่ง แต่ควรเคลื่อนย้ายเรือไปอยู่บริเวณน้ำลึก

สำหรับเรือขนาดเล็กหากมีเวลา วิธีที่จะปลอดภัยที่สุด คือ จอดเรือเทียบท่าแล้วขึ้นฝั่งไปยังพื้นที่สูง

"5 จง 5 ห้าม เพื่อความปลอดภัยจากคลื่นสึนามิ"

5 จง คือ

1. จงฟังข่าวจากทางราชการและสื่อมวลชน หากมีคำสั่งให้อพยพหนีภัยต้องทำทันที
2. จงหนีขึ้นพื้นที่สูงทันทีเมื่อได้รับคำเตือน หรือเมื่อสงสัยว่าภัยจากคลื่นอาจมาถึงตัว พร้อมอุปกรณ์ สิ่งของจำเป็นที่เตรียมไว้ยามฉุกเฉิน
3. จงหนีไปให้ไกลจากพื้นที่บริเวณชายฝั่งให้มากที่สุด
4. จงรออยู่ในที่ปลอดภัยจนกว่าจะมั่นใจว่าคลื่นหมดลงแล้วจึงลงมาจากที่หลบภัย
5. จงมีสติอยู่เสมอและไม่ตื่นตระหนกจนเกินไป

5 ห้าม คือ

1. ห้ามรอแต่คำประกาศจากทางราชการ เมื่อพบสัญญาณการเกิดสึนามิ เช่น แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ หรือน้ำทะเลลดระดับฉับพลันให้หนีทันที
2. ห้ามสร้างบ้านเรือนในบริเวณที่มีความเสี่ยงภัยสูง
3. ห้ามประมาท และเตรียมพร้อมรับสถานการณ์อยู่เสมอ
4. ห้ามลงไปชายหาดเพื่อดูสึนามิ เพราะเมื่อท่านเห็นคลื่นก็แสดงว่าคลื่นอาจจะอยู่ใกล้ท่านเกินกว่าที่จะหลบหนีทันแล้ว
5. ห้ามนำเรือเข้าฝั่งเมื่อได้รับวิทยุเตือนภัยคลื่นสึนามิ ให้ลอยตัวอยู่ในทะเลเพราะคลื่นจะมีขนาดเล็กเมื่ออยู่ไกลชายฝั่งมากๆ

9.2 ภัยจากการกระทำของมนุษย์

ภัยจากการกระทำของมนุษย์ หรืออุบัติภัย หมายถึง ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุเนื่องจากการจราจรทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ อุบัติเหตุเนื่องจากการทำงาน หรืออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในบ้านหรือในที่สาธารณะ ภัยที่สำคัญๆ มีดังนี้

1. ภัยจากสารเคมี
2. อัคคีภัย
3. ภัยจากก๊าซหุงต้ม
4. ภัยจากการใช้ไฟฟ้า
5. ภัยจากอุบัติเหตุจราจรทางถนน

1. ภัยจากสารเคมี

ปัจจุบันประเทศไทยเราได้เติบโตทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมมากขึ้น อันเป็นผลมาจากวิทยาการใหม่ๆ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากความเจริญก้าวหน้าต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้ก่อประโยชน์เพียงอย่างเดียว บางครั้งก่อให้เกิดอันตรายทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การใช้สารเคมี ถ้าหากไม่รู้วิธีใช้ที่ถูกต้อง ขาดความระมัดระวังหรือมีความรู้ไม่เพียงพอก็จะทำให้เกิดโทษหรือพิษต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวันเราพบสารเคมีหลายชนิดที่ใช้ในอุตสาหกรรม การเกษตรกรรมหรือใช้ในบ้าน เช่น ยากันยุง น้ำยาทำความสะอาด แอลกอฮอล์รวมไปถึงยารักษาโรค ***ดังนั้น สารเคมี หมายถึง ธาตุ หรือ สารประกอบ หรือสารผสมไม่ว่าจะอยู่ในรูปของธรรมชาติหรือจากสารสังเคราะห์และสารมีพิษ หมายถึง สารเคมีอะไรก็ตามที่เมื่อเข้าสู่ร่างกายหรือโดยการสัมผัสในขนาดที่ค่อนข้างน้อยก็สามารถทำให้เกิดอันตรายต่ออวัยวะต่างๆ ของร่างกาย ยังผลให้เสียชีวิตหรือเกิดความเสียหายแก่สุขภาพ***

ผลของสารเคมีเกิดพิษต่อร่างกาย แบ่งได้ 2 อย่าง คือ

1. ความเป็นพิษแบบเฉียบพลัน ซึ่งแสดงอาการทันทีที่ร่างกายรับเอาสารเหล่านี้เข้าไป

2. ความเป็นพิษแบบเรื้อรัง ซึ่งจะแสดงอาการออกมาภายหลัง โดยร่างกายได้รับสารเคมีเหล่านี้เข้าไปสะสมไว้จนถึงระดับหนึ่งซึ่งทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายได้ โรคที่เกิดจากการสะสมสารต่างๆ เช่น โรคมินามาตะจากสารปรอท โรคไข้ดำจากสารหนู โรคโลหิตจางจากสารตะกั่ว และโรคอิไตอิไตจากสารแคดเมียม เป็นต้น

สารพิษเข้าสู่ร่างกายได้ 4 ทาง

1. ***ทางปาก*** ได้แก่ การกินเข้าไปอาจเป็นการจงใจปะปนเข้าไปในอาหาร โดยไม่ได้ตั้งใจหรือ สุขวิทยาส่วนบุคคลไม่ดี การนำเอาอาหารหรือน้ำเข้าไปเก็บไว้ในที่ทำงานหรือโรงงานทำให้สารเคมีตกค้างในอาหาร สารเคมีอันตรายที่เข้าสู่ร่างกายจะถูกดูดกลืนที่ลำไส้เล็กก่อนส่งผ่านไปยังกระแสเลือดและส่วนต่างๆ ของร่างกาย

2. ***ทางการหายใจ*** ได้แก่ สารที่มีพิษที่ระเหยได้ในอุณหภูมิที่ทำงานอยู่ในบรรยากาศที่มีสารพิษระเหยอยู่หรือการหายใจเอาฝุ่นละอองของโลหะต่างๆ หรือละอองจากการฉีด ทำให้เกิดการระคายเคืองต่อเยื่อบุทางเดินหายใจ บางชนิดอาจจะแทรกลึกเข้าสู่ปอดซึ่งเป็นสาเหตุการบาดเจ็บของปอดหรืออาจจะผ่านเข้าไปเป็นอันตรายในกระแสเลือด

3. ***ทางผิวหนัง*** โดยธรรมชาติผิวหนังทำหน้าที่ป้องกันอันตรายที่เกิดจากสารเคมีได้เพราะมีความหนา มีเหงื่อ และไขมันคอยป้องกันการดูดซึมสารเคมีเข้าสู่ร่างกายโดยตรง แต่สารเคมีบางชนิดมีความสามารถดูดซึมผ่านผิวหนัง ถ้ามีบาดแผลที่บริเวณผิวหนังหรือเป็นโรคผิวหนัง สารเคมีก็จะดูดซึมผ่านผิวหนังเข้าสู่กระแสเลือดได้ง่ายขึ้น

4. ***ทางการฉีด*** โดยปกติแล้วสารที่มีพิษพบอยู่บ่อยๆ คือ การฉีดเข้ากล้ามเนื้อหรือเข้าเส้นเลือด เช่น พวกยาเสพติดการใช้สารเคมีต่างๆ อาจทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพแล้วยังสามารถแพร่กระจายเข้าสู่สิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ โดยระบบห่วงโซ่อาหารในธรรมชาติ นอกจากนี้กากของเสียของสารเคมีภายหลังการใช้ยังก่อให้เกิดปัญหามลพิษ จึงควรใช้สารเคมีอย่างมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ มีความเข้าใจในการใช้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

ทำอย่างไรเมื่อได้รับสารพิษ

ปัจจุบันสารเคมีที่เป็นอันตรายภายในชีวิตประจำวันของเรามีวางขายทั่วไปในท้องตลาดและตามห้างสรรพสินค้า เราได้นำสารเคมีเหล่านี้มาใช้ประโยชน์และอาจเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตของแต่ละครัวเรือน เช่น ยาฆ่าแมลง / ยาฆ่ายุง นำมาช่วยป้องกันและกำจัดแมลงที่เป็นพาหะนำโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ มาสู่คน น้ำยาทำความสะอาดพื้นห้องน้ำ น้ำยาขจัดคราบสกปรกต่างๆ มีส่วนผสมของสารออกฤทธิ์พวกไดโครอส แม้จะมีปริมาณต่ำแต่อาจเป็นอันตราย ถ้าสูดหายใจเข้าไปทีละเล็กละน้อยเป็นเวลานาน หากผู้ใช้ขาดความระมัดระวังหรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำข้อตักเตือนที่ระบุไว้ข้างภาชนะ หรือแม้แต่เก็บไม่ถูกต้องก็เป็นอันตรายได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่รู้พิษหรืออันตรายหรืออยากรู้อยากลองสารเคมีเหล่านี้อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ ถ้าจำเป็นต้องใช้สารเคมีเหล่านี้หรือต้องมีไว้ใช้ภายในบ้านก็ควรรู้จักวิธีการป้องกัน ดังนี้

- สามารถประเมินความเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพของสารเคมีได้
- ควรเก็บน้ำยา สารเคมี ยาฆ่าแมลงให้มิดชิดพ้นมือเด็ก
- ควรแยกสารเคมีต่างๆ ไว้ในที่เฉพาะ ไม่ควรนำมาเก็บรวมกับยาหรือเครื่องดื่ม
- ควรมีฉลากบอกชื่อ เขียนด้วยตัวแดงขนาดใหญ่และชัดเจนว่าเป็นสารอะไร
- อย่านำน้ำยาหรือสารเคมีใส่ขวดน้ำอัดลมหรือแก้วน้ำเป็นอันขาด เพราะอาจเกิดความเข้าใจผิดได้

ถ้าหากได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย ควรปฏิบัติดังนี้

1. การล้างพิษ ถ้าสารเคมีหรือน้ำยาต่างๆ ถูกบริเวณผิวหนังควรรีบล้างออกทันที ถอดเสื้อผ้าที่เปื้อนออกให้หมด ฟอกสบู่และล้างด้วยน้ำจำนวนมาก ถ้ากระเด็นเข้าตารีบล้างออกโดยเปิดน้ำสะอาดไหลผ่านตามากๆ

2. หากสูดสารพิษเข้าไป ให้รีบนำผู้ป่วยออกที่โล่งเพื่อสูดอากาศบริสุทธิ์

3. การขจัดสารพิษออกจากร่างกาย ถ้ากินสารพิษเข้าไปควรรีบล้วงคอให้อาเจียนทันที จะช่วยลดจำนวนสารที่ถูกดูดซึมเข้าสู่ร่างกาย แต่ไม่ควรทำในกรณีที่

- ผู้ป่วยกำลังชัก
- ผู้ป่วยหมดสติไม่รู้สึกตัว
- ดื่มพวกน้ำมันก๊าซหรือน้ำมันเบนซินหรือสารทำละลายอินทรีย์
- ได้รับสารพิษพวกกรดหรือด่างอย่างแรง เช่น น้ำยาทำความสะอาดที่มีกรดอ็อกซาลิก น้ำยาทำความสะอาดโลหะที่มีกรดไฮโดรคลอริก

น้ำยาแบตเตอรี่รถยนต์ที่มีกรดซัลฟูริก หรือน้ำยาทำความสะอาดและความเย็นที่มีแอมโมเนียชนิดน้ำ เป็นต้น

4. บิดา มารดา ที่ช่วยเหลือลูกที่ได้รับสารพิษ หรือผู้ช่วยเหลืออื่นๆ ควรตั้งสติไม่ตระหนกตกใจ ควรรีบให้การปฐมพยาบาล พร้อมทั้งพิจารณาว่าสารพิษที่ได้รับเป็นสารอะไร ระยะเวลานานที่ได้รับและทางที่เข้าสู่ร่างกาย บอกให้แพทย์ทราบ เพื่อประโยชน์ในการรักษาและประเมินความรุนแรงของการได้รับสารเคมี

5. หากผู้ได้รับสารพิษหยุดหายใจ ให้ช่วยหายใจโดยการผายปอด และช่วยปั๊มหัวใจในกรณีที่หัวใจหยุดเต้น

6. รีบนำส่งโรงพยาบาล ถ้าไม่ทราบชนิดสารพิษ ให้นำภาชนะสารพิษ เสื้อผ้าที่เปื้อนหรือสิ่งที่อาเจียนออกมาให้แพทย์ดูว่าเป็นสารชนิดใด

7. การให้ยาถอนพิษหรือการรักษาตามแผนการรักษาของแพทย์ในโรงพยาบาล

นอกจากสารเคมีที่พบเห็นในชีวิตประจำวันที่ได้กล่าวถึงข้างต้นก็อาจพบเห็นอุบัติภัยจากสารเคมีในขณะขนส่ง เช่น สารเคมีหกรั่วไหล เกิดเพลิงไหม้ หรือเกิดระเบิด เป็นต้น หากพบเห็นเหตุการณ์ สิ่งที่ควรดำเนินการมีดังต่อไปนี้

1. มองหาผู้บาดเจ็บ หรือหมดสติในบริเวณที่เกิดเหตุอย่างระมัดระวัง ในระยะห่างอย่างน้อย 50 เมตร ทางด้านเหนือลม หากประเมินสถานการณ์แล้วเห็นว่าสามารถเข้าช่วยผู้บาดเจ็บหรือหมดสติได้โดยไม่มีความเสี่ยงอันตรายใดๆ ให้รีบเคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปอยู่ในที่มีอากาศบริสุทธิ์ทันที

2. รีบแจ้งหน่วยปฏิบัติการฉุกเฉินของท้องที่ ได้แก่ หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดับเพลิง หรือศูนย์ประสานงานภาวะฉุกเฉินของท้องที่ เพื่อให้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้แก่

- สถานที่เกิดเหตุที่แน่นอน
- ประเภทของรถบรรทุกหรือลักษณะรูปร่างของภาชนะบรรจุสารเคมี
- สัญลักษณ์หรือป้ายที่แสดงถึงชนิดของสารเคมี
- รหัสของสารเคมี (UN number) ตัวเลข 4 หลัก ที่ติดบนภาชนะบรรจุหรือข้างรถ
- ชื่อของบริษัทขนส่ง และเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉินที่ติดข้างรถ
- มีไฟไหม้ หรือมีสารเคมีมีรั่วไหลในที่เกิดเหตุหรือไม่ โดยสังเกตจากกลุ่มควันหรือกลิ่น
- จำนวนผู้บาดเจ็บ และร่องรอยความเสียหาย
- สภาพแวดล้อมใกล้เคียง ได้แก่ แหล่งน้ำ ชุมชน โรงพยาบาล โรงเรียน เป็นต้น

3. เข้าสู่ที่เกิดเหตุทางด้านเหนือลม อย่าจอดรถในที่ที่เป็นทางผ่านของสารเคมีรั่วไหล อย่าขับรถผ่านกลุ่มควันสารเคมี ให้ระลึกเสมอว่า ยานพาหนะเป็นแหล่งกำเนิดประกายไฟ อาจทำให้สถานการณ์เลวร้ายยิ่งขึ้น

4. ห้ามก่อให้เกิดประกายไฟใดๆ ในบริเวณใกล้จุดเกิดเหตุเนื่องจากอาจมีไอระเหยของสารเคมีหรือก๊าซที่ติดไฟได้ในบริเวณนั้น

5. แจ้งเตือนผู้ที่อยู่ในบริเวณนั้นให้อพยพเคลื่อนย้ายออกจากบริเวณที่กลุ่มก๊าซหรือไอระเหยสารเคมีหนาแน่นเคลื่อนที่ผ่าน

6. ถ้าพบว่ามีการรั่วไหลของสารเคมีลงท่อระบายน้ำ คู คลอง ควรแจ้งข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปริมาณของสารเคมีที่รั่วไหลลงแหล่งน้ำแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไป

7. ห้ามเหยียบบนของเหลวที่รั่วไหล ให้หลีกเลี่ยงการสัมผัสสารเคมี

8. ห้ามเปิดท้ายรถของยานพาหนะที่ประสบภัย เนื่องจากอาจมีไอระเหยของสารเคมีที่มีความเข้มข้นรั่วไหลออกมา ทำให้เกิดอันตรายถึงขั้นเสียชีวิตได้

2. อัคคีภัย

อัคคีภัย นับเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเกิดขึ้นในอาคารขนาดใหญ่ อาคารสูง โรงงานอุตสาหกรรม เขตชุมชนหนาแน่น และย่านการค้าต่างๆ จะก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมหาศาล

องค์ประกอบของการเกิดอัคคีภัย

1. เชื้อเพลิง
2. ความร้อน
3. อากาศหรือออกซิเจน

} ต้องมีองค์ประกอบครบ ทั้ง 3 ประการจึงจะเกิดการลุกไหม้ขึ้นได้

สาเหตุของอัคคีภัย

1. ใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าไม่ได้มาตรฐาน หรือเก่าเกินไปจนหมดอายุการใช้งาน
2. ใช้เครื่องไฟฟ้าแล้วไม่ปิดสวิตช์ หรือปลดปลั๊กให้เรียบร้อย

3. เกิดไฟฟ้าลัดวงจร หรือวางเครื่องใช้ไฟฟ้าติดผนังมากเกินไปทำให้ความร้อนระบายออกไม่ได้ เครื่องร้อนจัดจนเกิดไหม้ตัวเอง เช่น ตู้เย็น และโทรทัศน์

4. ความประมาทจากการจุดธูปเทียนทิ้งไว้ หรือไม่ดูแลเด็ก ปล่อยให้เล่นไม้ขีดไฟ

5. เกิดจากแก๊สรั่ว หรืออุปกรณ์ที่ใช้แก๊ส เช่น เตาแก๊ส เครื่องเชื่อมหรือถ๊อกโลหะเมื่อใช้งานแล้วไม่ปิดให้เรียบร้อย

6. การฝ่าฝืนกฎข้อบังคับต่างๆ เช่น การสูบบุหรี่ในที่ที่ห้ามสูบ

7. สถานที่บางแห่งมีการเก็บสารเคมี หรือวัตถุไวไฟที่อาจก่อให้เกิดเพลิงไหม้ได้ง่าย เช่น สีน้ำมัน และน้ำมันลินสีด เมื่อกรดไปถูกเศษผ้าที่วางทิ้งไว้อาจลุกไหม้ขึ้นเองได้

8. การเผาขยะ เศษหญ้าแห้ง ใบไม้แห้ง ต้องคอยดูให้แน่ใจว่าไฟดับหมดแล้ว เพราะอาจเป็นต้นเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ได้

หลักสำคัญของการดับไฟ คือ การแยกองค์ประกอบของไฟออกจากกัน ซึ่งก็คือ ปฏิกิริยาระหว่างความร้อน เชื้อเพลิง และออกซิเจนในอากาศ ซึ่งโดยปกติเราควบคุมออกซิเจนไม่ได้ เพราะมีออกซิเจนผสมอยู่ในอากาศ โดยธรรมชาติ เราจึงต้องดูแลควบคุมไม่ให้เชื้อเพลิงเข้าไปสัมผัสกับสิ่งที่ทำให้เกิดความร้อนสูง

วิธีการป้องกันอัคคีภัยสำหรับประชาชน

1. หมั่นตรวจสอบอุปกรณ์ไฟฟ้า สายไฟฟ้าที่ใช้ในบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย หากพบว่าชำรุดบกพร่อง ควรรีบเปลี่ยนหรือแก้ไขทันที

2. อย่าเสียบปลั๊กเครื่องใช้ไฟฟ้าหลายชนิดที่เต้าเสียบเดียวกัน เพราะอาจทำให้อุปกรณ์ โดยเฉพาะสายไฟรับความร้อนสูงๆ ไม่ได้จนเกิดลัดวงจร หรืออุปกรณ์ โดยเฉพาะฉนวนหุ้มสายหลอมละลายและเกิดลุกไหม้ได้ และหลังจากใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดต้องปิดสวิทช์แล้วถอดปลั๊กทุกครั้ง

3. หลังจากใช้เตาประกอบอาหารแล้ว ต้องดับไฟในเตาให้สนิท ถ้าเป็นแก๊สหุงต้มต้องปิดเตาและวาล์วถังแก๊สทุกครั้ง

4. อย่าจุดธูปเทียนทิ้งไว้โดยไม่มีคนอยู่ดูแล และเมื่อถึงเทศกาลต่างๆ ที่มีการเล่นประทัด ดอกไม้ไฟ ควรเตือนและดูแลเด็กๆ ลูกหลานให้ระมัดระวังอันตรายและการเกิดอัคคีภัยด้วย

5. ควรมีถังเคมีดับเพลิงไว้ประจำบ้าน เพื่อใช้กรณีฉุกเฉิน และฝึกให้สมาชิกในบ้านรู้จักวิธีใช้เพื่อป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น

ข้อปฏิบัติเมื่อเกิดอัคคีภัย

1. หากท่านประสบเหตุเพลิงไหม้ ซึ่งเพิ่งเริ่มไหม้หรือยังมีขนาดเล็กอยู่ ถ้าเป็นเพลิงที่ไหม้กระดาษ ไม้ หรือวัสดุที่ติดไฟธรรมดา สามารถใช้น้ำหรือน้ำยาเคมีซึ่งติดตั้งไว้ตามอาคารดับได้ทันที แต่หากเป็นไฟไหม้เครื่องไฟฟ้า สายไฟ น้ำมัน หรือก๊าซหุงต้ม ต้องใช้น้ำยาเคมีดับเพลิงดับเท่านั้น ห้ามใช้น้ำเด็ดขาด

2. หากไฟลุกลามควรแจ้งหน่วยดับเพลิง หมายเลขโทรศัพท์ 199

3. หากท่านติดอยู่ในอาคาร ต้องหนีออกมาให้เร็วที่สุด โดยไม่ต้องห่วงทรัพย์สิน เพราะถ้าหากเสียเวลาเก็บทรัพย์สิน ท่านอาจหนีออกมาไม่ทัน

4. ในการหลบหนี หากพบควันไฟจำนวนมากจนมองไม่เห็นทางหรือสำลักควัน ให้หมอบลงกับพื้นแล้วคลานออกไปตามทางเดิน เพราะเมื่อท่านหมอบลงกับพื้นจะได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ขึ้น และมองเห็นทางได้มากขึ้น เนื่องควันจะลอยตัวอยู่สูงไม่ลงมาต่ำ หรือนำผ้าชุบน้ำมาปิดจมูกขณะหาทางหลบหนีออกมา เพราะน้ำจะช่วยกรองควันไฟ และทำให้ได้รับอากาศบริสุทธิ์เพิ่มขึ้น

หากท่านเข้าพักอาศัยในโรงแรม ควรสังเกตสิ่งต่อไปนี้

1. สำรวจทางหนีไฟดูไว้อย่างน้อย 2 ทาง
2. สำรวจตำแหน่งอุปกรณ์แจ้งเหตุเพลิงไหม้ด้วยมือ อุปกรณ์ส่งสัญญาณเตือนภัย และอุปกรณ์ดับเพลิง
3. ตรวจดูแผนผังอาคารที่ประตูห้องพักด้านใน เพื่อให้รู้ถึงตำแหน่งห้องที่พัก และทางหนีไฟที่ใกล้เคียงอย่างน้อย 2 ทาง
4. ตรวจสภาพการ เปิด-ปิดประตู และบันไดหนีไฟจะต้องอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ ไม่มีการปิดล็อคและไม่มีสิ่งกีดขวาง
5. ตรวจอุปกรณ์ตรวจจับควันไฟว่าติดตั้งหน้าห้องพัก และในห้องพักหรือไม่
6. ภายในห้องพักจะต้องติดตั้งอุปกรณ์ตรวจจับควันอัตโนมัติ และสังเกตสภาพพร้อมในการทำงาน โดยดูที่ไฟกระพริบสีแดงที่ตัวอุปกรณ์
7. ภายในห้องพักควรจะมีอุปกรณ์ฉุกเฉิน เช่น ไฟฉาย เป็นต้น

เมื่อท่านพบเหตุเพลิงไหม้ขณะอยู่ในอาคาร ควรปฏิบัติดังนี้

1. ดึงอุปกรณ์แจ้งเหตุด้วยมือในบริเวณใกล้เคียง
2. ถ้าเพลิงยังมีขนาดเล็กพอที่จะดับเพลิงเองได้ ให้ใช้ถังดับเพลิงทำการดับ

3. ถ้าคิดว่าไม่สามารถดับเพลิงได้ให้รีบอพยพหนีออกจากพื้นที่ ทันทีและให้ปิดประตูห้องที่เกิดเพลิง
4. การหนีไฟให้ใช้บันไดหนีไฟเท่านั้น ห้ามใช้ลิฟต์อย่างเด็ดขาด เพราะขณะเกิดเหตุเพลิงไหม้จะมีการตัดกระแสไฟฟ้า หรือกระแสไฟฟ้าขัดข้องลิฟต์จะหยุดทำงาน การใช้บันไดหนีไฟจะต้องปิดประตูกันไฟบริเวณบันไดหนีไฟทุกครั้งที่ท่านผ่านออกมา เพื่อป้องกันมิให้ไฟลุกลามเข้ามาบริเวณทางหนีไฟ อย่านำสิ่งกีดขวางไปกั้นให้ประตูเปิดค้างไว้โดยเด็ดขาด (หลักที่ถูกต้องในการหนีไฟคือต้องหนีลงมาสู่เบื้องล่างเท่านั้น เพราะไฟมักจะลุกลามสู่ชั้นที่สูงขึ้น ไม่ควรหนีขึ้นดาดฟ้า เพราะเฮลิคอปเตอร์ ไม่สามารถช่วยผู้ติดอยู่บนดาดฟ้าได้ทุกครั้ง)
5. หากเส้นทางหลบหนีมีไฟลุกลามอยู่ ให้นำผ้าห่มชุบน้ำแล้วนำมาคลุมตัวเพื่อหลบหนีออกมา
6. หากบริเวณเส้นทางหนีไฟมีควันให้ใช้วิธีหมอบราบและคลานบนพื้น
7. ในกรณีที่ไฟไหม้เสื้อผ้าที่สวมใส่ ห้ามวิ่งหรือเดินต่อเพราะไฟจะยิ่งลุกลามเร็วขึ้นให้ล้มตัวลงและนอนราบกับพื้น ใช้มือ 2 ข้างปิดหน้าและแขนแนบลำตัวกลิ้งตัวทับไฟไป/มา จนกระทั่งเปลวไฟมอดดับ
8. หากต้องผ่านประตูใดๆ ก่อนเปิดประตูให้ใช้หลังมือแตะบานประตู หรือมือจับถ้ารู้สึกร้อนผิดปกติห้ามเปิดอย่างเด็ดขาดและให้เปลี่ยนเส้นทางไปทางใหม่
9. หากท่านติดอยู่ภายในและไม่สามารถอพยพออกจากห้องได้ ให้ปิดประตูหรือหน้าต่างด้านที่อยู่ภายในตัวอาคาร เพื่อป้องกันควันเข้า และใช้ผ้าชุบน้ำอุดตามช่องว่างรอบประตู หรือหน้าต่าง แล้วโทรศัพท์แจ้งเจ้าหน้าที่อาคารหรือหน่วยดับเพลิง โดยแจ้ง

ข้อมูลตำแหน่งที่ท่านติดอยู่ให้ละเอียด หรือเปิดหน้าต่างด้านที่อยู่ภายนอกอาคาร พยายามให้สัญญาณแก่คนภายนอกโดยใช้ไฟฉายหรือผ้าขาวโบก

10. เมื่อท่านหนีออกมาจากอาคารได้แล้ว ห้ามกลับเข้าไปในอาคารโดยเด็ดขาด และหากทราบว่ายังมีคนติดอยู่ภายในอาคารให้แจ้งเจ้าหน้าที่ดับเพลิงทราบทันที

การป้องกันตนเองจากอัคคีภัยที่ดีที่สุดคือ การศึกษาเส้นทางหนีไฟ การฝึกใช้อุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้นและการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเพลิงไหม้ หรือก็คือการไม่ประมาทนั่นเอง และสิ่งสำคัญที่สุดคือ จะต้องควบคุมสติ ไม่ตระหนกตกใจจนเกินไป ท่านก็จะสามารถหนีไฟออกมาได้อย่างปลอดภัย

3. ภัยจากก๊าซหุงต้ม

ก๊าซหุงต้ม หรือก๊าซปิโตรเลียมเหลว หรือก๊าซ แอล พี จี นั้นประกอบด้วยส่วนผสมของสารประกอบไฮโดรคาร์บอน 2 ชนิด คือ ก๊าซโปรเพน และก๊าซบิวเทน เป็นเชื้อเพลิงที่สะอาด เผาไหม้ได้หมดไม่ก่อให้เกิดมลภาวะในอากาศ มีความสะดวกสบายและง่ายต่อการใช้ อีกทั้งอุปกรณ์มีราคาไม่สูงและหาซื้อได้ง่าย จึงนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งในครัวเรือน ภัตตาคาร ร้านอาหาร และโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งในรถยนต์ กรณีใช้กับรถยนต์จะประหยัดเงินกว่าใช้น้ำมันเบนซิน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ปริมาณการใช้ก๊าซปิโตรเลียมเหลวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ก๊าซนี้จะมีประโยชน์อย่างมากมาย แต่ถ้าใช้อย่างไม่ระมัดระวัง ก็อาจก่อให้เกิดโทษได้ ดังนั้นการใช้ก๊าซปิโตรเลียมเหลวอย่างปลอดภัย จึงควรรู้ถึงคุณสมบัติและวิธีใช้อย่างถูกต้องเสียก่อน

คุณสมบัติของก๊าซปิโตรเลียมเหลว

1. เป็นก๊าซที่ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น แต่ที่เราได้กลิ่นเกิดจากการเติมสารเมอร์แคปแตนลงไป ทำให้มีกลิ่นฉุนคล้ายก๊าซไข่เน่าเพื่อเป็นการเตือนในกรณีเกิดก๊าซรั่วซึม

2. ก๊าซบรรจุในถังที่ทนความดันสูง จึงอยู่ในสถานะของเหลว โดยบรรจุก๊าซเข้าไปด้วยความดันสูง จนกลายเป็นของเหลวและให้ของเหลวอยู่ในระดับไม่เกินร้อยละ 85 ของปริมาตรถัง เพื่อให้มีที่ว่างในถังรองรับการขยายตัวเป็นก๊าซเมื่ออุณภูมิสูงขึ้น

3. เมื่ออยู่นอกถังจะเปลี่ยนสถานะเป็นก๊าซ โดยจะขยายตัวเพิ่มขึ้นถึง 250 เท่าของของเหลว และหนักกว่าอากาศ 1.5-2 เท่า ดังนั้นเมื่อเกิดการรั่วซึมก๊าซปิโตรเลียมเหลวเหล่านั้นจะลอยเรี่ยอยู่ตามพื้นและที่ต่างๆ

4. เป็นก๊าซที่ไวและติดไฟง่ายเมื่อมีประกายไฟหรือเปลวไฟ

5. ไม่ใช่ก๊าซพิษ แต่ที่เป็นอันตรายเนื่องจากเมื่อรั่วไหลออกมาก๊าซที่หนักกว่าอากาศจะไปแทนที่อากาศทำให้บริเวณดังกล่าวขาดออกซิเจนที่ใช้ในการหายใจ

6. ในกรณีที่อุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลง ปริมาณของเหลวในถังเก็บจะมีความดันคงที่เสมอ ไม่ว่าปริมาณของก๊าซในถังจะมีมากน้อยเพียงใด แต่เมื่ออุณหภูมิเพิ่มขึ้นก๊าซจะขยายตัวความดันก็จะสูงขึ้น

วิธีการใช้ก๊าซปิโตรเลียมเหลวในครัวเรือนอย่างปลอดภัย ซึ่งมีหลักการใช้ดังนี้

1. เลือกใช้ก๊าซที่บรรจุถังที่ได้มาตรฐานเท่านั้น คือ มีเครื่องหมายการค้าของบริษัทผู้ค้า เครื่องหมายรับรองมาตรฐานจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีแผ่นปิดผนึกที่หัวถังและบอกน้ำหนักชัดเจน อุปกรณ์ปรับแรงดันต้องมีคุณภาพ และมีการรองรับมาตรฐาน

2. ท่อก๊าซต้องเป็นท่อยางหรือพลาสติกที่มีความหนาทนแรงดันและการขูดขีด เหล็กรัดควรเป็นชนิดไม่เกิดสนิมง่าย

3. ถังก๊าซต้องวางอยู่ในแนวตั้งเสมอ โดยวางบนพื้นราบแข็งแรงในที่แห้งและอากาศถ่ายเทได้สะดวก ถังควรอยู่ห่างจากเตาประมาณ 1.5 - 2 เมตร เพื่อความสะดวกและปลอดภัย สำหรับในบ้านอยู่อาศัยควรใช้ถังขนาด 15 กิโลกรัม

4. หากเป็นเตาก๊าซชนิดที่ต้องจุดไฟที่หัวเตาเอง ต้องจุดไฟก่อนจึงเปิดก๊าซที่หัวเตา แต่ถ้าเป็นเตาแบบจุดติดอัตโนมัติอย่าเปิดซ้ำกันหลายครั้ง เพราะก๊าซจะมาสะสมที่หัวเตามาก อย่าเปิดไฟลุกท่วมภาชนะ และเมื่อใช้เสร็จต้องปิดสวิทช์ที่เตาและวาล์วถังก๊าซให้สนิททุกครั้ง และหมั่นทำความสะอาดหัวเตาเสมอ หากก๊าซดับขณะที่ใช้อยู่และได้กลิ่น ห้ามจุดเตาใหม่ทันที ให้รีบปิดสวิทช์ที่เตาและวาล์วที่ถังก๊าซ ระบายอากาศให้กลิ่นก๊าซหมดก่อนจากนั้นจึงค่อยจุดเตาใหม่

5. หมั่นตรวจรอยรั่ว หรือทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนถังใหม่ โดยใช้น้ำสบู่ลูบตามข้อต่อต่างๆ และสายยาง หากมีฟองผุดให้รีบหาทางแก้ไขโดยด่วน และหากได้กลิ่นก๊าซรั่ว หรือสงสัยว่าก๊าซรั่ว ห้ามเสียบปลั๊กหรือเปิดสวิทช์เครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด ห้ามจุดไฟหรือทำให้เกิดประกายไฟ ปิดวาล์วและอุปกรณ์ที่ถังก๊าซและเตา เปิดหน้าต่างประตูระบายก๊าซให้ออกสู่ภายนอก รีบหาสาเหตุของการรั่วและถ้าเกิดไฟลุกให้ใช้สารเคมีดับเพลิง หรือน้ำฉีดถังตลอดเวลาจนกว่าก๊าซจะถูกเผาไหม้หมด

6. ห้ามนำถังก๊าซหุงต้มไปเติมที่สถานีบริการ เพราะจะเกิดอันตราย หากเติมก๊าซลงถังเกินกำหนด และถังเก่าจะไม่ได้รับการตรวจสอบที่ถูกต้อง ซึ่งอาจเกิดอันตรายได้เมื่อนำมาใช้และยังผิดกฎหมายอีกด้วย

ควรระลึกอยู่เสมอว่า ก๊าซปิโตรเลียมเหลวถึงแม้จะมีประโยชน์ และใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ถ้าผู้ใช้ไม่ทำความเข้าใจหรือเรียนรู้วิธีการใช้อย่างถูกต้อง ก็อาจก่อให้เกิดอุบัติภัยและนำมาซึ่งความสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินก็เป็นได้

4. ภัยจากการใช้ไฟฟ้า

ทุกปีจะมีผู้ประสบอันตรายจากการถูกไฟฟ้าดูดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจากไฟฟ้าภายในอาคารบ้านเรือนที่มีอุปกรณ์ไฟฟ้า หรือสายไฟฟ้าชำรุด โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่ฝนตกทำให้บ้านเรือนเปียกชื้น และน้ำก็เป็นตัวนำกระแสไฟฟ้าที่ดี ซึ่งโดยปกติแล้วร่างกายของคนเราจะมีผิวหนังแห้ง และมีความต้านทานกระแสไฟฟ้าสูง กระแสไฟฟ้าจึงผ่านเข้าไปได้น้อยมาก แต่ถ้าหากร่างกายเปียกน้ำ ความต้านทานต่อกระแสไฟฟ้าก็จะต่ำลง ฉะนั้นจึงทำให้ถูกไฟฟ้าดูดได้ง่ายและหากถูกไฟฟ้าดูดก็จะได้รับอันตรายค่อนข้างรุนแรง

ข้อแนะนำวิธีป้องกันอันตรายจากไฟฟ้า

1. พยายามหลีกเลี่ยงการจับต้องอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าถ้าร่างกายของท่านเปียกชื้น หากมีความจำเป็นจะต้องจับอุปกรณ์ไฟฟ้า ควรเช็ดมือและร่างกายให้แห้งสนิทเสียก่อน

2. ถ้าบริเวณที่ยืนปฏิบัติงานเกี่ยวกับไฟฟ้าเปียกชื้น หรือมีน้ำท่วมขัง ควรย้ายที่ใหม่ หรือหาฉนวนมารองไว้ เช่น พื้นไม้แห้งๆ โต๊ะไม้ หรือแผ่นยางหนาๆ เป็นต้น

3. หากเครื่องใช้ไฟฟ้าเปียกน้ำ ควรเช็ดให้แห้งก่อนนำไปใช้งาน

4. เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีโครงหรือเปลือกหุ้มภายนอกเป็นโลหะ เช่น พัดลม มอเตอร์ ตู้เย็น ฯลฯ เมื่อจะจับต้องควรใช้ไขควงเช็คไฟตรวจสอบดูว่ามีไฟฟ้ารั่วลงที่

โครงโลหะหรือไม่ และเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าปลอดภัยยิ่งขึ้น ควรต่อสายดินกับเครื่องไฟฟ้าประเภทที่ตั้งอยู่กับที่ เช่น ตู้เย็น ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทที่ต้องเคลื่อนย้ายบ่อยๆ เช่น พัดลม เตารีด เมื่อจะจับต้องควรยืนบนพื้นฉนวน เช่น ยืนบนแผ่นไม้ หรือแผ่นยางที่แห้ง

5. ควรปลดเต้าเสียบอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ไม่ใช้งาน ถึงแม้อุปกรณ์นั้นมีสวิทช์ตัดตอนอยู่แล้วก็ตาม เพราะสายเต้าเสียบอาจจะเกิดกระแสไฟฟ้าลัดวงจรได้ รวมทั้งขณะฝนตกฟ้าคะนอง ถ้าฟ้าผ่าลงผ่านสายไฟกระแสไฟซึ่งมีปริมาณสูงมากอาจเข้าอุปกรณ์ไฟฟ้าทำให้เกิดความเสียหายหรือเกิดการลุกไหม้ได้

6. ปลั๊กไฟภายในบ้านที่ติดตั้งไว้ระดับต่ำต้องย้ายให้พ้นจากระดับที่น้ำอาจจะท่วมถึง

7. อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ติดตั้งกลางแจ้ง เช่น สวิทช์กระดิ่งไฟฟ้า จะต้องใช้แบบที่สามารถกันน้ำฝนรั่วเข้าถึงขั้วได้

8. หากพบเห็นผู้ถูกไฟฟ้าดูด โดยเฉพาะไฟฟ้าแรงสูงนอกอาคารบ้านเรือนไม่ควรเข้าไปจับต้องทันที เพราะผู้ถูกไฟฟ้าดูดอาจยังแตะอยู่กับสายไฟ ควรหาไม้แห้งๆ เขี่ยสายไฟออกก่อน ถ้าเป็นกรณีถูกไฟฟ้าในบ้าน ซึ่งเป็นไฟฟ้าแรงต่ำดูด อาจใช้ผ้าแห้งๆ คล้องดึงผู้ถูกไฟฟ้าดูดออกก่อน หรือปิดสวิทช์ หรือถอดปลั๊ก หรือปลดคัทเอ้าท์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำได้เร็วที่สุด เพื่อตัดตอนการไหลของกระแสไฟฟ้าแล้วจึงเข้าไปช่วยปฐมพยาบาลและนำส่งโรงพยาบาลทันทีหากอาการยังไม่ดีขึ้น

"ไฟฟ้าให้ประโยชน์อย่างอนันต์ ขณะเดียวกันก็ให้โทษอย่างมหันต์ ถ้าใช้อย่างประมาท"

5. ภัยจากอุบัติเหตุจราจรทางถนน

อุบัติเหตุจราจรทางถนน เป็นสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้ประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ และสูญเสียทรัพย์สิน เป็นจำนวนมาก และปัจจัยของการเกิดอุบัติเหตุทางถนน คือ

1. ความบกพร่องของคน ซึ่งประกอบด้วยความบกพร่องทางกายที่มีความผิดปกติของอวัยวะที่สำคัญๆ เช่น สายตาสั้น ตาบอดสี หูตึง และผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจ โรคลมชัก ส่วนความบกพร่องทางจิตและอารมณ์ ได้แก่ ผู้ที่มีอารมณ์โกรธแค้นเคือง ผิดหวัง หรือการเสพยาบางชนิดรวมทั้งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ก็จะแสดงออกทางการกระทำต่างๆ ที่ไม่ปลอดภัยได้

2. ความบกพร่องของกฎหมาย การมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เก่าไม่ทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงได้ รวมทั้งขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างครอบคลุมและสม่ำเสมอ

3. สภาพดินฟ้าอากาศและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ฝน พายุ น้ำท่วม หมอกจัด ถนนลื่น ควันไฟที่หนาทึบ

4. พฤติกรรมและนิสัยที่ไม่ปลอดภัย การกระทำที่เกิดจากความคึกคะนอง ประมาทเลินเล่อ ขาดวินัย และการกระทำตามใจชอบโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

5. ขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการขับขี่และการควบคุมบังคับยานพาหนะ โดยเฉพาะขณะเกิดเหตุฉุกเฉิน

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในฐานะฝ่ายเลขานุการของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน ได้ดำเนินการรณรงค์เพื่อลดอุบัติเหตุจากการจราจรทางถนน โดยใช้มาตรการ **3 ม. 2 ข. 1 ร.** คือ สวมหมวกนิรภัย ขับขี่มอเตอร์ไซค์ปลอดภัย เมาไม่ขับ คาดเข็มขัดนิรภัย มีใบอนุญาตขับขี่ ใช้ความเร็วไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุทางถนนลง โดยอุปกรณ์สำหรับป้องกันตนเองเพื่อลดการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุในการขับขี่บนท้องถนน คือ หมวกนิรภัยหรือหมวกกันน็อค และเข็มขัดนิรภัย ซึ่งอุปกรณ์ทั้ง 2 ชนิด มีประโยชน์มาก ดังนี้

• **หมวกนิรภัย** ช่วยลดการเสียชีวิตเนื่องจากการบาดเจ็บของสมองในผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ที่ได้รับอุบัติเหตุลงได้ถึง 2 เท่า และลดจำนวนผู้บาดเจ็บสาหัสทางสมองลงได้ถึง 3 เท่า

การเลือกซื้อหมวกนิรภัย

1. เลือกซื้อหมวกที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.)
2. เลือกหมวกที่มีน้ำหนักเบาและมีสีสด เพื่อให้สังเกตเห็นได้ง่าย
3. ควรเลือกใช้หมวกแบบเต็มหน้า เพราะสามารถช่วยลดการบาดเจ็บบริเวณใบหน้าและคางได้
4. ก่อนซื้อหมวก ควรทดสอบโดยการสวมหมวกแล้วคาดสายรัดคางให้แน่น จากนั้นทดสอบโดยการผลักตัวหมวกไปทางด้านหน้าและด้านหลัง ถ้าขอบหมวกทางด้านหลังเลื่อนขึ้นไปจนถึงกลางศีรษะหรือมากกว่านั้น ควรเปลี่ยนขนาดของหมวกทันที

การสวมหมวกนิรภัยที่ถูกต้อง จะต้องรัดสายรัดคางให้กระชับทุกครั้งที่ขับขี่ และควรเปลี่ยนหมวกใหม่ทุก 3 – 5 ปี เพราะเมื่อมีการเสื่อมอายุใช้งานจะไม่สามารถป้องกันศีรษะได้ หรือหากหมวกเคยได้รับแรงกระแทกจากอุบัติเหตุมาแล้วควรเปลี่ยนหมวกใหม่เช่นกัน

• **เข็มขัดนิรภัย** เป็นอุปกรณ์ประจำรถยนต์ที่ช่วยลดความรุนแรงของการบาดเจ็บในกรณีเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ ซึ่งมีประโยชน์ดังนี้

1. สามารถเหนี่ยวรั้งตัวของผู้ขับขี่ในขณะที่รถยนต์ต้องหยุดอย่างกะทันหัน
2. สามารถลดแรงกระแทกที่จะเกิดขึ้นกับส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณใบหน้า ศีรษะ ลำคอ ทรวงอก
3. สามารถช่วยไม่ให้ผู้โดยสารกระแทกกับส่วนต่างๆ ภายในตัวรถ รวมทั้งกระจกกันลมด้านหน้าเมื่อเกิดอุบัติเหตุ
4. สามารถช่วยป้องกันมิให้ผู้ขับขี่หรือผู้โดยสารกระเด็นออกนอกตัวรถเมื่อเกิดอุบัติเหตุ

การคาดเข็มขัดนิรภัยที่ถูกวิธี

- ควรให้ส่วนที่จะยึดบริเวณตักของผู้คาด ทาบไปบนกระดูกเชิงกราน เพราะบริเวณกระดูกเชิงกรานนี้สามารถรับแรงกระทกได้ถึง 1 ตัน
- ให้เข็มขัดนิรภัยอยู่ระดับต่ำกว่าเข็มขัดที่คาดเอวประมาณ 5 – 10 ซ.ม. คือทาบไปบริเวณต้นขา
- ส่วนที่ทาบกับหัวไหล่ พาดทะแยงผ่านกระดูกไหปลาร้าไปยังด้านตรงกันข้าม ไม่ควรพาดชิดลำคอ เพราะอาจจะบาดหรือรัดคอขณะที่รถได้รับแรงกระแทก

ในส่วนของหญิงมีครรภ์

โดยปกติหญิงมีครรภ์จะรับการกระทบกระเทือนที่รุนแรงไม่ได้มาก จึงจำเป็นที่ต้องใช้เข็มขัดนิรภัยเพื่อความปลอดภัยและลดอันตรายจากการกระแทก หรือถูกเหวี่ยงออกนอกรถ

วิธีใช้เข็มขัดนิรภัยของหญิงมีครรภ์ ควรให้พาดผ่านหน้าตักที่บริเวณต้นขาทั้ง 2 ข้าง และอยู่ต่ำกว่าครรภ์ โดยให้อยู่ห่างจากสะโพกมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สำหรับส่วนที่ยึดไหล่ให้พาดไประหว่างกึ่งกลางกระดูกลิ้นปี่ ด้วยวิธีนี้จะสามารถช่วยป้องกันอันตรายได้ทั้งมารดาและบุตรในครรภ์

สำหรับเด็กเล็ก

การใช้เข็มขัดนิรภัยในเด็กเล็กจะแตกต่างกับผู้ใหญ่ เพราะขนาดของร่างกายที่ไม่เท่ากันและแน่นอน เข็มขัดนิรภัยที่ติดมากับรถจึงไม่สามารถใช้กับเด็กเล็กได้ จำเป็นที่จะต้องใช้เบาะเสริมสำหรับเด็กโดยเฉพาะ โดยการนำเบาะสำหรับเด็กเสริมเข้าไปในรถยนต์อีกชั้นหนึ่ง ก่อนที่จะใช้เข็มขัดนิรภัยที่ติดมากับเบาะคาดทับตัวเด็กอีกที จุดที่ปลอดภัยสำหรับเด็กเล็ก คือ กึ่งกลางของเบาะหลัง และควรจะมีผู้ใหญ่คอยดูแลด้วยจะเป็นการดี

- **การปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขณะขับรถ**

สาเหตุสำคัญที่สุดของอุบัติภัยจากการจราจร เกิดจากการใช้รถใช้ถนนโดยความประมาท ความคึกคะนอง รวมทั้งการขาดความรู้ ความชำนาญ และขาดประสบการณ์ เมื่อเกิดเหตุสุดวิสัยจึงไม่สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ จึงขอแนะนำวิธีปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้นระหว่างขับขี่ยานพาหนะ ซึ่งควรปฏิบัติดังนี้ คือ

เมื่อประสบอุบัติเหตุรถยนต์ตกน้ำ โอกาสที่จะมีชีวิตรอดอยู่ที่การแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว

กรณีแรก เมื่อรถตกน้ำใหม่ๆ รถจะยังไม่จมทันที ภายในรถยังมีอากาศอยู่ น้ำจะค่อยๆ เข้ามาตามรูหรือช่องเล็กๆ และจะค่อยๆ จมลง ระหว่างที่รถยังไม่จมทั้งคันพยายามตั้งสติ รีบปลดเข็มขัดนิรภัย ไขกระจกลง เพื่อหนีออกจากรถอย่างรวดเร็ว ถ้ากระจกขัดข้องไม่ทำงาน ควรทุบกระจกด้านข้าง ไม่ควรทุบกระจกด้านหน้า หรือด้านหลัง เพราะเป็นกระจกนิรภัย ซึ่งจะแตกได้ยากกว่ากระจกข้าง

กรณีที่ 2 เมื่อรถจมน้ำไปแล้วประตูรถจะเปิดไม่ออก เราไม่ควรไขหรือทุบกระจกในทันที เพราะน้ำจะไหลทะลักเข้าไปกระแทกจนอาจทำให้ได้รับบาดเจ็บ หรือทำให้สลบได้ เพราะฉะนั้นต้องรอให้น้ำในรถและนอกรถมีระดับใกล้เคียงกันเสียก่อน เพื่อให้แรงดันภายในและนอกรถเท่ากัน หลังจากนั้นประตูรถก็จะเปิดออกได้ง่าย

เมื่อรถเบรกแตกหรือเบรกไม่ทำงาน ให้ย้ำเบรกแรงๆ บ่อยๆ เพราะอาจทำให้เบรกมีกำลังดีขึ้น ถ้าเบรกเสียและข้างหน้าไม่มีรถขวาง ให้ลดความเร็วโดยใช้เกียร์และใช้เบรกมือช่วย การใช้เกียร์ช่วยกรณีเป็นระบบเกียร์ธรรมดา ควรลดเกียร์จากเกียร์ 4 มาเกียร์ 3 เกียร์ 2 และเกียร์ 1 ตามลำดับ ถ้าเป็นเกียร์อัตโนมัติให้ดึงคันเกียร์จากตำแหน่งดีไป 3 , 2 , 1 หรือ 2 , 1 แล้วแต่ลักษณะของเกียร์ ถ้าเกิดเหตุขณะขึ้นเขาหรือลงเขาให้ใช้สิ่งกีดขวางทาง ซึ่งทางลงเขาในจุดสำคัญๆ จะมีทางลงฉุกเฉินเพื่อหยุดรถ และอย่าลืมใช้ เสียงแตรหรือสัญญาณฉุกเฉิน เพื่อเตือนรถและคนที่อยู่ใกล้เคียงให้ทราบว่ารถของท่านอยู่ในสภาวะที่ควบคุมไม่ได้

การเข้าโค้งด้วยความเร็วหรือการเลี้ยวรถแรงๆ หรือห้ามล้อแรงๆ รวมทั้งพื้นถนนขึ้นแฉะมีกรวดทรายจะทำให้รถลื่นไถลเสียการทรงตัวได้ โดยเฉพาะบนถนนที่เปียกน้ำ เมื่อรู้สึกว่ารถลื่นไถล ให้ถอนคันเร่ง และหักพวงมาลัยไปในทิศทางเดียวกับที่รถไถลไป เมื่อรถตั้งลำได้แล้วค่อยบังคับพวงมาลัยคืนให้อยู่ในตำแหน่งตรง

ยางแตกหรือระเบิด ให้ถือพวงมาลัยให้มั่นอยู่ในตำแหน่งตรงเพื่อไม่ให้รถเสียหลัก ถ้ายางหน้าแตกรถจะเอียงและเคลื่อนที่ไปทางที่ยางแตก ถ้ายางหลังแตกจะรู้สึกว่ารถสะเทือน อย่าเหยียบเบรกกะทันหันให้ค่อยๆ เบรกพร้อมบังคับรถให้ทรงตัวปกติแล้วนำรถเข้าข้างทาง

จะเห็นได้ว่า การที่จะป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการขับขี่ยานพาหนะได้นั้น นอกจากท่านจะมีความรู้เรื่องกฎจราจร และวิธีขับรถอย่างถูกต้องแล้ว ท่านจะต้องเข้าใจลักษณะหรือธรรมชาติของพาหนะที่ท่านใช้พอสมควร โดยเฉพาะสมรรถนะด้านต่างๆ เพื่อท่านจะได้ควบคุมอย่างปลอดภัย ที่สำคัญที่สุดท่านต้องตั้งสติให้มั่นเพราะเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้น ถ้าสามารถควบคุมสติและสถานการณ์ต่างๆ ได้แล้ว ท่านก็จะมีชีวิตรอดปลอดภัยได้ในที่สุด

10. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

การปฐมพยาบาล หมายถึง การให้ความช่วยเหลือขั้นต้นที่กระทำในทันทีทันใดในสถานที่เกิดเหตุ โดยใช้เครื่องมือเท่าที่จะหาได้ เพื่อลดอันตรายและป้องกันความพิการของผู้บาดเจ็บ ก่อนจะส่งต่อไปยังสถานพยาบาลเพื่อรับการรักษาต่อไป

การปฏิบัติสำหรับกรณีฉุกเฉิน

1. ตั้งสติให้ได้ อย่าตกใจ
2. ขอความช่วยเหลือ โทร. 1669
3. ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ดังนี้
   * ช่วยหายใจให้อากาศเข้าปอดสะดวก คลายเสื้อผ้าให้หลวม
   * ห้ามเลือด
   * นอนนิ่งๆ ห่มผ้าคอยสังเกตอาการ จับชีพจรเป็นระยะ
   * ถ้ามีกระดูกหัก อย่าเคลื่อนย้าย
   * ห้ามรับประทานสิ่งใด (ถ้าไฟลวกรุนแรงให้จิบน้ำคำเล็กๆ)

อุปกรณ์ปฐมพยาบาล มีดังนี้

1. สำลี
2. ผ้ากอซแผ่นชนิดฆ่าเชื้อ ทำความสะอาด (แอลกอฮอล์)
3. คีมสำหรับบ่งเสี้ยน
4. ผ้าสามเหลี่ยม
5. ผ้ากอซพันแผลขนาดต่างๆ เช่น 1 นิ้ว 2 นิ้ว 3 นิ้ว 4 นิ้ว
6. กรรไกรขนาดกลาง
7. เข็มกลัดซ่อนปลาย

8. แก้วล้างตา
9. พลาสเตอร์ม้วน หรือ ชิ้น
10. ผ้ายืดพันแก้เคล็ด ขัดยอก
11. ผ้ากอซชุบพาราฟินสำหรับปิดแผลไฟไหม้

ยาที่ควรมีไว้ในตู้ยาประจำบ้าน

1. ยาแก้ปวดลดไข้ : ยาเม็ดพาราเซตามอล 500 มก.
2. ยาแก้แพ้, ลดน้ำมูก : ยาเม็ดคลอเฟนนิรามีน 4 มก. 2 มก.
3. ยาแก้ปวดท้อง, ท้องอืด, ท้องเฟ้อ : ยาธาตุน้ำแดง ยาธาตุน้ำขาว โซดามิ้นท์ ขมิ้นชันแคปซูล
4. ยาโรคกระเพาะ : ยาเม็ดอลิมินาแมกนิเซีย ไตรซิลลิเคท ยาน้ำอัลมาเยล
5. ยาแก้ท้องเสีย : ยาน้ำเคาลินเปคติน ผงน้ำตาล เกลือแร่
6. ยาใส่แผล : ทิงเจอร์แผลสด ไอโปดีน
7. ยาล้างตา : โบริคโซลูชั่น
8. ยาล้างแผล, เช็ดแผล : ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์, แอลกอฮอล์เช็ดแผล
9. ยาทาแก้แพ้ แก้คัน : คาลาไมน์
10. ยาทานวด : ขี้ผึ้งปอดบวม , ครีมระกำ , GPO บาล์ม
11. ยาแก้ไอสำหรับผู้ใหญ่ : ยาแก้ไอน้ำดำ ยาขับเสมหะ
12. ยาแก้ไอสำหรับเด็ก : ยาแก้ไอขับเสมหะ ยาแก้ไอเด็กเล็ก
13. ยาระบาย : ยาระบายแมกนีเซีย ชามะขามแขก ยาเม็ดมะขามแขก
14. ยาสูดดม : เหล้าแอมโมเนีย

การทำแผลทั่วไป

1. ล้างมือให้สะอาด
2. ทำแผลที่สะอาดก่อนแผลที่สกปรก
3. เช็ดรอบแผลด้วยสำลีชุบแอลกอฮอล์ (เช็ดจากข้างในวนมาข้างนอกทางเดียว)
4. ปิดด้วยผ้ากอซหรือผ้าสะอาด
5. อย่าให้ถูกน้ำอีก เพราะจะทำให้เป็นหนองหรือหายช้า

แผลถลอกทั่วไป

* ล้างด้วยน้ำ และสบู่ให้สิ่งสกปรกออกให้หมด
* เช็ดด้วยแอลกอฮอล์ ทาทิงเจอร์แผลสดหรือเบตาดีน
* ไม่ต้องปิดแผล

แผลตื้นหรือมีดบาด (เลือดออกไม่มาก)

* บีบเลือดออกบ้าง
* ล้างด้วยน้ำสะอาด และสบู่
* ใส่ยาทิงเจอร์แผลสด หรือเบตาดีน
* ปิดแผล เพื่อให้ขอบแผลสมานติดกัน

แผลลึก ลึกถึงกระดูก หรือกระดูกโผล่

* ห้ามเลือดทันที
* ใช้ผ้าสะอาดคลุม ห้ามจับกระดูกยัดกลับเข้าไป
* รีบพาไปพบแพทย์ทันที

แผลมีหนอง

* ล้างด้วยไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ หรือเดกิ้นโซลูชั่น ทุกวัน
* เช็ดด้วยสำลี
* รับประทานยาปฏิชีวนะตามแพทย์สั่งให้ครบ

แผลตะปูตำ

* ล้างแผลให้สะอาดด้วยน้ำ และสบู่มากๆ
* ใช้ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ทำความสะอาดอีกครั้ง
* ปิดแผล ห้ามถูกน้ำ
* ฉีดยาป้องกันบาดทะยัก
* รับประทานยาปฏิชีวนะตามแพทย์สั่งให้ครบ

แผลถูกแทงด้วยของแหลม มีด ไม้

* ตัดมีดหรือไม้ที่ถูกแทงให้สั้นลง และยึดวัสดุนั้นให้อยู่นิ่ง เพื่อให้เดินทางไปพบแพทย์ ได้สะดวก (ห้ามดึงออก)

* ให้อยู่นิ่งๆ
* รีบนำส่งโรงพยาบาล

เลือดออก

1. ใช้นิ้วกดบาดแผล ประมาณ 10 นาที หรือบีบเนื้อข้างๆ มาปิดแผล
2. ใช้ผ้าหรือเน็คไท พันปิดบาดแผลไว้ (อย่าให้แน่นจนชา)
3. แผลที่แขน ขาให้ยกสูง ถ้าเลือดไหลไม่หยุดให้กดเส้นเลือดใหญ่ที่ไปเลี้ยงแขน ขา

ข้อเคล็ด

1. ให้บริเวณข้อนั้นๆ อยู่นิ่งๆ และยกสูงไว้
2. ประคบน้ำแข็งทันที เพื่อลดอาการบวม ปวด
3. ถ้าภายหลังมีอาการบวมให้ประคบด้วยน้ำร้อน หรือนวดด้วยยาหม่อง หรือน้ำมันระกำ หรือ GPO บาล์ม
4. ถ้าปวดมาก บวมมาก ให้รีบปรึกษาแพทย์

ข้อมือเคล็ด

* ให้ข้อมือข้างที่เคล็ดอยู่นิ่งๆ
* ประคบด้วยน้ำแข็ง
* พันพยุงด้วยผ้ายืดหรือผ้า โดยยกมือให้สูงกว่าศอก

ห้าม! *ทายาถูนวดจนกว่าจะครบ 24 ชั่วโมง*

ข้อเท้าเคล็ดแพลง

* ให้ข้อเท้าที่ได้รับบาดเจ็บพักนิ่งๆ ห้าม! เดิน
* ยกเท้าให้สูงเล็กน้อย เพื่อห้ามเลือดและบวม
* ประคบด้วยความเย็นทันที นานอย่างน้อย 20 นาที
* ยึดข้อเท้าให้นิ่งด้วยผ้ายืด ถ้าสวมรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าที่ผูกด้วยเชือก ให้คลายเชือกผูกรองเท้า แต่ไม่ต้องถอดรองเท้า

ห้าม! *ประคบด้วยความร้อนใน 24 ชั่วโมงแรก*

กระดูกหัก

1. วางอวัยวะส่วนนั้นบนแผ่นไม้หรือหนังสือหนาๆ
2. ใช้ผ้าพันยึดไม่ให้เคลื่อนไหว
3. ถ้าเป็นปลายแขน หรือมือ ใช้ผ้าคล้องคอ

กระดูกไหปลาร้าหัก

* ประคองแขนตรงข้อศอกข้างที่บาดเจ็บ และพาดมือไว้บนหน้าอก

ระวัง! ให้ส่วนที่หักอยู่นิ่งๆ

* ใช้ผ้าสามเหลี่ยมห่อแขนข้างที่บาดเจ็บให้ติดกับลำตัว โดยให้ชายผ้าอ้อมไปด้านหลังแล้วผูกปมบนหัวไหล่ด้านตรงข้ามที่ไหปลาร้าหัก
* นำส่งโรงพยาบาล

ห้าม! ดึงข้อให้เข้าที่เอง

ซี่โครงหัก

* ให้ผู้บาดเจ็บอยู่นิ่งๆ
* ใช้หมอนเล็กๆ หรือผ้าห่มรองระหว่างแขนกับหน้าอกตรงซี่โครงที่หัก
* ใช้ผ้าพันทับให้ติดกับลำตัว
* นำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล ในท่ากึ่งนั่งกึ่งนอน

ต้นแขนหัก

* ให้แขนข้างที่หักอยู่นิ่งๆ
* ดามแขนด้วยไม้หรือกระดาษหนังสือพิมพ์
* มัดปลายเฝือกทั้ง 2 ข้าง ให้แน่นพอควร
* ใช้ผ้าสามเหลี่ยมคล้องแขน
* นำส่งโรงพยาบาล

ห้าม! พันทับส่วนที่หัก

อย่า! ดึง ดัน บิด บริเวณที่หัก

ปลายแขนหัก

* ให้แขนข้างที่หักอยู่นิ่งๆ
* เข้าเฝือกชั่วคราวโดยใช้ไม้หรือกระดาษหนังสือพิมพ์ขนาดความยาวตั้งแต่ปลายมือถึงข้อศอกรองรับส่วนที่หักไว้
* ใช้ผ้ามัดปลายเฝือกทั้ง 2 ข้าง ให้แน่นพอสมควร โดยมัดบริเวณข้อมือและใกล้ข้อศอก
* ใช้ผ้าสามเหลี่ยมคล้องแขน โดยให้ปลายมืออยู่สูงกว่าข้อศอกเล็กน้อย
* อาจใช้ผ้าพันทับมัดให้แขนข้างที่หักแนบติดลำตัว
* นำส่งโรงพยาบาล

ข้อศอกหัก

* ให้แขนข้างที่หักอยู่นิ่งๆ
* ใช้ไม้หรือกระดาษหนังสือพิมพ์ดาม โดยให้ข้อศอกอยู่กึ่งกลางไม้ และปลายไม้ทั้ง 2 อยู่ระหว่างข้อมือกับต้นแขน
* มัดปลายไม้ทั้ง 2 ข้าง ให้แน่นพอสมควร
* ให้ผู้บาดเจ็บใช้มืออีกข้างหนึ่งประคองแขนข้างที่หัก
* นำส่งโรงพยาบาล

อย่า! พันทับส่วนที่หัก

อย่า! ดึง ดัน ดัด บิด บริเวณที่หัก

ข้อมือหัก

* ให้ข้อมือข้างที่หักอยู่นิ่งๆ
* เข้าเฝือกชั่วคราวโดยใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ หรือไม้ความยาวตั้งแต่ปลายมือถึงข้อศอกรองรับส่วนที่หักไว้
* มัดปลายเฝือกทั้ง 2 ข้างให้แน่นพอสมควร (มัดบริเวณฝ่ามือและใกล้ข้อศอก)
* ใช้ผ้าสามเหลี่ยมคล้องแขน โดยให้ปลายมืออยู่สูงกว่าข้อศอกเล็กน้อย
* นำส่งโรงพยาบาล

ห้าม! พันทับส่วนที่หัก

ต้นขาหัก

* ให้ขาข้างที่หักอยู่นิ่งๆ
* เข้าเฝือกชั่วคราว โดยใช้ไม้เฝือกที่มีความยาวตั้งแต่ปลายเท้าถึงรักแร้
* กรณีที่ไม่มีเฝือก ให้ใช้ขาอีกข้างเป็นเฝือกแทน โดยใช้ผ้าห่มสอดระหว่างขาทั้ง 2 ข้าง แล้วมัดขาให้แน่น
* นำส่งโรงพยาบาล

ห้าม! *พันทับส่วนที่หัก*

ปลายขาหัก

* ให้ส่วนที่หักอยู่นิ่งๆ
* หาวัสดุมาดามตั้งแต่สะโพกถึงส้นเท้า
* ใช้ผ้าพันรัดเป็นเปลาะๆ เพื่อให้ขาอยู่นิ่งๆ
* อาจมัดติดกับขาอีกข้างเรียกว่าเฝือกธรรมชาติ
* นำส่งโรงพยาบาล

ข้อเท้าหัก

* ให้ขาข้างที่หักอยู่นิ่งๆ
* ใช้ผ้าขนหนูม้วนตามยาว วางแนบรอบข้อเท้าทั้ง 2 ข้าง แล้วใช้ผ้ามัดเป็นเปลาะๆ
* มัดขาข้างเจ็บให้ติดกับขาข้างดี
* นำส่งโรงพยาบาล

คอหัก

* ถ้าบาดเจ็บบริเวณศีรษะและคอ ให้ศีรษะและคออยู่นิ่งๆ โดยให้ผู้ช่วยเหลือประคองศีรษะบริเวณ กกหูทั้ง 2 ข้าง
* ใช้กระดาษหนังสือพิมพ์พับทบหลายชั้น ทำปลอกคอชั่วคราว สวมไว้ใต้คาง
* ให้ผู้บาดเจ็บนอนนิ่งๆ

* ขอความช่วยเหลือ
* รีบนำส่งโรงพยาบาล หรือรอรถพยาบาลมารับ

หลังหัก

* ใช้ผู้ช่วยอุ้มยกอย่างน้อย 7 คน ขึ้นไป
* คนที่ 1 ประคองที่ศีรษะโดยให้คอและหลังอยู่ในแนวเดียวกันตลอดเวลา
* ผู้ช่วยเหลืออีก 6 คน สอดมือใต้กระดูกสันหลังของผู้บาดเจ็บ โดยให้กระดูกสันหลังของผู้บาดเจ็บอยู่บนฝ่ามือของทุกคน
* ให้สัญญาณนับ 1-2-3 และอุ้มยกพร้อมกันทั้ง 7 คน
* วางบนกระดานหรือเปลแข็ง กำหนดความกว้างเท่ากับไหล่และยาวเท่ากับความสูงของผู้บาดเจ็บ
* มัดผู้บาดเจ็บให้ติดกับไม้กระดานหรือเปลแข็ง
* รีบนำส่งโรงพยาบาล

ช็อก หมดสติ

1. จัดให้นอนราบไม่หนุนหมอน
2. ยกปลายเท้าสูงประมาณ 1 ฟุต
3. ห่มผ้าให้ความอบอุ่น จับหน้าตะแคง เพื่อป้องกันการสำลักน้ำลายหรืออาเจียน
4. รีบนำส่งโรงพยาบาล

ห้าม! *ให้ยา อาหาร และน้ำทางปาก*

เป็นลม (หน้าซีด)

* จัดให้นอนราบ
* คลายเสื้อผ้าให้หลวม
* ให้อยู่ในที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก

เป็นลมจากการเสียเหงื่อ

* ให้ผู้ป่วยนอนราบ พักในที่ร่มและเย็น หรือที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี
* ให้ดื่มน้ำมากๆ (ค่อยๆ จิบ) หรือให้ดื่มน้ำผสมเกลือแร่
* ถ้าอาการไม่ดีขึ้น ควรรีบนำส่งโรงพยาบาล

เป็นลมจากความร้อน

* จัดให้นอนราบในที่ร่มและเย็น
* เช็ดตัวผู้ป่วยด้วยน้ำเย็น เพื่อให้ความร้อนลดลงเร็วที่สุด
* ถ้าอาการไม่ดีขึ้นควรรีบนำส่งโรงพยาบาล

จมน้ำ

1. ถ้าผู้บาดเจ็บหายใจได้เอง มีอาการไอ หรืออาเจียน พยายามระมัดระวังอย่าให้สำลักสิ่งอาเจียน
2. ถ้าไม่หายใจ และไม่มีชีพจร ให้เป่าปาก 2 ครั้ง สลับกับนวดหัวใจ 15 ครั้ง จนกว่าผู้บาดเจ็บฟื้นหรือถึงโรงพยาบาล
3. ห่มผ้าให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย
4. รีบนำส่งโรงพยาบาล

สำลักควันไฟ

1. นำออกจากบริเวณที่มีควันไฟ ไปยังที่มีอากาศบริสุทธิ์เหนือลม
2. ตรวจสอบการหายใจและชีพจร
3. ถ้าไม่หายใจให้เป่าปาก
4. ถ้าไม่หายใจ หัวใจไม่เต้น เป่าปาก นวดหัวใจ นำส่งโรงพยาบาล
5. ถ้ายังรู้สึกตัว สำรวจอาการบาดเจ็บ ให้การปฐมพยาบาล
6. ถ้าหายใจติดขัด ไอมากนำส่งโรงพยาบาล

การเป่าปาก นวดหัวใจ ในรายที่หยุดหายใจ และหัวใจหยุดเต้น

1. จัดท่าผู้บาดเจ็บนอนหงายราบบนพื้นแข็ง
2. เปิดทางเดินหายใจ โดยกดหน้าผาก เชยคางขึ้น
3. ตรวจดูในปาก ไม่มีสิ่งอุดตัน
4. เป่าปาก 2 ครั้ง โดยบีบจมูกผู้บาดเจ็บขณะที่ผู้ช่วยเหลือครอบปากลงบนปากของผู้บาดเจ็บให้สนิท และเป่าลมเข้าไปจนอกผู้บาดเจ็บขยาย 2 ครั้ง
5. จับชีพจรที่คอ ถ้าไม่เต้น นวดหัวใจ 15 ครั้ง โดยวางส้นมือที่กลางกระดูกหน้าอก กดให้หน้าอกยุบ 1.5-2 นิ้ว แล้วผ่อนมือ และกดต่อจนครบ 15 ครั้ง (หรือประมาณ 80-100 ครั้ง/นาที)
6. เป่าปาก 2 ครั้ง นวดหัวใจ 15 ครั้ง สลับกันไป ขณะรอรถนำส่งโรงพยาบาล หรือจนกว่าผู้บาดเจ็บจะมีชีพจรและหายใจได้เอง

11. การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

รัฐบาลมีนโยบายให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร ตั้งงบประมาณไว้ช่วยเหลือประชาชน สำหรับการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ภัยแล้ง ภัยหนาว ภัยจากศัตรูพืชระบาด ฯลฯ ให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2551 โดยมุ่งหมายที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของผู้ประสบภัยพิบัติ แต่มิได้มุ่งหมายที่จะชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้ใด ซึ่งกำหนดให้ช่วยเหลือในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ช่วยเหลือค่าจัดการศพ และการซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ได้รับความเสียหาย อาทิเช่น

- ค่าอาหารจัดเลี้ยงมื้อละไม่เกิน 30 บาท/วัน/คน
- ถุงยังชีพชุดละไม่เกิน 500 บาท/ครอบครัว
- ค่าวัสดุซ่อมแซมบ้านเรือนที่เสียหายบางส่วน เท่าที่จ่ายจริงหลังละไม่เกิน 20,000 บาท

- ค่าวัสดุก่อสร้างบ้านเรือนที่เสียหายทั้งหลัง เท่าที่จ่ายจริงหลังละไม่เกิน 30,000 บาท
- ค่าเครื่องครัว ไม่เกิน 3,500 บาท/ครอบครัว
- ค่าเครื่องนุ่งห่ม คนละไม่เกิน 1,000 บาท
- ค่าเครื่องนอน คนละไม่เกิน 500 บาท
- ค่าเครื่องมือประกอบอาชีพ และหรือเงินทุนประกอบอาชีพ ไม่เกิน 10,000 บาท/ครอบครัว
- ค่าจัดการศพ รายละไม่เกิน 25,000 บาท
- กรณีผู้เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นผู้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว ช่วยเงินสงเคราะห์ครอบครัวอีกไม่เกิน 25,000 บาท
- ค่าจัดซื้อเครื่องกันหนาว คนละไม่เกิน 240 บาท

ฯลฯ

หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีงบประมาณ หรือมีไม่เพียงพอจะแจ้งให้อำเภอทราบ อำเภอจะแจ้งเหตุภัยพิบัติให้จังหวัดทราบเพื่อประกาศให้ภัยพิบัตินั้นเป็นภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน และดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยระเบียบดังกล่าวกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีเงินทดรองราชการไว้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินจังหวัดละ 50 ล้านบาทต่อภัยพิบัติแต่ละครั้งหรือแต่ละเหตุการณ์ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดจะจัดสรรเงินทดรองราชการให้แก่อำเภอต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในอำเภอนั้นๆ อำเภอละไม่ต่ำกว่า 500,000 บาท ต่อภัยพิบัติแต่ละครั้งหรือแต่ละเหตุการณ์ เมื่อจังหวัดได้ประกาศภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินแล้ว อำเภอจะจัดประชุมคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอ (ก.ช.ภ.อ.) เพื่อสำรวจความเสียหาย ความต้องการรับความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยพิบัติ และอนุมัติให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด โดยการให้ความช่วยเหลือจะดำเนินการแล้วเสร็จภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่เกิดภัย

หากอำเภอมีเงินทดรองราชการไม่เพียงพอก็จะขอรับการสนับสนุนเงินทดรองราชการเพิ่มเติมจากจังหวัด และหากจังหวัดมีเงินทดรองราชการไม่เพียงพอก็สามารถขอขยายวงเงินทดรองราชการต่อกระทรวงการคลังได้ตามความจำเป็นต่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในแต่ละเหตุการณ์

ทั้งนี้ ผู้ประสบภัยพิบัติจะได้รับความช่วยเหลือเพียงครั้งเดียว โดยหากได้รับความช่วยเหลือจากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว จะขอรับความช่วยเหลือจากเงินทดรองราชการของอำเภออีกไม่ได้ หรือหากได้รับความช่วยเหลือจากอำเภอแล้วจะไปขอรับการช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกไม่ได้ เว้นแต่กรณีได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เต็มวงเงินช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ฯ ก็จะได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากอำเภอเฉพาะในส่วนที่ยังขาดเท่านั้น

วิธีการขอรับความช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัยพิบัติจะต้องนำบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านไปติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลแล้วแต่กรณี

องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลจะตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น หากปรากฏว่าผู้ประสบภัยเป็นบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติจริงก็จะออกหนังสือรับรองผู้ประสบภัยมอบให้ผู้ประสบภัยไว้เป็นหลักฐานสำหรับนำไปติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กาชาดจังหวัด มูลนิธิ องค์กรการกุศลต่างๆ รวมทั้งส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) และเมื่อได้ตรวจสอบข้อมูลความเสียหายชัดเจนแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลจะดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด หรือแจ้งให้อำเภอทราบเพื่อให้ความช่วยเหลือกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลไม่มีงบประมาณหรือมีไม่เพียงพอ

ข้อมูลจาก สำนักช่วยเหลือผู้ประสบภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
โทร. 0-2241-7493 (สช.)

12. การเตรียมความพร้อมในระดับครัวเรือน

1. การเตรียมกักเก็บน้ำสะอาด

ในสถานการณ์ขณะเกิดภัยและภายหลังจากการเกิดภัยพิบัติ สิ่งจำเป็นที่สุดต่อการดำรงชีวิตของชุมชน คือ น้ำสะอาด ดังนั้นควรให้คำแนะนำแก่ชุมชนเกี่ยวกับวิธีการจัดการระบบน้ำในชุมชนที่ถูกต้องเพื่อกักเก็บน้ำสะอาด และเพื่อป้องกันมิให้เกิดการปนเปื้อนระหว่างการเกิดภัยพิบัติ เช่น

- กักเก็บน้ำสะอาดใส่ถังหรือแท็งก์น้ำไว้ ปิดให้มิดชิด สำหรับพอใช้ อย่างน้อย 1-2 สัปดาห์ จนกว่าสถานการณ์จะคืนสู่ภาวะปกติ

- ปิดวาล์วน้ำในบ้านเพื่อป้องกันการปนเปื้อน จนกว่าจะได้รับการประกาศหรือรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ควรติดป้าย สัญลักษณ์ หรือสติกเกอร์ ให้สมาชิกในบ้านทราบว่าให้ปิดวาล์วน้ำ)
- ควรต้มน้ำให้สุกก่อนบริโภคเพื่อป้องกันโรคที่อาจปนมากับน้ำ

2. การเตรียมกักตุนอาหารแห้ง

- เตรียมกักตุนอาหารแห้งซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้กรณีเส้นทางคมนาคมถูกตัดขาด ควรเป็นอาหารสำเร็จรูปพร้อมทานได้ทันทีโดยไม่ต้องปรุง เนื่องจากอาจไม่มีไฟฟ้าหรือแก๊ส

- หากจำเป็นต้องอพยพหนีภัย ควรเก็บอาหารแห้งเหล่านี้โดยห่อหุ้มด้วยพลาสติกให้มิดชิดเพื่อป้องกันน้ำและแมลง

3. การเตรียมถุงยังชีพประจำครัวเรือน

สถานการณ์ขณะที่มีการประกาศให้อพยพจากพื้นที่มักจะเป็นไปอย่างฉุกละหุก ผู้ประสบภัยมักจะอยู่ในความตื่นตระหนกและไม่มีเวลาหรือมีสติเพียงพอในการเก็บรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการยังชีพ ดังนั้นแต่ละครัวเรือนจึงควรจัดเตรียมถุงยังชีพประจำครัวเรือนซึ่งควรบรรจุอาหาร น้ำและอุปกรณ์เครื่องใช้ต่อไปนี้

- อาหารกระป๋องหรืออาหารแห้ง ซึ่งไม่ต้องใช้เครื่องมือเปิด สำหรับทานได้ 2-3 วัน
- น้ำดื่ม สำหรับดื่มได้ 2-3 วัน
- ไฟฉาย ไฟแช็ค ไม้ขีดไฟ เทียนไข วิทยุกระเป๋าหิ้ว (ที่ใช้แบตเตอรี่ กรณีไม่มีไฟฟ้าใช้)

- อุปกรณ์การปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- นกหวีด

- เสื้อผ้า 1-2 ชุด เหมาะกับสภาพภูมิอากาศ
- รองเท้าใส่สบาย ๆ สำหรับใช้กรณีที่ต้องมีการเดินเท้าเป็นระยะทางไกล
- ที่เปิดกระป๋อง มีด ช้อน จาน ทำด้วยพลาสติกเบา ๆ
- สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน โฉนดที่ดินและใบสำคัญต่าง ๆ ซึ่งควรหุ้มพลาสติกไว้

- เงินสด
- สิ่งของจำเป็นส่วนตัวที่ขาดไม่ได้ เช่น ยาประจำตัว แว่นตา เป็นต้น สิ่งของจำเป็นส่วนตัวเหล่านี้อาจเตรียมใส่ถุงยังชีพล่วงหน้าไม่ได้แต่ควรจัดเตรียมให้พร้อมหยิบฉวยได้ง่ายในภาวะฉุกเฉิน
- ข้าวของจำเป็นสำหรับทารก เช่น นม ขวดนม (ถ้ามี)

4. สถานที่เก็บถุงยังชีพ

เนื่องจากขณะเกิดภัยสมาชิกในชุมชนบางท่านอาจอยู่บ้าน บางท่านอาจอยู่ข้างนอกหรืออยู่ที่ทำงาน ดังนั้นควรทำการจัดเตรียมและจัดเก็บถุงยังชีพ ดังนี้

- ***ที่บ้าน*** ถุงยังชีพเหล่านี้ควรจัดเก็บอยู่ในลังหรือกล่องเดียวกันที่สมาชิกในครอบครัว สามารถหยิบฉวยได้ในเวลาฉุกเฉิน ภาชนะที่จัดเก็บควรทำจากพลาสติกเพื่อกันน้ำ
- ***ที่ทำงาน*** กรณีสมาชิกในชุมชนที่ต้องออกไปทำงานทุกวัน อาจจำเป็นต้องมีถุงยังชีพสำรองไว้ที่ทำงานด้วย (หากเป็นไปได้)
- ***ในรถยนต์*** หากสมาชิกคนใดใช้รถเป็นประจำควรเก็บถุงยังชีพไว้ในรถยนต์

5. การเก็บรักษาถุงยังชีพ

- เก็บรักษาไว้ในที่แห้งและไม่โดนแสงแดด
- อาหารกระป๋อง อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ช้อน มีด ควรห่อหุ้มด้วยพลาสติกหรือใส่กล่องโลหะ
- ควรทำการตรวจเช็คข้าวของที่บรรจุอยู่ในถุงยังชีพเป็นประจำทุก 6 เดือน เพื่อเปลี่ยนเอาของที่จะหมดอายุออกมาใช้และทดแทนของใหม่เข้าไป
- ควรวางของใหม่ไว้ด้านล่างสุดหรือด้านในสุด
- ปรึกษาหารือกันภายในครอบครัวปีละครั้งว่าจะปรับเปลี่ยนข้าวของหรืออุปกรณ์ชิ้นใด
- นำสิ่งของทั้งหมดบรรจุในถุงพลาสติกและนำถุงยังชีพทั้งหมดใส่ลังหรือกล่องที่หยิบฉวยได้ง่าย

6. การเก็บรักษาข้าวของเครื่องใช้ ขณะที่จำเป็นต้องอพยพจากที่อยู่อาศัย

- เก็บข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้ในที่สูง น้ำท่วมไม่ถึง
- ควรห่อหุ้มข้าวของเครื่องใช้บางประเภทซึ่งอาจเสียหายจากความชื้นด้วยพลาสติก หรือบรรจุเก็บในลังหรือกล่องพลาสติก

7. การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว

- ขณะเกิดภัยสมาชิกในครอบครัวอาจอยู่กันคนละที่ ดังนั้นควรทำการตกลงกันไว้ก่อนว่าจะติดต่อกันอย่างไรในภาวะฉุกเฉิน
- จัดทำรายชื่อและรายละเอียดในการติดต่อของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งเบอร์ติดต่อทีมกู้ภัยและหน่วยงานสำคัญ ๆ และสำเนาให้สมาชิกทุกคนเก็บไว้

8. การปิดอุปกรณ์ไฟฟ้า แก๊ส และเครื่องใช้อื่น ๆ

- ขณะเกิดภัยควรปิดอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้ที่ต้องใช้แก๊สทั้งหมดและควรให้หน่วยงานหรือบริษัทผู้รับผิดชอบเป็นผู้เปิดใช้งานให้หลังจากเหตุการณ์สงบเพื่อความปลอดภัย การปิดอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้าควรทำการปิดจุดย่อยทีละจุดก่อนปิดจุดกลาง

9. การเตรียมการสำหรับผู้พิการ ผู้ป่วยและคนชรา

กรณีที่มีผู้พิการ ผู้ป่วยและคนชราในบ้าน สมาชิกในครอบครัวต้องเพิ่มการเตรียมพร้อมในเรื่องต่อไปนี้

- ทำทางลาดพิเศษสำหรับผู้พิการ ผู้ป่วย
- ควรมีวิธีแจ้งเตือนภัยสำหรับผู้พิการทางการได้ยินและผู้พิการซ้ำซ้อน

- ควรทำที่พักหลบภัยชั่วคราวเฉพาะผู้พิการ ผู้ป่วยและคนชราที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้

- การช่วยเหลือผู้พิการ ผู้ป่วยและคนชราที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ต้องทำในรูปแบบเครือข่ายภายในชุมชน เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงที่อาศัยในละแวกใกล้เคียงและคณะกรรมการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติชุมชนควรรับทราบและมีข้อมูลเหล่านี้เพื่อที่จะได้เข้าช่วยเหลือได้ทันเวลา
- ทำรายการยาและอาหารสำหรับผู้ป่วยติดตัวผู้ป่วยไว้

10. การช่วยเหลือสัตว์เลี้ยงในภาวะฉุกเฉิน

ภัยพิบัติไม่เพียงส่งผลกระทบต่อมนุษย์แต่ยังนำภยันตรายมาสู่สัตว์ต่าง ๆ โดยเฉพาะสัตว์เลี้ยง ในชุมชน การช่วยเหลือสัตว์เลี้ยงในภาวะฉุกเฉินอาจจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากชุมชนใกล้เคียงและหน่วยงานของรัฐ เช่น สัตวแพทย์ของชุมชน แนวทางในการเตรียมพร้อมช่วยเหลือสัตว์เลี้ยง มีดังต่อไปนี้

- ฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อให้สัตว์เลี้ยงให้ครบถ้วน เพื่อป้องกันการระบาดและการติดเชื้อ ขณะเกิดภัยพิบัติและภายหลังจากการเกิดภัยพิบัติ

- วางแผนเตรียมจัดหาสถานที่ปลอดภัยให้แก่สัตว์เลี้ยงซึ่งอาจเป็นภายในชุมชนเองหรืออาจขอความช่วยเหลือจากชุมชนใกล้เคียง
- เตรียมหายานพาหนะในการขนย้ายสัตว์เลี้ยง
- เตรียมอาหารและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับสัตว์เลี้ยงไว้ให้พร้อมที่สถานที่ปลอดภัย
- กรณีที่ไม่สามารถอพยพสัตว์เลี้ยงได้ เจ้าของและชุมชนควรพิจารณาว่าจะขังสัตว์ไว้ในที่อยู่อาศัยของสัตว์ เช่น คอก กรง เล้า หรือปล่อยไว้ข้างนอก

11. การซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนให้แข็งแรง

ประชาชนในชุมชนทุกครัวเรือนควรดูแลซ่อมแซมบ้านเรือนในการเตรียมความพร้อมก่อนภัยมา

****

13. ศูนย์พักพิงชั่วคราวระดับชุมชน / หมู่บ้าน

1. ศูนย์พักพิงชั่วคราวในระดับชุมชน / หมู่บ้าน (ศูนย์อพยพชั่วคราว)

เป็นการบริหารจัดการสถานที่ที่ปลอดภัยให้เป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวสำหรับประชาชนในชุมชน/หมู่บ้าน เมื่อได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติจนต้องกลายเป็นผู้ประสบภัย ดังเช่นผลกระทบจากอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมา ผู้ประสบภัยในชุมชน/หมู่บ้านหลายพื้นที่เสี่ยงภัยไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข และวิถีชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าว ศูนย์พักพิงชั่วคราวในระดับชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประชาชนในชุมชน / หมู่บ้านที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมเอาไว้ เพราะเมื่อเกิดภัยพิบัติจะเป็นแหล่งพักพิงชั่วคราวของประชาชนในชุมชน/หมู่บ้าน และเป็นแหล่งที่มีการเตรียมพร้อมด้านปัจจัยสี่ คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพื่อให้ผู้ประสบภัยสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขในช่วงระยะเวลาหนึ่งจนกว่าสถานการณ์ภัยพิบัติจะยุติ หรือก่อนหน่วยงานภายนอกจะเข้ามาช่วยเหลือ หากเกินขีดความสามารถของชุมชน

2. สิ่งที่ควรคำนึงในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับชุมชน มีดังนี้

1. เป็นสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับประชาชนในชุมชน การคมนาคมสะดวก มีความพร้อมของสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า
2. มีขนาดของพื้นที่ที่พอเหมาะแก่การจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชน
3. มีแหล่งทรัพยากรสำหรับการยังชีพเบื้องต้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
4. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

3. การจัดระเบียบศูนย์พักพิงชั่วคราวและการอำนวยความปลอดภัย

1. หน่วยอพยพควรประสานงานล่วงหน้ากับหน่วยงานที่เป็นเจ้าของสถานที่ปลอดภัยสำหรับการอพยพในการจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับจำนวนประชาชนที่จะอพยพเข้ามา หากเนื้อที่ไม่เพียงพอจะต้องจัดหาสถานที่ปลอดภัยแห่งอื่นไว้รองรับ โดยศึกษาจากฐานข้อมูลประชากรในชุมชนหรือหมู่บ้านเป้าหมาย

2. ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรแบ่งกำลังคนส่วนหนึ่งมาทำความสะอาดสถานที่ปลอดภัยสำหรับการอพยพให้ถูกสุขลักษณะ

3. ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรจัดเตรียมสถานที่ปลอดภัยสำหรับการอพยพให้มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานให้แก่ผู้อพยพตามมาตรฐานขั้นต่ำ

4. ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรจัดแบ่งพื้นที่อพยพให้เป็นสัดส่วนของ แต่ละครอบครัวหรือของแต่ละชุมชนให้เป็นระเบียบ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การสื่อสาร การสงเคราะห์ และการเก็บข้อมูล

5. ศูนย์พักพิงชั่วคราวควรจัดระเบียบเวรยามโดยอาจประสานงาน ขอกำลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่หรือใช้กำลังจากหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หรือจัดหาอาสาสมัครจากประชาชนผู้อพยพ เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้อพยพ

4. กิจกรรมเน้นหนัก

กิจกรรมสำคัญที่เน้นหนักเป็นพิเศษ คือ การสร้างงาน การสร้างอาชีพ การสันทนาการ การผ่อนคลายจิตใจ การดูแลสุขภาพจิต เช่น การจ้างกลุ่มแม่บ้านทำอาหาร การจ้างกลุ่มผู้อพยพทำความสะอาด การตั้งกลุ่มผู้อพยพซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ การจ้างกลุ่มผู้อพยพจัดทำเครื่องมือจับปลา การสร้างกลุ่มผู้อพยพผลิต เรือหรือแพ การจ้างกลุ่มผู้อพยพสำรวจข้อมูลความเสียหายของพื้นที่ต่างๆ การจ้างกลุ่ม ผู้อพยพรักษาความปลอดภัย การจ้างกลุ่มผู้อพยพบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ การจ้างกลุ่มผู้อพยพส่งอาหาร น้ำดื่มแก่ประชาชน ผู้ไม่ยอมอพยพออกจากบ้านเรือน เป็นต้น

5. กิจกรรมประจำวัน

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวพึงกำหนดกิจกรรมประจำวันที่เหมาะสมสำหรับผู้อพยพที่ได้รับการจัดแบ่งประเภท ผู้สูงอายุ เด็ก ทารก ผู้พิการ สตรี กิจกรรมประจำวันควรประกอบด้วย

1. การให้ข้อมูล/ข่าวสารประจำวันแก่ผู้อพยพ อย่างน้อยวันละ 3 ครั้ง
2. การทำความสะอาดที่พักกิน ห้องน้ำ อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง
3. การทำความสะอาดร่างกายและการทำภารกิจส่วนตัวประจำวัน
4. การออกกำลังกาย
5. การทำสมาธิ
6. การรับประทานอาหาร
7. การพักผ่อน
8. การร้องเพลง
9. การอ่านหนังสือ
10. การเขียนหนังสือ
11. การดูภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์
12. การช่วยเหลือผู้อพยพที่อยู่ใกล้เคียง

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้อพยพจะต้องช่วยกันรักษาความสงบและมีไมตรีจิตต่อ
เพื่อนผู้อพยพ

6. โครงสร้างคณะทำงานอาสาสมัครประชาชน / หมู่บ้าน

ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือ / ประสานงาน / บริการ
(ทำนา / ผู้ใหญ่บ้าน / ประธานชุมชน)

ทำหน้าที่
1. อำนวยการและบริหารจัดการในภาพรวมของ
ผู้ประสบภัยพิบัติ ภายในและภายนอกชุมชน
ทั้งหมด การรับบริจาค การประสานงาน ระบบ
ต่างๆ ภายในและภายนอกชุมชน เป็นต้น
2. การจัดการเรื่องอาหารและน้ำดื่มให้เพียงพอ
ระเบียบและเป็นระบบ
3. การจัดหาและสนับสนุน อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรง
ชีวิตของผู้ประสบภัยพิบัติ
4. ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมภายในศูนย์
5. การจัดหาพยาบาลและ หมอ ที่อยู่ในกลุ่มผู้
ประสบภัยพิบัติให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
6. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง / ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือ / ให้ความช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัยพิบัติ

ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือ / ให้ความช่วยเหลือ
(ทำนา / ผู้ใหญ่บ้าน / ประธานชุมชน)

ทำหน้าที่
1. ประเมินการบาดเจ็บเบื้องต้นก่อนที่จะ
ถึงมือแพทย์ และการดูแลรักษาพยาบาล
ขั้นต้นให้แก่ผู้ประสบภัยพิบัติ ก่อนการ
ส่งต่อไปยังโรงพยาบาล
2. ช่วยเหลือการดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น
ให้แก่ผู้ประสบภัยพิบัติ
3. ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องต่อการรักษาพยาบาล

7. แผนผังศูนย์พักพิงชั่วคราว

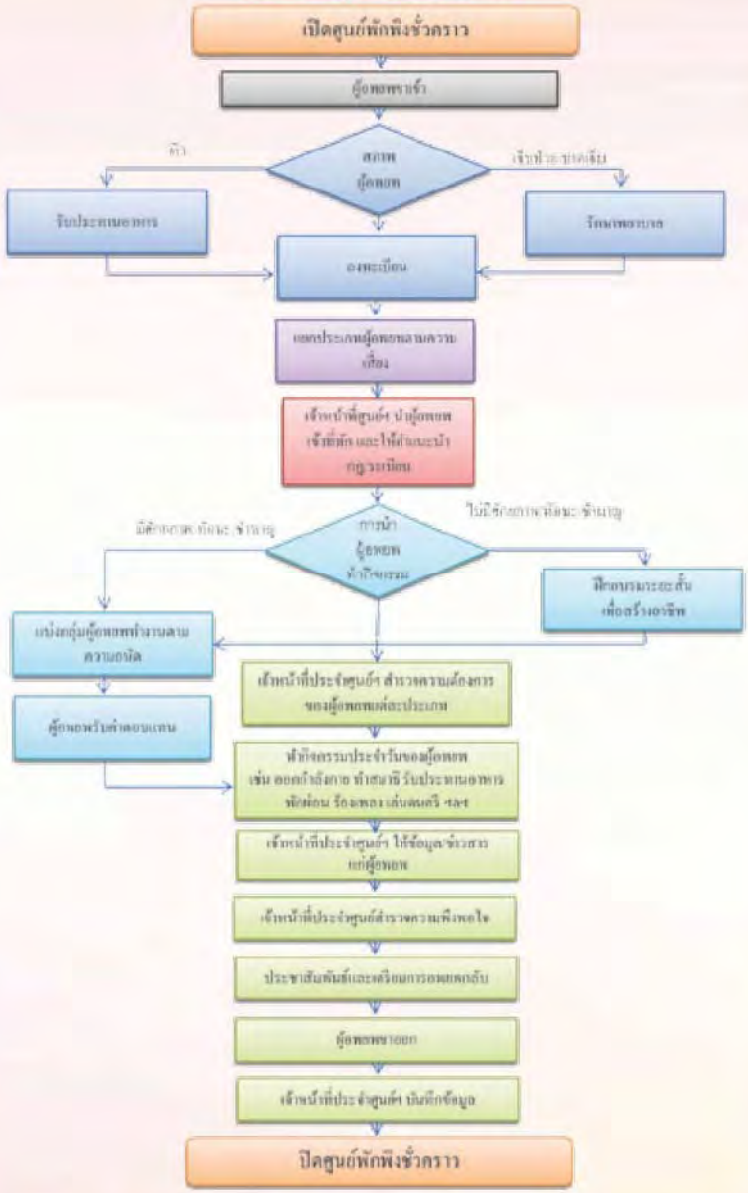

สายด่วนต่างๆ ในประเทศไทย

สายด่วนต่างๆ ในประเทศไทย

1133 สอบถามเลขหมายโทรศัพท์

183 สอบถามเลขหมายในภูมิภาค

189 รับร้องเรียนเรื่องโทรศัพท์

1177 แจ้งโทรศัพท์ขัดข้อง (กด 1177 ตามด้วยเลขหมายโทรศัพท์ที่ขัดข้อง)

191 เหตุด่วนเหตุร้าย , ตำรวจ

195 กองปราบปราม เหตุฉุกเฉิน อาชญากรรม

197 ศูนย์ควบคุมการจราจร , กองบังคับการตำรวจจราจร

198 เพื่อสื่อสารกรณีเกิดสาธารณภัย

199 เกิดไฟไหม้ , ดับเพลิง

1199 รับแจ้งเหตุด่วนทางน้ำ , กรมเจ้าท่า

184 ศูนย์รับร้องเรียนขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ (สอบถามข้อมูล)

1111 ศูนย์บริการข้อมูลประชาชน , รอบรู้เรื่องรัฐ

1123 สายตรงกระทรวงคมนาคม

1125 สายด่วนการประปา , 1662 สายด่วนการประปาส่วนภูมิภาค

1130 สายด่วนการไฟฟ้า

1137 สถานีวิทยุ จส.100

1155 สำนักงานตำรวจท่องเที่ยว

1165 สายด่วนยาเสพติด (สถาบันธัญญรักษ์ กรมการแพทย์)

1166 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สายด่วน ส.ค.บ.)

1167 สายด่วนกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์

1171 สายด่วนการเลือกตั้ง , กกต.

1179 สายด่วน กบข.

1182 กรมอุตุนิยมวิทยา

1192 ศูนย์พิทักษ์ เด็ก เยาวชน และสตรี

1193 ตำรวจทางหลวง

1300 ศูนย์ประชาบดี , ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และปัญหาสังคม

1330 สายด่วน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ , กทม.
โทร 0-2831-4000 ต่อ1330

1332 ศูนย์ศุลกากรใสสะอาด , ร้องเรียนเจ้าหน้าที่

1355 สายด่วนศาลปกครอง

1356 สายด่วนเพื่อบริการเรื่องเส้นทางและซ่อมรถช่วงเทศกาลฯ (โทรฟรี)

1357 ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย

1359 ศูนย์รับแจ้งการเงินนอกระบบ

1361 สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน

1367 ศูนย์พิษวิทยา โรงพยาบาล รามาธิบดี

1376 สายด่วนศูนย์บริการประชาชน , กทม. โทร 0-2282-8710

1385 กรมการค้าต่างประเทศ (กระทรวงพาณิชย์)

1386 แจ้งเบาะแสยาเสพติด

1506 สำนักงานประกันสังคม

1507, 1578 ศูนย์ช่วยเหลือเร่งด่วน 24 ชม.กระทรวงพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์

1508 แจ้งร้องทุกข์เกี่ยวกับรถโดยสารของ บขส. และรถร่วม

1543 ศูนย์ควบคุมระบบการจราจรบนทางด่วน (สอบถามเส้นทาง)

1546, 1694 กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน

1548 สอบถามข้อมูลทะเบียนราษฎร์และบัตรประจำตัวประชาชน

1554 หน่วยแพทย์กู้ชีวิต วชิรพยาบาล

1555 สายด่วน กทม. (สอบถามข้อมูล หรือ ร้องเรียนร้องทุกข์)

1556 สายด่วนผู้บริโภค กับ อย. (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา)

1564 ศูนย์ข้อมูลระงับอุบัติภัยจากสารเคมี และวัตถุอันตราย

1566 ศูนย์บริการข้อมูล และตารางการบิน การบินไทย

1567 ศูนย์ดำรงธรรม , สายด่วน ยาเสพติด การพนัน อิทธิพล

1569 สายด่วนแจ้งราคาสินค้าไม่เป็นธรรม กรมการค้าภายใน (โทรฟรีทั่วประเทศ)

1570 กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

1579 สายด่วนศธ.,พบเห็นนักเรียน,นักศึกษา หนีเรียน , พฤติกรรมไม่เหมาะสม

1584 ศูนย์ร้องเรียนการให้บริการ รถโดยสารสาธารณะ

1595 ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ สำนักนายกรัฐมนตรี

1600 QUITLINE สายนี้ปลอดบุหรี่ (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่)

1644 สถานีวิทยุ สวพ.91

1649 สายด่วนกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน

1665 สำนักงานอาสากาชาด สภากาชาดไทย

1666 สายด่วนศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย

1667 สายด่วนสุขภาพจิต ฮอทไลน์ คลายเครียด (กรมสุขภาพจิต)

1668 สายด่วนมะเร็ง (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์)

1669 หน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ศูนย์นเรนทร (โทรฟรี)

1690 สอบถามข้อมูลการเดินทาง การรถไฟแห่งประเทศไทย

1672 ศูนย์สื่อสารฉุกเฉิน , บริการข้อมูลท่องเที่ยว

1675 สายด่วน กินดี สุขภาพดี , อนามัยใกล้ตัว

1676 ร้องเรียนผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา (โทรฟรีทั่วประเทศ)

1677 ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ร่วมด้วยช่วยกัน

1688 ศูนย์รับแจ้งข่าวยาเสพติด

1689 ศูนย์วายุภักษ์ฟ้าใส พบเห็นการทุจริตหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม ของหน่วยงานในกระทรวง การคลัง

1690 การรถไฟแห่งประเทศไทย (สอบถามข้อมูล เส้นทาง) , สถานีรถไฟหัวลำโพง กทม. โทร 0-2220-4334

1694, 1695 กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการจัดหางาน

1699 ตำรวจท่องเที่ยว

1717 สายด่วนเมาไม่ขับ

1765 สายด่วนกระทรวงวัฒนธรรม

1767 สายด่วนเงินทุน สำนักงานบริหารสินทรัพย์เป็นทุน

1784 สายด่วน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

1785 สายด่วน กพ.

1860 ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ

คณะที่ปรึกษา

นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายอนุสรณ์ แก้วกังวาล	รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายอรรณพ เพ็ชรวิเศษ	รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายพรพจน์ เพ็ญพาส	รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
พ.ต.ท.ม.ล. กิติบดี ประวิตร	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย

คณะผู้จัดทำ

สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย

นายณัชนนท์ สนประเสริฐ	ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนการมีส่วนร่วม
นางสาววิไลรัตน์ เคหะเสถียร	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ
นางสาวกมลวรรณ จิตรภักดี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นางสาวอรนุช โล้อุนลุม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นางสาวพัลลรินทร์ ภูกิจ	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
นางสาวกมลวรรณ กลับศรี	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
นางสาวพิมพ์นิภา อัตศรัณย์	พนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย
เลขที่ 3/12 ถนนอู่ทองนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร./โทรสาร 0-2241-7481-2

สายด่วนนิรภัย 1784 www.disaster.go.th